Oktatáspolitikai dokumentumok

1985

Kossuth

Oktatáspolitikai dokumentumok

1985

Oktatáspolitikai dokumentumok

1985

Második kiadás

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ · 1986

ISBN 963 09 3006 4

(4258)

Tartalom

Előszó *9*

Köpeczi Béla művelődési miniszter tájékoztatója. Elhangzott az Országgyűlés 1985. április 18-i ülésén *11*

1985. évi I. törvény az oktatásról *21*

ELSŐ RÉSZ. ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK *22*
A törvény célja 22
A nevelési-oktatási rendszer 22
I. fejezet. Alapelvek *22*

II. fejezet. A nevelési-oktatási rendszer *24*
A nevelési-oktatási rendszer intézményei 24
A nevelési-oktatási intézmény működése 25
Központi ágazati irányítás 26
Az óvodai nevelés, az alap- és középfokú iskolai nevelés-oktatás, diákotthoni és kollégiumi nevelés-oktatás, valamint az alapfokú művészetoktatás irányítása 27
A felsőoktatási intézmények irányítása 28
Egyedi megoldások, kísérletek engedélyezése 28

III. fejezet. A tanulók és a hallgatók *28*
A tanulói jogviszony 28
A hallgatói jogviszony 29
Eljárási rendelkezések 30
A tanulók és a hallgatók jogai és kötelességei 30
A tanulók és a hallgatók fegyelmi felelőssége 32
Anyagi felelősség 33

IV. fejezet. A pedagógusok és az oktatók *34*
A nevelési-oktatási intézmények pedagógusai és oktatói 34
A pedagógusok és az oktatók jogai és kötelességei 35

V. fejezet. A szülők *36*

MÁSODIK RÉSZ. AZ ÓVODAI NEVELÉS *36*

HARMADIK RÉSZ. AZ ISKOLAI NEVELÉS-OKTATÁS *38*

I. fejezet. A tankötelezettség *38*

II. fejezet. Az iskolai nevelés-oktatás közös szabályai *39*
Az alap- és középfokú iskolák vezetői és közösségei 41

III. fejezet. Az alapfokú iskolai nevelés-oktatás *42*
Az általános iskola 42
A tanulók jogai 43
A tanulók kedvezményei 43

IV. fejezet. A középfokú iskolai nevelés-oktatás *44*
A középfokú iskolai nevelés-oktatás célja és feladatai 44
A középfokú iskolák 44
A gimnázium 44
A szakközépiskola 45
A szakmunkásképző iskola 46
A szakiskolák 46
Felvétel középfokú iskolába 47
A tanulók jogai 48
Juttatások, kedvezmények 48
A pedagógusok 49

V. fejezet. A felsőfokú iskolai nevelés-oktatás *49*
A felsőoktatás célja és feladatai 49
A felsőoktatási intézmények együttműködése 50
A felsőoktatás szintjei 50
Felvétel felsőoktatási intézménybe 51
A hallgatók jogai 51
Juttatások, kedvezmények 53
Az oktatás költségei 53
Szakok és képzési dokumentumok, 53
Az egyetemi és a főiskolai oklevél 54
Tudományos fokozat, cím, illetőleg díszoklevél adományozása 54
Az oktatók 55
A felsőoktatási intézmények létesítése és szervezete 56
A felsőoktatási intézmények önállósága 57
A felsőoktatási intézmény vezetése és testületei 58
A felsőoktatási intézmények és a szervezeti egységek vezetői 59

VI. fejezet. A felnőttek iskolai oktatása *60*
Általános rendelkezések 60

A dolgozók általános iskolája 60
Felvétel a dolgozók általános iskolájába 61
A dolgozók gimnáziuma 61
Felvétel a dolgozók gimnáziumába 61
A dolgozók szakközépiskolája 61
Felvétel a dolgozók szakközépiskoláiba 62
Az oktatás költségei 62
A tanulók, hallgatók jogai 63
Kedvezmények 63

VII. fejezet. Az alapfokú művészetoktatás *63*
Zeneiskola 63
Egyéb művészetoktatási intézmények 64

VIII. fejezet. A diákotthonok és a kollégiumok *64*

NEGYEDIK RÉSZ. NEMZETKÖZI VONATKOZÁSÚ RENDELKEZÉSEK *65*

Magyar állampolgárok külföldi tanulmányai *65*

Külföldiek magyarországi tanulmányai *66*

Külföldön folytatott tanulmányok beszámítása *66*

Honosítás *67*

Elismerés *67*

Kapcsolat külföldi intézményekkel *67*

ÖTÖDIK RÉSZ. ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK *68*
Értelmező rendelkezések 68
Hatálybalépés 69
Indokolás az oktatásról szóló törvényjavaslathoz 69
Általános indokolás 69
Részletes indoklás 72

RÉSZLETES INDOKOLÁS *72*

ELSŐ RÉSZ. ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK *72*

I. fejezet. Alapelvek *72*

II. fejezet. A nevelési-oktatási rendszer *75*

III. fejezet. A tanulók és a hallgatók *80*

IV. fejezet. A pedagógusok és az oktatók *84*

V. fejezet. A szülők *85*

MÁSODIK RÉSZ. AZ ÓVODAI NEVELÉS *85*

HARMADIK RÉSZ. AZ ISKOLAI NEVELÉS-OKTATÁS *86*

I. fejezet. A tankötelezettség *86*

II. fejezet. Az iskolai nevelés-oktatás közös szabályai *87*

III. fejezet. Az alapfokú iskolai nevelés-oktatás *89*

IV. fejezet. A középfokú iskolai nevelés-oktatás *90*

V. fejezet. A felsőfokú iskolai nevelés-oktatás *91*

VI. fejezet. A felnőttek iskolai oktatása *95*

VII. fejezet. Az alapfokú művészetoktatás *96*

VIII. fejezet. A diákotthonok és a kollégiumok *97*

NEGYEDIK RÉSZ. NEMZETKÖZI VONATKOZÁSÚ RENDELKEZÉSEK *97*

ÖTÖDIK RÉSZ. ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK *98*

Köpeczi Béla művelődési miniszter zárszava. Elhangzott az Országgyűlés 1985. április 18-i ülésén *100*

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1985. évi 17. számú törvényerejű rendelete az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény hatálybalépéséről *106*

I. fejezet. Általános rendelkezések *106*
Átmeneti rendelkezések *106*

II. fejezet. A törvény által érintett jogszabály módosítása *109*

III. fejezet. Záró rendelkezések *109*
Melléklet az 1985. évi 17. számú törvényerejű rendelethez *109*

A Minisztertanács 41/1985. (X. 5.) számú rendelete az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény végrehajtásáról *119*
Záró rendelkezés *133*

A Minisztertanács 2019/1985. (X. 21.) számú határozata egyes jogszabályok hatályon kívül helyezéséről *134*
Melléklet a 2019/1985. (X. 21.) Mt. h. számú minisztertanácsi határozathoz *134*

Előszó

Az olvasó e kötetben a nevelési-oktatási rendszer új alapjogszabályait, valamint az ezekkel kapcsolatos oktatáspolitikai dokumentumokat ismerheti meg.

Az Országgyűlés 1984 tavaszán megvitatta, majd a Minisztertanács elfogadta a közoktatás és a felsőoktatás fejlesztési programját, amelynek megvalósítása szükségessé tette az egész nevelési-oktatási rendszert átfogó, új oktatási törvény megalkotását.

Az Országgyűlés 1985. április 18-án tárgyalta az oktatásról szóló törvényjavaslatot, amelyet a Minisztertanács szakmai-társadalmi vita, és az érdekeltek széles körében folytatott egyeztetés után terjesztett a törvényhozó szerv elé. Az Országgyűlés ülésén a Minisztertanács megbízásából a művelődési miniszter tartott expozét, majd a képviselők felszólalásaira és javaslataira a zárszóban válaszolt. E két dokumentum az oktatási törvényhez éppen olyan szorosan kapcsolódik, mint a törvény hatálybalépéséről rendelkező törvényerejű rendelet, valamint a törvény végrehajtásáról szóló minisztertanácsi rendelet és egy minisztertanácsi határozat.

Az Elnöki Tanács törvényerejű rendelete meghatározta a törvény hatálybalépésének időpontját, átmeneti rendelkezéseket állapított meg, továbbá mintegy 130 – az új szabályozás folytán feleslegessé vált – jogszabályt hatályon kívül helyezett. A Minisztertanács rendelete a nevelés-oktatás irányítására vonatkozó és más végrehajtási rendelkezéseket tartalmaz, míg a minisztertanácsi határozat további jogszabályok hatályon kívül helyezéséről intézkedik.

A kötetben közzétett – egységet alkotó – jogszabályok és dokumentumok együttes tanulmányozását az oktatásügy feladatainak, törekvéseinek megvalósítása iránt érdeklődők figyelmébe ajánlja

a Kiadó

Köpeczi Béla művelődési miniszter tájékoztatója

ELHANGZOTT AZ ORSZÁGGYŰLÉS 1985 ÁPRILIS 18-I ÜLÉSÉN

A Magyar Népköztársaság legfelsőbb államhatalmi és népképviseleti szerve tavaly elfogadta a közoktatás és a felsőoktatás fejlesztési programját, amely az 1972-ben elkezdett reformfolyamat egyik lényegi mozzanata, tizenöt-húsz esztendőre határozta meg a fejlődés irányát.

Most a Minisztertanács felhatalmazása alapján oktatási törvényjavaslatot terjesztek a tisztelt Országgyűlés elé, amely az említett reformfolyamat részeként elvégzi a jogi szabályozást a fejlődés említett szakaszára. Ebben az összefüggésben a törvényjavaslat – úgy vélem – megfelel azoknak a követelményeknek, segíti azoknak teljesítését, amelyeket a Magyar Szocialista Munkáspárt XIII. kongresszusának határozata fogalmazott meg, nevezetesen, hogy a következő években folytatni kell az oktatás elhatározott korszerűsítését, amelynek középpontjában a tartalmi megújítás, az oktató-nevelő munka minőségének javítása, a szocialista nevelés erősítése áll.

Miért van szükség új oktatási törvényre? Egyrészt azért, mert a jelenlegi 1961-ben született, és azóta lényeges változások mentek végbe, amelyeket más jogszabályok határoztak meg, és nem mindig a törvény rendszerébe foglaltak. Másrészt, mert az eddig megjelent törvényi szintű jogszabályok nem határozták meg az oktatásban résztvevők, a pedagógusok, az oktatók, a tanulók és hallgatók, illetve a szülők jogait és kötelességeit, valamint minden oktatási fok, intézmény tekintetében az oktatás irányításának elveit. Harmadszor azért, mert mintegy 800 jogszabály van jelenleg hatályban, amelyeket az oktató-nevelő intézményeknek működésük során al-

kalmazniok kell, és amelyek különböző időpontokban, különböző kérdésekben jöttek létre.

Ez a nagy mennyiség önmagában is zavarja az áttekinthetőséget, akadályozza a bürokratikus vonások kikúszóbölését az irányításból és az oktatási rendszer működéséből. Végül az oktatás fejlesztési programja olyan változtatásokat irányoz elő, amelyek újabb jogszabályok megalkotását teszik szükségessé, és ezeket nem lehet alacsonyabb szinten meghozni.

A törvényjavaslatot szakmai vitara bocsátottuk. Sok száz pedagógus szólt hozzá az óvodák és az oktatási intézmények nevelőtestületeiben, sok száz oktató és hallgató az egyetemeken és a főiskolákon. Örültünk a széles körű érdeklődésnek és az ellenvéleményeknek is, amelyek sokszor szenvedélyes formákban jelentkeztek, és ezzel is felhívták a figyelmet a vitatható kérdésekre, megfogalmazásokra vagy a szükséges kiegészítésekre.

Az észrevételek többségét tekintetbe vettük, és a szakmai testületek, oktatási és jogi szakemberek véleményét meghallgatva javítottunk a tervezeten, s így ma egy lényegesen átdolgozott szöveget terjesztünk elő.

Tájékoztatásul mellékeltük a törvény végrehajtásáról rendelkező minisztertanácsi rendeletet, valamint további három jogszabály tervezetét, amelyekkel kapcsolatban tájékoztathatom az Országgyűlést, hogy valamennyi jogszabálytervezetben foglaltakkal az érdekeltek egyetértettek.

A szakmai vita során tett észrevételek egy része a törvény indokoltságát vitatta, arra hivatkozva, hogy ez nem reformot indít meg, hanem konzervál. A törvényjavaslat általában a meglevő, a valóságban kibontakozó folyamatokat veszi tekintetbe, s az ezekből kiinduló, és a fejlesztési program által is kívánt, az Országgyűlés által elfogadott tendenciákat emeli ki.

Mi egy folyamatos korszerűsítés álláspontját képviseltük, amikor a fejlesztési programot kidolgoztuk, s nem radikális reformot hirdettünk meg. E folyamatos korszerűsítés alapján a jelentősebb módosítások csak hosszabb távon jelentkezhetnek. Kérdezem: helyes volna-e arra várni, amíg ezekre sor kerül, s nem helyesebb-e egyrészt rendet teremteni, másrészt jogi eszközökkel is segíteni a korszerűsítési folyamatokat.

A törvényjavaslatban mindkét megközelítési mód érvényesül: az

állandónak tekinthető elemek rendszerbe foglalása és a nyitottság az újításokra. Ami a jelleget illeti: az a véleményünk, hogy az 1961. évi keretjellegű, s ezért a sok végrehajtási jogszabályt igénylő oktatási törvényhez képest a törvényjavaslat jelentős előrelépést jelent az egységes elvek érvényesítésében, mégpedig minden fokon, tehát összefoglaló, és ezzel együtt orientáló jellegű.

Az egységes szemlélet érvényesítése mellett igyekeztünk elkerülni a túl általános és a túlzottan részletes szabályozásból fakadó hibákat. Arra törekedtünk, hogy konkrét, tehát végrehajtható és ellenőrizhető rendelkezéseket fogalmazzunk meg, és egyben nyitottabbá tegyük a törvényt abban az értelemben, hogy módosítása nélkül hajthassuk végre a fejlesztési program intézkedéseit.

Átvettük a hatályos oktatási jogszabályokból az időálló elemeket, ugyanakkor új szabályokat is meghatároztunk, amelyek lehetővé teszik a nevelési-oktatási rendszer tartalmi, szervezeti és módszerbeli korszerűsítését. A törvényjavaslat tartalmazza az egész nevelési és oktatási struktúrára, és annak irányítására vonatkozó legfontosabb szabályokat. Meghatároztuk benne a művelődéshez való állampolgári jog érvényesülésének módozatait, és a nevelésben, az oktatásban résztvevők jogait és kötelességeit. Jogi eszközökkel is biztosítani kívántuk az óvónő, a tanító, a tanár, a főiskolai, egyetemi oktató és kutató helyet, szerepét, önállóságát és felelősségét hivatásuk ellátásában. Fontosnak tartottuk a diákönkormányzat működésének jogi biztosítását is.

Külön törekedtünk arra, hogy az egyetemi és a főiskolai hallgatók sajátos helyzetét, felnőtt voltukat és egyben hallgatói státusukat egyszerre vegyük tekintetbe, és ezen az alapon határozzuk meg tanulmányi, szociális, művelődési viszonyaikat és lehetőségeiket. A törvényjavaslat nyomatékkal szól a család, a szülők jogairól és kötelességeiről. A család funkciója pótolhatatlan a nevelésben, és ezt az elkötelezettséget hangsúlyozza a törvényjavaslat anélkül, hogy annak tartalmát részletesen kifejtené.

A javaslat utal a nagyobb közösségek, a gazdasági és társadalmi szervezetek felelősségére is az ifjúság nevelésében, ami, úgy véljük, megfelel az ügy és társadalmunk jellegének.

A törvényjavaslat vitájában széleskörűen nyilvánult meg az a vélemény, hogy ne csak az oktatásról, hanem a nevelésről is beszéljünk, sőt az volt az általános kívánalom – mindenekelőtt a pedagó-

gusok körében –, hogy a megfogalmazásban a nevelés előzze meg az oktatást. Tehát nevelésről, oktatásról beszéljünk.

Úgy vélem – ennek egyébként a törvényjavaslat új szövegében következetesen eleget tettünk – megnyilvánul nemcsak a pedagógusoknak, hanem a társadalomnak is az a jogos követelménye, hogy az iskola ne pusztán ismereteket adjon, hanem járuljon hozzá az ember formálásához is. Azt lehet mondani, hogy ma szinte általános az etikai, erkölcsi értékek, és ezzel együtt az emberi magatartás humánus normáinak számonkérése, az ezek érvényesítésére való igény.

Az oktatási intézményeknek az a sajátos feladatuk, hogy egyszerre adjanak általános műveltséget, szaktudást, és elfogadtassanak eszméket, értékeket is. Az oktatásban érvényesíteni kell a kultúra minden funkcióját: el kell juttatni mindenkihez megfelelő szinten a szellemi javakat, ugyanakkor elő kell segíteni azt a folyamatot, amelyet tudományosan szocializációnak neveznek, egyszerűbben szólva a társadalomba való beilleszkedést, mégpedig a szocialista társadalom világnézete, erkölcsi kategóriái, filozófiai eszméi alapján.

A oktatást és a nevelést nem helyes tehát szembeállítani. Nemzetközi tapasztalatok bizonyítják, hogy az ismeretek közvetítésének elhanyagolása épp olyan káros, mint a nevelésről való lemondás. Azt természetesen látni kell, hogy a nevelés nem egyedül az iskola ügye, de mi itt hangsúlyozni akarjuk, hogy az iskoláé is.

A viták megerősítették a törvényjavaslatnak azokat a célmeghatározásait, amelyek általában és az egyes oktatási fokoknál, valamint iskolatípusoknál külön-külön is megjelölik a tartalmi korszerűsítés útjait.

A javaslat kiemeli a fejlesztési programnak azt a szándékát, hogy az általános iskolát állítsuk a munka középpontjába, mint az alapozó képzés intézményét, amelynek nevelését, oktatását színvonalasabbá, eredményesebbé, hatékonyabbá kell tennünk, mert ez a fejlesztés alapfeltétele. A középfokon fenntartja a jelenlegi tagolódást, tehát a gimnáziumot, a szakközépiskolát, a szakmunkásképző iskolát, valamint a szakiskolát; szakközépiskolai feladatként kodifikálja a technikusképzést is. A felsőoktatásban hangsúlyozza a szakképzés mellett az értelmiségi funkciókra való felkészítést, kiemeli az oktatás és kutatás egységét, a rugalmasabb, tartalmilag

differenciálódó rendszer szükségességét, az egyetem és főiskola utáni továbbképzés formáit és az úgynevezett posztgraduális képzés rendszerét, kiépítését.

A felnőttoktatással csak az iskolarendszerrel kapcsolatban foglalkozunk, nem vállalhatjuk az iskolán kívüli képzés és továbbképzés egész rendszerének szabályozását.

A törvényjavaslattal először szabályozza oktatási törvény a nemzetiségi nyelven való oktatást. A nemzetiségek alkotmányunkban biztosított jogainak érvényesítése az oktatás eszközeivel egész nemzetiségi politikánk szempontjából alapvető fontosságú. A nemzetiségek nyelvének, kultúrájának megőrzése és továbbfejlesztése jórészt az oktatástól függ.

Közismert, hogy államunk eddig is jelentős támogatást nyújtott ehhez a munkához. Ezt a gyakorlatot erősíti meg és fejleszti tovább az új jogi szabályozás.

A javaslat humanista szellemének egyik megnyilvánulása a fogyatékos és hátrányos helyzetben levő gyermekekkel és fiatalokkal való törődés, a gondoskodás jogi kereteinek meghatározása. Úgy véljük, hogy ebből a szempontból is újítunk, mégpedig nemcsak a jogok meghatározása, hanem a továbbtanulási lehetőségek megadása tekintetében is.

A gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatban a törvényjavaslat az óvodák, kozoktatási intézmények felelősségét hangsúlyozza, és meghatározza a gyermek- és ifjúságvédelemből rájuk háruló feladatokat. Emellett a nevelési, oktatási intézmények működésére vonatkozó rendelkezéseket kiterjeszti a nevelőotthonokban folyó nevelésre és oktatásra is. A gyermek- és ifjúságvédelem feladatait és teljes intézményrendszerét azonban komplexitása miatt véleményünk szerint külön indokolt szabályozni.

A törvényjavaslat által előirányzott szervezeti intézkedések egyik lényeges célja a köz- és felsőoktatás demokratizmusának fejlesztése. Ezt szolgálja a nevelőtestületek jogkörének kiszélesítése a tartalom, a módszerek, de az intézmények vezetése szempontjából is.

A szakmai vitában a pedagógus-közvélemény ezt a szándékot helyeslessel igazolta vissza. Az egyetemeken polémia folyt arról, hogy miként érvényesül mindenekelőtt a személyi kérdésekben az intézmények önállósága. Némelyek ezzel kapcsolatban egyenesen valamiféle recentralizációs törekvésről beszéltek.

Az a meggyőződésem, hogy a demokrácia érvényesítése nemcsak az adott intézmény ügye, hanem, miután itt elsősorban szakmai megítélésről van szó, a szélesebb tudományos és szakmai közvéleménye is, és hogy a kiválasztás és utánpótlás megjavítása megkívánja a közvélemény által is ellenőrzött minőségi követelmények előtérbe állítását.

Ezért az egyetemi kinevezéseknél és megbízásoknál a Magyar Tudományos Akadémia bizottságai és testületei véleményét kérjük ki. A vélemények alapján egyes esetekben a Minisztertanács, más esetekben az illetékes miniszterek a kinevezők, illetve megbízók.

Szeretném hangsúlyozni, hogy a javaslattételi jog továbbra is az egyetemeké és a főiskolake, és a velünk egyetértésben beterjesztett módosítás ezt szó szerint ki is mondja. Egyébként 1984-ben az Elnöki Tanács által elfogadott és a törvényjavaslatba beépített jogszabály alapján kialakult kinevezési és megbízási gyakorlat már e rövid idő alatt is éreztette hatását a követelmények következetesebb érvenyesítésében. Nem recentralizációról van tehát szó, hanem a demokrácia érvényesítésének elengedhetetlen követelményéről, egy jobb kiválasztási rendszer kialakításáról, a minőség érvényesítéséről!

A felsőoktatasi intézmények önállóságát különben a törvényjavaslat tartalmi, személyi, szervezeti, gazdasági kérdésekben kibővíti és rendezi.

Erősíteni kívánjuk az oktatási intézmények és a külső világ, a társadalmi gyakorlat közötti kapcsolatokat. A közoktatásban iskolatanácsokat hozunk létre, amelyek nemcsak a szülők, hanem az üzemek, termelőszövetkezetek, hivatalok, tanácsok képviselőiből is állanak, akik egyrészt az adott közösség igényeit tudják közvetíteni, másrészt támogatni tudják az iskolát feladatai ellátásában.

Különösen fontos, hogy a felsőoktatás tartson szorosabb kapcsolatot azzal a sokféle gyakorlattal, amelyre a hallgatókat felkészíti, és amely igényli a segítségét a képzésben és a kutatásban egyaránt. A javaslat ennek érdekében teszi lehetővé szakértői bizottságok megalakítását, amelyekben részt vesznek az adott szakag elméleti és gyakorlati szakemberei, és az a feladatuk, hogy segítsék az irányító szerveket, a minisztériumokat, és persze magukat az intézményeket is a tartalmi, tantervi, módszertani kérdések tisztázásá-

ban, a kutatómunka fejlesztésében, a gyakorlattal való kapcsolatban.

Emellett maguk az egyetemek is, a főiskolák is létrehozhatnak de ez csak lehetőség és nem kötelezettség szakmai testületeket, amelyek a közvetlen együttműködést szolgálják az egyes tanszékek, intézetek és a gyakorlat között

Javasoljuk regionális tanácsok létrehozását is annak érdekében, hogy egy-egy nagyobb tájegységben kutatóintézetekkel, vállalatokkal, a gazdasági-társadalmi élet irányító szerveivel javuljon a kapcsolat az oktatási, továbbképzési, kutatási feladatok ellátásában.

Meggyőződésünk, hogy a felsőoktatási intézményeknek nyitottabbá kell válniok annak érdekében, hogy saját munkájukat is korszerűsíteni tudják mind az oktatás, mind a kutatás területén, hogy a tényleges szükségleteket jobban megismerjék, hogy tudatosabban készüljenek fel az utánpótlás biztosítására minden területen.

A törvényjavaslat meghatározza az irányítás alapvető szabályait. Az oktatás ágazati felelőse a művelődési miniszter, ami azt jelenti, hogy biztosítja az oktatáspolitika egységes érvényesülését, a nevelés és az oktatás tervszerű fejlesztését, elvi egységét. Az irányításban osztozik közép- és felsőfokon a szakmai oktatás szempontjából más miniszterekkel. A törvényjavaslat alapján a Minisztertanács végrehajtási rendelete rendezi a középfokú szakoktatásban a miniszterek közötti együttműködést, minden szakminiszternek megadja az egyetértési jogot például a szakoktatás tartalmi kérdéseiben, a szakmunkásképzési alap megfelelő részének felhasználásában, a szakok, szakmák, szakmai követelmények meghatározásában.

Ugyanakkor új mozzanat, hogy a szakminiszter dolgoztatja ki és hagyja jóvá a művelődési miniszterrel egyetértésben a szakmai tantárgyak tanterveit, tankönyveit; utóbbiakat ki is adja, továbbá meghatározza a vizsgáztatás és a képesítés szakmai követelményeit, közreműködik a szakmai oktatás megszervezésére és a gyakorlati oktatási helyek létesítésére vonatkozó követelmények meghatározásában.

A középfokú szakoktatás irányításában a szakminisztériumok és a vállalatok együttműködése az egyik alapfeltétele annak, hogy az oktatás és nevelés munkája megújuljon. Bizonyos, hogy az általános iskolának az eddiginél jobb alapképzettséget kell nyújtania, a

szakmunkásképző iskolákban és a szakközépiskolákban viszont egyszerre kell megjavítani a közismereti tárgyak oktatását és a szakmára való képzést. Ez utóbbit önmagában az iskolától várni nem lehet, hiszen a gyakorlati oktatás csaknem 90%-ban a vállalatoknál folyik. Számítunk tehát a vállalatok hatékonyabb részvételére a szakoktatásban. Sőt, a minisztertanácsi végrehajtási rendelet lehetőséget nyújt arra is, hogy a vállalatok maguk szakmunkásképző iskolákat tarthassanak fenn.

A közoktatás irányításával kapcsolatban sokan tettek szóvá a tanácsi irányítás kérdéseit. A törvényjavaslat ezzel a témakörrel csak általánosságban foglalkozik, minekután a tanácstörvény és végrehajtási rendeletei tartalmazzák részletesen az iskolafenntartással kapcsolatos szabályokat. Nyilvánvaló, hogy a tanácsi gazdálkodás módosulása, a közigazgatás további korszerűsítése és az oktatásban bekövetkezett változások indokolttá tehetik a tanácsi fenntartás és irányítás kérdéseinek, vagy azok egy részének újbóli áttekintését.

A felsőoktatásban a központi irányítás megoszlik, mert több miniszter közvetlenül irányít felsőoktatási intézményeket. Irányító jogkörüket önállóan gyakorolják, s abban a művelődési miniszter csak az egész oktatást érintő fő kérdésekben kap egyetértési, illetve véleményezési jogot.

Az irányító miniszter jogai mellett a minisztertanácsi végrehajtási rendelet szabályozza a képzésben érdekelt, tehát nem irányító miniszterek hatáskörét is.

A felsőoktatási intézmények irányításában, a szakképzési célok meghatározásában, a tantervi irányelvek kidolgozásában az eddiginél nagyobb szerepet kap a Magyar Tudományos Akadémia

Úgy vélem, hogy az irányítás jelzett továbbfejlesztése jobban érvényesíti a szakmai szempontokat és a tudományos megítélés lehetőségét, anélkül, hogy háttérbe szorítaná az egyes intézmények önállóságát és felelősségét, amelyeket a fejlesztési program hangsúlyozott.

A szakmai viták szóvá tették az oktatás ingyenességének kérdését. A Magyar Népköztársaság Alkotmánya arról rendelkezik, hogy az állam a művelődéshez való jogot többek között az ingyenes és kötelező általános iskolával valósítja meg. Az általános iskola ingyenessége 1949 óta azt jelenti, hogy magáért a nevelésért és

oktatásért nem kell díjat fizetni, de a tanulók egyéb térítésmentes szolgáltatásokat, illetve ingyenes tankönyveket és más iskolai felszereléseket nem kapnak. 1961-ben az oktatási törvény a tandíjmentességet biztosította a középfokú oktatásban is.

A javaslat az ingyenesség fogalmat fenntartja abban az értelemben, ahogy az eddig is érvényesült, tehát lényegében véve tandíjmentességet biztosít, feltételezve, hogy az állam az iskoláztatás költségeiből a jelenleginél többet vállalhat magára, ha a népgazdaság teherbíró képessége ezt lehetővé teszi.

Vita volt arról is, miként alakuljon a tankötelezettség. A javaslat fenntartja azt a gyakorlatot, hogy minden gyermek a 16. életévéig tanköteles. Jelenleg a tankötelesek 95%-a végzi el az általános iskolát, és a végzettek ugyanennyi százaléka tanul tovább középfokú iskolában. Akik nem jelentkeznek középfokú oktatásra, a javaslat alapján engedéllyel más oktatásban való részvétellel is teljesíthetik tankötelezettségüket, tanfolyamokon és gyakorlati foglalkozásokon vehetnek részt, illetve indokolt esetben felmentést kaphatnak.

A szakmai vita egyik központi témája volt – és ezt már a fejlesztési program kialakítása során is észleltük –, hogy mindaz, amit az oktatás fejlesztése érdekében előirányoztunk, reális-e, rendelkezünk-e a megvalósításához szükséges személyi, anyagi, tárgyi feltételekkel. Erre az a válaszunk, hogy a Minisztertanács a fejlesztési program elfogadása kapcsán vállalta, hogy a közoktatás fejlesztésére társadalmi-gazdasági programot dolgoz ki, amelynek feladata többek között biztosítani a megfelelő számú tantermet most már nemcsak az általános iskolában, hanem középfokon is, tehát tekintetbe véve azt, hogy a nagyobb létszámú korosztályok 1987-től elérik a középfokú iskolákat.

Gondoskodni kell a pedagógushiány megszüntetéséről is. Ennek érdekében jelentősen növeltük a beiskolázási létszámokat a pedagógusképző intézményekben, és igyekeztünk javítani a pedagógusok élet- és munkakörülményeit, erkölcsi és társadalmi megbecsülésüket.

A kormány vállalta a felsőoktatási intézmények rekonstrukciójának folytatását, az oktatáshoz és a kutatáshoz is szükséges gép- és műszerbeszerzés javítását, a kollégiumi férőhelyek növelését.

Nem a törvény feladata az, hogy konkrétan meghatározza a fel-

tételeket. De szeretnék emlékeztetni arra: a törvényjavaslat kimondja, hogy a feltételek biztosítása az állam feladata.

Az új törvény hatálybalépésével mintegy 150 magas szintű jogszabály hatályon kívül helyezésére kerül sor, es mintegy 650 alacsonyabb szintű jogszabályt kell felülvizsgálni. A nevelési-oktatási rendszerre vonatkozó részletesebb szabályokat a törvény végrehajtásáról szóló minisztertanácsi rendelet, valamint a kidolgozandó miniszteri rendeletek, elsősorban az óvodához és az egyes oktatási fokokhoz kapcsolódó egy-egy átfogó, részletes miniszteri rendelet és miniszteri utasítások tartalmazzák majd, de ezek száma remélhetőleg a jelenleginél lényegesen kevesebb lesz.

A szakmai vitákban sok olyan észrevétel hangzott el, amelyet a részletes szabályozás során tudunk figyelembe venni, s úgy, ahogy eddig is tettük, a szaksajtóban a jövőben is tájékoztatunk arról, hogy az említettek közül milyen észrevételeket tudtunk elfogadni és melyeket nem. Reméljük, hogy a visszaigazolásnak ez a szakmai módja, amely a részleteket is felöleli, világossá teszi nemcsak a törvény általános céljait és rendelkezéseit, hanem azokat a részkérdéseket is, azok tartalmát, amelyek jogosan foglalkoztatják az egyes iskolatípusok pedagógusait, de a szülői közvélemenyt is.

A beszámolóm talán meggyőzte a tisztelt Országgyűlést arról, hogy nem könnyű az oktatási törvényt előkészíteni. Nemcsak a jogi szabályozás rendkívüli kiterjedtsége és bonyolultsága, hanem a törvény tárgya, az oktatás tartalma és jellege miatt sem. Az oktatás a világon mindenütt viták tüzében áll, és mindenütt keresik azokat az utakat és módokat, amelyekkel meg tud felelni a kor követelményeinek, a tudományos-műszaki haladásnak, a nagy társadalmi változásoknak, a kultúra tartalmában végbemenő szerkezeti átalakulásnak, az ezredforduló embere eszme- és értékrendszerének.

A törvények bárhol a világon csak a jogi kereteket és biztosítékot adhatják meg, önmaguk azonban nem képesek arra, hogy a korszerűsítést garantálják. Azt állíthatjuk, hogy a tavaly elfogadott fejlesztési program és az erre épülő jogi szabályozás alkalmas arra, hogy a magyar nevelés és oktatás továbbfejlődjék a pedagógusok, szülők, a társadalom aktív közreműködésével.

Kérem a tisztelt Országgyűlést, hogy mindezt figyelembe véve fogadja el a Minisztertanács felhatalmazása alapján előterjesztett oktatási törvényjavaslatot.

1985. évi I. törvény

AZ OKTATÁSRÓL

A Magyar Népköztársaságban az oktatás az általános műveltség és a szakmai ismeretek megszerzését és bővítését, az ifjúságnak, valamint a tanuló felnőtteknek szocialista, humanista szellemű, az igaz hazafiság és a nemzetköziség eszméit érvényesítő nevelését szolgálja.

Feladata, hogy segítse a személyiség, a képességek és a készségek kibontakozását, valamint a szellemi s a testi fejlődést és olyan állampolgárok nevelését, akik a közösség tagjaiként részt vállalnak a társadalom, a gazdaság és a kultúra fejlesztésében, illetőleg gyarapításában. Felkészíti a fiatalokat arra, hogy természeti és társadalmi környezetüket a haladó nemzeti hagyományokon és az egyetemes kultúra értékein nevelődve megismerjék, védjék és a közérdeknek megfelelően formálják, tudományos világnézeten alapuló szocialista értékrendjük és erkölcsi magatartásuk kialakuljon, élni tudjanak jogaikkal, s teljesítsék kötelességeiket a magán- és közéletben egyaránt. Ösztönöz és lehetőséget ad arra, hogy iskolai tanulmányai befejezése után műveltségét és szaktudását mindenki fejlessze.

A nevelés-oktatás fejlesztése, anyagi és erkölcsi támogatása az egész társadalom ügye, hiszen a művelt, szakképzett, tudatos ember hazánk legfőbb értéke. Különösen nagy a feladatuk a pedagógusoknak és az oktatóknak, akik alkotóerejüket, tudásukat, képességeiket az ifjúság nevelésére, oktatására fordítják, s akiket ezért joggal megillet a társadalom megbecsülése.

Az Országgyűlés az elért eredmények rögzítése és a további fejlődés útjának kijelölése érdekében a következő törvényt alkotja.

ELSŐ RÉSZ

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A törvény célja

1. § A törvény célja, hogy a művelődéshez való állampolgári jog, valamint az általános műveltség és a szakmai ismeretek gyarapítására vonatkozó kötelesség, továbbá az ifjúság fejlődését és szocialista nevelését szolgáló alkotmányos célkitűzés érvényesülése érdekében megállapítsa a Magyar Népköztársaság nevelési oktatási rendszerének alapvető szabályait

A nevelési-oktatási rendszer

2. § A nevelési-oktatási rendszer feladatait az óvodai nevelés, az iskolai rendszerű nevelés-oktatás (a továbbiakban: iskolai nevelés-oktatás), a diákotthoni és kollégiumi nevelés-oktatás, valamint a tanfolyami és egyéb nem iskolai rendszerű oktatás (a továbbiakban: iskolarendszeren kívüli oktatás) valósítja meg

I. fejezet
Alapelvek

3. § A Magyar Népköztársaság a tanuláshoz való jogot mindenki számára biztosítja.

4. § A Magyar Népköztársaságban a törvény rendelkezései szerint minden gyermek tanköteles.

5. § Az óvodai nevelés, az iskolai, a diákotthoni és kollégiumi nevelés-oktatás, továbbá a nevelés-oktatás irányítása és – a törvényben foglalt kivétellel – feltételeinek biztosítása az állam feladata.

6. § A Magyar Népköztársaságban az óvodai nevelés, valamint az alapfokú és a középfokú iskolai nevelés-oktatás, továbbá – jogszabályban meghatározott kivétellel – a felsőfokú alapképzés ingyenes.

7. § (1) Az óvodai nevelés és az iskolai nevelés-oktatás nyelve a

magyar, valamint a Magyar Népköztársaságban beszélt minden nemzetiségi nyelv.

(2) A nemzetiségekhez tartozó gyermekek, tanulók anyanyelvükön, illetőleg két nyelven anyanyelven és magyarul – részesülhetnek óvodai nevelésben, valamint iskolai nevelésben és oktatásban.

(3) A nemzetiségi nyelvek az iskolai nevelés-oktatás valamennyi fokán tanulhatók.

(4) A nevelés-oktatás – az iskolai nevelés-oktatás valamennyi fokán idegen nyelven is folyhat.

(5) Az állam az (1) (3) bekezdésben foglaltak feltételeiről szervezetten gondoskodik.

8. § (1) A Magyar Népköztársaságban az iskolai nevelés-oktatás egymáshoz kapcsolódó fokozatokban valósul meg.

(2) Az alapfokú iskolát végzettek középfokú iskolában, a középiskolában érettségi, illetőleg érettségi-képesítő vizsgát tettek pedig felsőfokú oktatási intézményben való továbbtanulásra jelentkezhetnek.

(3) Iskolai végzettséget tanúsító okiratot csak alap-, közép- és felsőfokú oktatási intézmény adhat ki

(4) Szakképzettséget az iskolarendszeren kívüli oktatásban is lehet szerezni.

9. § (1) A társadalmi esélyegyenlőség érvényesülésének elősegítése érdekében az állam a hátrányos helyzetben levőknek támogatást nyújt.

(2) Az állam segíti a kiemelkedő tehetségű fiatalok képességeinek fejlesztését és tudásának gyarapítását.

(3) Az állam a testi, az érzékszervi, az értelmi és a beszédfogyatékosok neveléséről és oktatásáról fokozottan gondoskodik.

10. § (1) A nevelési-oktatási intézmények szakmai tekintetben a törvény rendelkezései szerint önállóak; szervezetükkel és működésükkel kapcsolatban minden olyan ügyben döntenek, amelyet jogszabály nem utal más szerv hatáskörébe. Tevékenységükben a nevelés és az oktatás elválaszthatatlan egysége valósul meg.

(2) A nevelési-oktatási intézmények szervezetében, működésében és vezetésében a demokratizmus elvei érvényesülnek. A pedagógusok és oktatók, a tanulók és hallgatók – az óvodában, valamint az

alap- és középfokú nevelési-oktatási intézményekben a szülők közösségei, illetőleg képviselőik részt vesznek a vezetésben.

(3) A nevelési-oktatási intézmények széles körű kapcsolatokat tartanak fenn társadalmi környezetükkel a gazdálkodó szervezetekkel, az állami költségvetési szervekkel, a társadalmi szervezetekkel, az állampolgárokkal s közösségeikkel , és segítik egymás tevékenységét.

11. § Az állam az önképzés és a továbbképzés feltételeinek biztosításával, pedagógiai kísérletek és kutatások támogatásával segítséget nyújt a pedagógusok és oktatók munkájához, a nevelési-oktatási módszerek tanulmányozásához, megvalasztásához, továbbá a tudományos eredmények felhasználásához.

12. § A Magyar Úttörők Szövetsége, a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség, a Hazafias Népfront, a szakszervezetek és más társadalmi szervezetek közreműködnek a nevelési-oktatási rendszer feladatainak teljesítésében.

II. fejezet

A nevelési-oktatási rendszer

A nevelési-oktatási rendszer intézményei

13. § (1) Nevelési intézmények: az óvodák.

(2) Az iskolai nevelés-oktatás intézményei:

a) az alapfokú nevelési-oktatási intézmények: az általános iskolák;

b) a középfokú nevelési-oktatási intézmények: a gimnáziumok, a szakközépiskolák, a szakmunkásképző iskolák és a szakiskolák;

c) a felsőfokú oktatási intézmények: az egyetemek és a főiskolák;

d) az alapfokú művészetoktatási intézmények;

e) más oktatási intézmények [a továbbiakban *a)*–*e)* alattiak: iskolák, oktatási intézmények].

(3) Diákotthonok és kollégiumok [a továbbiakban az (1)–(3) bekezdés alattiak együtt: nevelési-oktatási intézmények].

(4) Az iskolarendszeren kívüli oktatás intézményei: a gazdálko-

dó szervezetek, az állami költségvetési szervek, a társadalmi szervezetek oktatási, továbbképző és vezetőképző intézményei.

(5) Az iskolarendszeren kívüli oktatásra vonatkozó alapvető rendelkezéseket a Minisztertanács állapítja meg, a magánoktatást pedig a művelődési miniszter szabályozza.

(6) Az egyetemek és a főiskolák, valamint a (2) bekezdés *e)* pontjában megjelölt oktatási intézmények felsorolását külön jogszabály tartalmazza.

A nevelési-oktatási intézmény működése

14. § (1) A nevelési-oktatási intézmény önálló intézményként vagy jogszabályban meghatározott másik intézmény szervezetéhez tartozva, illetőleg szervezetileg összevonva működhet.

(2) A nevelési-oktatási intézmény az állami költségvetésből biztosított támogatás vagy a létesítő, illetőleg a fenntartó szerv hozzájárulása, valamint jogszabályban meghatározott egyéb bevételei felhasználásával gondoskodik feladatainak ellátásáról.

(3) A nevelési-oktatási intézmény a jogszabályok, valamint a központi nevelési programok, nevelési és oktatási tervek, illetőleg a tantervi irányelvek keretei között meghatározza saját nevelési-oktatási feladatait, s a nevelő-oktató munka eredményességét elősegítő kísérleteket, kutatásokat folytathat.

(4) Az alap- és középfokú nevelési-oktatási intézmény a helyi szükségleteknek, a tanulók fejlettségének és érdeklődésének figyelembevételével kialakítja helyi nevelési rendszerét, továbbá kiegészítő tananyagot dolgozhat ki és megválaszthatja a fakultációs irányokat.

(5) A nevelési-oktatási intézménynek rendelkeznie kell a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel.

15. § (1) A nevelési-oktatási intézmények feladataikat a tanulók és hallgatók önképzésére, alkotó- és kezdeményezőkészségére támaszkodva, azok közösségeivel együttműködve az iskolafok sajátosságaihoz igazodva – látják el.

(2) Az oktatási intézmények nevelő-oktató munkáját a tanulók és hallgatók önkormányzatára épülő diákotthoni és kollégiumi közösségi nevelő, önképző a felsőfokú oktatásban tudományos, illetőleg szakmai önképző, alkotó munka segíti és egészíti ki.

(3) Az alap- és középfokú iskolák tanulóik eredményes nevelése, oktatása érdekében együttműködnek a diákotthonokkal és kollégiumokkal, a gyermek- és ifjúságvédelmi intézményekkel.

16. § A nevelési-oktatási intézmények az egészséges életmód követelményeinek megfelelően gondoskodnak a tanulók tanórán kívüli foglalkoztatásáról.

17. § Az óvodák, valamint az alap- és középfokú nevelési-oktatási intézmények munkájuk során ellátják a gyermek- és ifjúságvédelemből rájuk háruló feladatokat; felderítik a gyermekek és tanulók fejlődését veszélyeztető tényezőket, és pedagógiai eszközökkel törekednek káros hatásuk megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Szükség esetén - a gyermekek és tanulók érdekében – állami szerveknél intézkedést kezdeményeznek.

18. § (1) A nevelési-oktatási intézmények a művelődési és a testedzési feladatok hatékonyabb ellátása érdekében együttműködnek a közművelődés és a sport intézményeivel.

(2) Az oktatási intézmények az iskolarendszeren kívüli oktatásban részt vehetnek.

(3) A nevelési-oktatási intézmények elősegítik tanulóiknak, hallgatóiknak és dolgozóiknak a szövetkezeti mozgalomban való részvételét.

Központi ágazati irányítás

19. § (1) A művelődési miniszter a nevelési-oktatási rendszer központi ágazati irányításával biztosítja az oktatáspolitika egységes érvényesülését, a nevelés és az oktatás tervszerű fejlesztését, elvi, pedagógiai egységét.

(2) A művelődési miniszter központi ágazati irányító hatásköre kiterjed a törvény hatálya alá tartozó nevelési-oktatási, valamint művelődési szakigazgatási tevékenységre, függetlenül attól, hogy a tevékenységet folytató nevelési-oktatási intézmény milyen szervezetben, szervezeti alárendeltségben működik, illetőleg attól, hogy a tevékenységet nem nevelési-oktatási intézmény folytatja.

(3) A központi ágazati irányítási hatásköröket a Minisztertanács állapítja meg.

Az óvodai nevelés, az alap- és középfokú iskolai nevelés-oktatás, diákotthoni és kollégiumi nevelés-oktatás, valamint az alapfokú művészetoktatás irányítása

20. § (1) Az óvodai nevelés, az alap- és középfokú iskolai nevelés-oktatás, diákotthoni és kollégiumi nevelés-oktatás (a továbbiakban az óvodai nevelés kivételével együtt: alap- és középfokú nevelés-oktatás), valamint az alapfokú művészetoktatás központi irányítását a művelődési miniszter a szakmai oktatás tekintetében a képzés szakiránya szerint illetékes miniszterrel, országos hatáskörű szerv vezetőjével (a továbbiakban: szakirány szerint illetékes miniszterrel) együttműködve – látja el.

(2) A központi irányítási hatásköröket a Minisztertanács állapítja meg.

21. § (1) Óvodát, alap- és középfokú iskolát, diákotthont és kollégiumot (a továbbiakban a diákotthon és kollégium együtt: diákotthon), valamint alapfokú művészetoktatási intézményt a tanácsok létesíthetnek és tarthatnak fenn.

(2) A művelődési miniszter kísérleti nevelési-oktatási intézményt létesíthet és tarthat fenn. A Minisztertanács az (1) bekezdés rendelkezései alól további kivételt állapíthat meg.

(3) Nem tanácsi óvoda, alap- és középfokú iskola, illetőleg diákotthon létesítéséhez és fenntartásához a Minisztertanács által meghatározott kivétellel – a művelődési miniszter egyetértése szükséges.

22. § (1) Az óvodai nevelés, az alap- és középfokú nevelés-oktatás, valamint az alapfokú művészetoktatás helyi-területi irányításával kapcsolatos feladatokat a tanácsi intézményekben folyó nevelés-oktatás, továbbá - a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel a nem tanácsi óvodákban folyó nevelés tekintetében a tanácsok végrehajtó bizottsága művelődési feladatot ellátó szakigazgatási szervei látják el.

(2) A kísérleti, valamint a művelődési miniszter egyetértésével fenntartott nevelési oktatási intézményekben és a művelődési miniszter egyetértése nélkul fenntartható középfokú nevelési-oktatási intézményekben folyó nevelés-oktatás helyi irányítását ellátó szerveket a Minisztertanács határozza meg.

A felsőoktatási intézmények irányítása

23. § (1) A felsőoktatás irányítását a felsőoktatási intézményeket közvetlenül irányító miniszterek és országos hatáskörű szervek vezetői (a továbbiakban: irányító miniszterek) - a képzésben érdekelt minisztereknek, országos hatáskörű szervek vezetőinek közreműködésével - látják el.

(2) Az irányító miniszter az oktatáspolitikai és a szakmai irányítást, a szakképzés folyamatos korszerűsítését, továbbá az azonos, illetőleg rokon szakképzési irányokban az ágazati és az intézményi érdekek egyeztetését szakértői bizottságok közreműködésével valósítja meg.

(3) Az irányítási hatásköröket a Minisztertanács állapítja meg.

Egyedi megoldások, kísérletek engedélyezése

24. § A nevelő-oktató munka fejlesztése érdekében:

a) az óvodai nevelésben, valamint az alap- és középfokú nevelésben és oktatásban a művelődési miniszter a szakmai oktatás tekintetében a szakirány szerint illetékes miniszterrel egyetértésben, illetőleg

b) a felsőoktatásban az irányító miniszter a művelődési miniszterrel egyetértésben

a nevelési-oktatási intézmények szervezetére, valamint a nevelés-oktatás tartalmi kérdéseire vonatkozóan egyedi megoldások alkalmazását, kísérletek folytatását engedélyezheti; e tekintetben - a törvény keretei között - más oktatási jogszabályok rendelkezéseitől eltérhet.

III. fejezet

A tanulók és a hallgatók

A tanulói jogviszony

25. § (1) A tanuló az alap- és középfokú iskolával, valamint az alapfokú művészetoktatási intézménnyel tanulói jogviszonyban áll.

(2) A tanulói jogviszony a beírás napján jön létre.

(3) A tanuló a tanulói jogviszonyon alapuló jogait a (2) bekezdésben meghatározott időponttól, egyes jogait pedig csak az első tanév megkezdésétől gyakorolhatja.

26. § (1) Szünetel a tanulói jogviszonya a középfokú iskola tanulójának, ha a tanév folytatásától eltiltották.

(2) A tanuló a tanulói jogviszony szünetelése alatt a tanulói jogviszonyon alapuló egyes jogokat külön jogszabály rendelkezései szerint gyakorolhatja.

27. § (1) A tanulói jogviszony megszűnik

a) az általános iskola nyolcadik évfolyamának elvégzéséről szóló bizonyítvány kiállítása napján, illetőleg – ha a tanuló az általános iskolát nem végezte el – annak a tanévnek az utolsó napján, amelyben még tanköteles;

b) a középfokú iskolai tanulmányok befejező évfolyamát követő első vizsgaidőszak utolsó napján;

c) az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó évfolyamát követő vizsga letételének napján.

(2) Megszűnik a tanulói jogviszonya annak is, aki kimaradt, továbbá akit az iskolából kizártak.

(3) Külön jogszabály a tanulói jogviszony szünetelésének és megszűnésének egyéb eseteit is szabályozhatja.

A hallgatói jogviszony

28. § (1) A hallgató a felsőfokú oktatási intézménnyel (a továbbiakban: felsőoktatási intézménnyel) hallgatói jogviszonyban áll.

(2) A hallgatói jogviszony azon a napon jön létre, amelyen a felvételt kimondó, illetőleg a tanulmányok folytatását engedélyező határozatot hozták.

(3) A hallgató a hallgatói jogviszonyon alapuló jogait a (2) bekezdésben meghatározott időponttól, egyes jogait pedig csak az első beiratkozás után gyakorolhatja.

29. § (1) Szünetel a hallgatói jogviszonya a felsőoktatási intézmény hallgatójának, ha

a) tanulmányai megkezdése előtt sorkatonai szolgálatot teljesít;

b) évhalasztásra vagy évkihagyásra engedélyt kapott;

c) a félév ismétlésére kötelezték, illetőleg

d) a tanulmányok folytatásától meghatározott időre eltiltották.

(2) A hallgató a hallgatói jogviszony szünetelése alatt a hallgatói jogviszonyon alapuló egyes jogokat külön jogszabály rendelkezései szerint gyakorolhatja.

30. § (1) A hallgatói jogviszony a végbizonyítvány megszerzését követő első államvizsga-időszak utolsó napján szűnik meg.

(2) Megszűnik a hallgatoi jogviszonya annak is, aki beiratkozási kötelezettségének saját hibájából nem tett eleget, illetőleg akit az intézményből elbocsatottak vagy kizártak.

(3) Külön jogszabály a hallgatói jogviszony szünetelésének és megszűnésének egyéb eseteit is szabályozhatja.

Eljárási rendelkezések

31. § A tanulói, hallgatói jogviszony keletkezése, illetőleg megszűnése tárgyában folytatott eljárásokra külön jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni azzal, hogy az ügyben hozott első fokú határozat ellen fellebbezésnek van helye.

32. § (1) A tanulói és a hallgatói jogviszony tartama alatt a tanulók és a hallgatók egyéb ügyeiben folytatott eljárásokra a jogszabályok, illetőleg az iskolai szabályzatok rendelkezéseit kell alkalmazni.

(2) A hozott dontések ellen – a magatartás és szorgalom, valamint a tanulmányi követelmenyek teljesitésére vonatkozó értékelés kivételével külön jogszabályok rendelkezesei szerint jogorvoslatnak van helye.

A tanulók és a hallgatók jogai és kötelességei

33. § (1) A tanuló és a hallgató joga, hogy

a) jelentkezzék diakotthonba, kollégiumba;

b) válasszon - érdeklődésének megfelelően a választható tantárgyak, foglalkozások közül;

c) látogassa az iskola létesítményeit (könyvtárt, számítástechnikai központot, szertárt, laboratóriumot, tanműhelyt, sportpályát stb.), használja azokat a berendezéseket, eszközöket (gepeket, műszereket stb.), amelyek felkészülését előmozditják, érdeklődését kielégítik;

d) részt vegyen a szakkörök, önképzőkörök, diákkörök munkájában;

e) tagja legyen az iskolai kulturális és sportköröknek, egyesületeknek;

f) utazási, kulturális és egyéb kedvezményekben részesüljön;

g) szociális támogatást, tanulmányi munkájáért ösztöndíjat kapjon, jutalomban részesüljön;

h) véleményt mondjon, javaslatot tegyen a nevelő-oktató munkával összefüggésben;

i) tájékoztatást kapjon az őt érintő kérdésekben;

j) választó és választható legyen a diákképviseletbe;

k) kérje az átvételét másik – azonos vagy más típusú – oktatási intézménybe.

(2) Az (1) bekezdés *f)* és *g)* pontjában megjelölt kedvezményekről, illetőleg juttatásokról külön jogszabályok rendelkeznek.

(3) A tanuló és a hallgató kötelessége, hogy

a) részt vegyen a kötelező foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon;

b) eleget tegyen rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással, képességeinek megfelelően – tanulmányi kotelezettségeinek;

c) tartsa meg a tanulmányi rendet, a gyakorlati oktatási hely munkarendjét és a nevelési-oktatási intézmény szabályzatainak rendelkezéseit;

d) őrizze meg, illetőleg az előírásoknak megfelelően kezelje a rábízott vagy az oktatás során használt dolgokat, védje az intézmény létesítményeit, felszereléseit;

e) segítse elő a nevelési-oktatási intézmény feladatainak teljesítését, és őrizze jó hagyományait;

f) tanúsítson tiszteletet a pedagógusok, oktatók, valamint más iskolai dolgozók személye és munkája iránt, becsülje társait, fegyelmezett magatartásával járuljon hozzá a nevelési-oktatási intézmény jó hírnevéhez.

34. § (1) Ha a tanuló vagy a hallgató a kötelességeit vétkesen és súlyosan megszegi, fegyelmi eljárás alapján, indokolt írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető.

(2) Fegyelmi büntetésként kizárható

a) a tanuló a tankötelés kivételével - és a hallgató az oktatási intézményből, továbbá

b) a középfokú iskolai tanuló - a tankötelés kivételével - külön jogszabály szerinti időre az iskolából és az iskolák meghatározott köréből, illetőleg az ország összes középiskolájából, szakmunkásképző iskolájából vagy középfokú oktatási intézményéből,

c) a hallgató az ország valamennyi felsőoktatási intézményéből.

(3) Fegyelmi büntetésként eltiltható

a) a középfokú iskolai tanuló a tankötelés kivételével - a tanév folytatásától,

b) a hallgató meghatározott időre a tanulmányok folytatásától.

(4) A tanuló vagy a hallgató a kizáráson és az eltiltáson kívül - külön jogszabályok szerint, az egyes iskolafokokhoz, illetőleg intézménytípusokhoz igazodva a következő fegyelmi büntetésekben részesíthető:

a) megrovás;

b) szigorú megrovás,

c) meghatározott kedvezmények és juttatások csökkentése, illetőleg megvonása;

d) az ösztöndíj csökkentése;

e) áthelyezés másik osztályba;

f) áthelyezés másik nevelési-oktatási intézménybe.

(5) A tanulót vagy a hallgatót indokolt esetben, a fegyelmi eljárás tartamára az oktatási intézmény látogatásától el lehet tiltani.

35. § (1) A fegyelmi eljárás során a tanulónak, a hallgatónak joga van arra, hogy meghallgassák, és lehetővé kell tenni, hogy védekezhessék.

(2) Nem lehet fegyelmi eljárást indítani, ha az oktatási intézménynek a fegyelmi vétségről való tudomásszerzése óta három hónap, illetőleg a vétség elkövetése óta egy év már eltelt

(3) A fegyelmi büntetést kiszabó határozat ellen fellebbezésnek van helye.

36. § A volt hallgatót – ha az államvizsga befejezése előtt olyan magatartást tanúsít, amely miatt a hallgatói jogviszony tartama alatt kizárásnak lenne helye – az államvizsga folytatásától, illetőleg megkezdésétől az irányító miniszter meghatározott időre eltilthatja.

Anyagi felelősség

37. § (1) A tanuló és a hallgató az iskolai tanulmányai folytatásával összefüggésben az oktatási intézménynek, diákotthonnak, illetőleg a gyakorlati oktatásban (szakmai gyakorlaton) való részvétel során a gazdálkodó szervezetnek, állami költségvetési szervnek, magánmunkáltatónak (a továbbiakban együtt: vállalatnak) jogellenesen okozott kárért anyagi felelősséggel tartozik.

(2) Gondatlan károkozás esetén a tanuló és a hallgató felelőssége korlátozott; a kártérítés összegének megállapításakor a külön jogszabályban meghatározott mértéket kell alapul venni.

(3) Szándékos károkozás esetén a tanuló, illetőleg a hallgató a teljes kárt köteles megtéríteni.

(4) A tanuló és a hallgató a visszaszolgáltatási vagy elszámolási kötelezettséggel átvett olyan dolgokban bekövetkezett hiányért, amelyeket állandóan őrizetben tart, kizárólagosan használ vagy kezel, teljes anyagi felelősséggel tartozik. Mentesül a felelősség alól, ha a hiányt elháríthatatlan ok idézte elő.

(5) Ha a tanuló, illetőleg a hallgató belátási képessége hiányzik vagy fogyatékos, az (1)–(4) bekezdésekben foglaltakat nem lehet alkalmazni.

38. § (1) Ha a gyermeket az óvodai neveléssel, illetőleg a tanulót és a hallgatót az iskolai tanulmányok folytatásával összefüggésben, vagy a gyakorlati oktatásban (szakmai gyakorlaton) való részvétel során kár éri, a nevelési-oktatási intézmény, illetőleg a vállalat köteles a kárt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt a működési körén kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő.

(2) Nem kell megtéríteni a kárt annyiban, amennyiben a károsult elháríthatatlan magatartása okozta.

(3) Az (1)–(2) bekezdésben foglaltakat a nevelési-oktatási intézmény, vállalat, illetőleg társadalmi szervezet által szervezett foglalkozás (rendezvény, táborozás) során keletkezett kárért való felelősségre is alkalmazni kell.

39. § Az anyagi felelősség egyéb kérdéseiben a polgári törvénykönyvnek a kártérítésre vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

IV. fejezet

A pedagógusok és az oktatók

A nevelési-oktatási intézmények pedagógusai és oktatói

40. § (1) Nevelési-oktatási intézményben pedagógus vagy oktató az lehet, aki

a) a munkakör betöltéséhez szükséges, jogszabályban előírt szakképesítéssel rendelkezik;

b) a szakmai, pedagógiai és erkölcsi követelményeknek megfelel, továbbá

c) alkalmas arra, hogy a gyermekeket, tanulókat, hallgatókat szocialista, humanista szellemben nevelje, és jövendő hivatásuk gyakorlására felkészítse.

(2) A pedagógus- és oktatói állások – ha jogszabály másképp nem rendelkezik – nyilvános pályázat útján tölthetők be. A pedagógus-munkaköröket külön jogszabály határozza meg.

(3) A pedagógus – a Munka Törvénykönyvében a munkakörbe nem tartozó munka átmeneti ellátására megállapított kivétellel – csak olyan feladat elvégzésére kötelezhető, amely jogszabály rendelkezése szerint a nevelő-oktató munkával összefügg.

(4) A pedagógus és az oktató a munkaviszony, illetőleg nevelő-oktató munka végzésére irányuló egyéb jogviszony keretében végzett tevékenységével kapcsolatban, valamint a nevelési-oktatási intézményben munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony alapján nevelő-oktató munkát végző személy e tevékenységével kapcsolatban a büntetőjogi védelem szempontjából közfeladatot ellátó személy.

A pedagógusok és az oktatók jogai és kötelességei

41. § (1) A pedagógus és az oktató joga, hogy

a) megválassza - a nevelési és oktatási tervek, illetőleg a tantervi irányelvek keretein belül - a tananyagot és az alkalmazott módszereket;

b) részt vegyen továbbképzésben, a nevelés-oktatás eredményességét szolgáló kísérletekben, tudományos kutatásokban, kutatási eredményeit közzétegye, és munkája során hasznosítsa;

c) javaslatot tegyen a nevelési és oktatási tervek, a tantervi irányelvek, a tananyag és a nevelés-oktatás módszereinek fejlesztésére;

d) véleményt nyilvánítson, illetőleg javaslatot tegyen a nevelési-oktatási intézmény ügyeiben;

e) értékelje a tanulók és a hallgatók tanulmányi munkáját, teljesítményét, magatartását;

f) részt vegyen a pedagógusok, illetőleg az oktatók testületeinek munkájában, a nevelési-oktatási intézmény vezetésében, a tisztségviselők megválasztásában;

g) megválasztása esetén tisztséget viseljen.

(2) A pedagógus és az oktató kötelessége, hogy

a) nevelő-oktató munkáját legjobb tudása, valamint a nevelési programokban, a nevelési és oktatási tervekben, illetőleg a tantervi irányelvekben foglalt követelmények szerint végezze, a tanulók és a hallgatók teljesítményét e követelmények alapján értékelje;

b) a gyermekek, tanulók és hallgatók emberi méltóságát és jogait tartsa tiszteletben;

c) szakmai, pedagógiai ismereteit, általános műveltségét és politikai-ideológiai képzettségét folyamatosan fejlessze;

d) a diákképviseleti szervekkel, továbbá óvodában, alap- és középfokú nevelési-oktatási intézményben a szülők közösségével és a családdal is működjék együtt, kérésükre a nevelés-oktatás kérdéseiről adjon tájékoztatást.

V. fejezet

A szülők

42. § (1) A gyermek, illetőleg a tanuló szülőjének, gondozójának, illetőleg törvényes képviselőjének (a továbbiakban együtt: szülőjének) joga, hogy

a) az óvoda vagy az iskola munkájáról tájékoztatást kapjon;

b) a nevelés, oktatás kérdéseiben a pedagógusoktól tájékoztatást, tanácsot kérjen;

c) az óvoda, az iskola működésével kapcsolatban véleményt nyilvánítson, illetőleg javaslatot tegyen, a nevelő munkában közreműködjék;

d) képviselői útján az intézmény vezetésében részt vegyen.

(2) A szülő kötelessége, hogy

a) a gyermeket, tanulót a feladatai teljesítésére nevelje;

b) cselekvően támogassa az óvodát, az iskolát nevelési feladatai ellátásában;

c) a családi neveléssel segítse a társadalmi értékek megismerését és megbecsülését.

MÁSODIK RÉSZ

AZ ÓVODAI NEVELÉS

43. § (1) Óvodai nevelésre – általában hároméves korától az iskolába lépésig - valamennyi gyermek jogosult.

(2) A testi, az érzékszervi, az értelmi és a beszédfogyatékos gyermekek nevelését ellátó óvodák a fogyatékosság jellegét és mértékét is figyelembe veszik.

(3) Kötelező az óvodai nevelésben való részvétele annak a gyermeknek, akinek fejlődését a családi nevelés nem tudja kielégítően biztosítani.

(4) Az óvodai felvételről első fokon az óvoda vezetője dönt. A döntés ellen fellebbezésnek van helye; a tanács által fenntartott óvoda esetében az óvoda helyi irányítását ellátó szakigazgatási szervhez, illetőleg községi tanács által fenntartott óvoda esetében a fenntartó tanács végrehajtó bizottsága szakigazgatási szervének ve-

zetőjéhez, más szerv által fenntartott óvoda esetében pedig a fenntartóhoz.

(5) Az óvodás korú gyermekekről nyilvántartást kell vezetni.

44. § Az óvoda a családi neveléssel együtt megalapozza a gyermek személyiségének és képességeinek fejlődését, gondoskodik testi neveléséről és felkészíti az iskolai életmódra. Az iskolába lépés időpontjának megállapításához – folyamatos megfigyelés alapján, figyelembe véve az egészségügyi vizsgálatok megállapításait véleményezi a gyermek fejlettségét.

45. § Az óvodai nevelés nevelési program alapján történik.

46. § (1) Az óvoda élén óvodavezető áll; vezetői munkáját egyéni felelősséggel, helyettesek közreműködésével végzi.

(2) Az óvodavezetői állást az óvoda fenntartója által kiírt nyilvános pályázat alapján kell betölteni.

(3) Az óvodavezetői megbízás – a három vagy annál kevesebb csoportból álló óvodák vezetői kivételével – öt tanévre szól. A megbízás újabb öt tanévre több alkalommal meghosszabbítható. A megbízás, valamint a pályázati eljárás szabályait külön jogszabály állapítja meg. Az óvodavezető személyének kiválasztásában a nevelőtestület és a társadalmi szervezetek részvételét biztosítani kell.

47. § (1) A nevelőtestület az óvoda pedagógusainak közössége, nevelési kérdésekben az intézmény legfontosabb tanácskozó és határozathozó szerve.

(2) A nevelőtestület az óvoda egészét érintő – külön jogszabályban meghatározott nevelési kérdésekben, az óvoda működésével kapcsolatos ügyekben döntési, egyébként pedig véleményező és javaslattevő jogkörrel rendelkezik.

48. § (1) Az óvodában az azonos nevelési feladatot ellátó pedagógusok szakmai közösségeiként munkaközösségek szervezhetők.

(2) A munkaközösségek elsősorban szakmai és módszertani kérdésekben működnek közre az óvoda vezetésében, valamint a nevelő munka tervezésében, szervezésében és ellenőrzésében. Jogszabályban meghatározott ügyekben döntenek, egyébként véleményező és javaslattevő jogkörük van.

49. § A szülők közösségeik (szülői munkaközösségek), illetőleg képviselőik (testületeik) útján részt vesznek az óvoda életében,

vezetésében. Testületeik jogszabályban meghatározott ügyekben döntési, egyébként véleményező és javaslattevő jogkörrel rendelkeznek.

HARMADIK RÉSZ

AZ ISKOLAI NEVELÉS-OKTATÁS

I. fejezet

A tankötelezettség

50. § (1) A gyermek általában attól a naptári évtől tanköteles, amelyben a hatodik életévét – külön jogszabályban meghatározott időpontig – betölti. A tankötelezettség kezdetének időpontját a gyermek fejlettsége alapján kell megállapítani.

(2) A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló a tizenhatodik életévét betölti.

(3) A testi, az érzékszervi, az értelmi és a beszédfogyatékos tanuló tankötelezettsége egy vagy két tanévvel meghosszabbítható legfeljebb annak a tanévnek a végéig, amelyben a tizennyolcadik életévét betölti.

51. § (1) A tankötelezettség kezdetéről – az óvoda, illetőleg a nevelési tanácsadó szakvéleménye alapján – első fokon az iskola igazgatója, másodfokon az iskola helyi irányítását ellátó tanácsi szakigazgatási szerv dönt.

(2) Az óvodába nem járó gyermeknek az iskolai életmódra való felkészítéséről a lakóhely szerint illetékes tanács végrehajtó bizottságának művelődési feladatot ellátó szakigazgatási szerve által kijelölt óvoda vagy általános iskola gondoskodik.

(3) Kötelező az iskolai előkészítő foglalkozáson való részvétele annak a testi, érzékszervi, értelmi vagy beszédfogyatékos gyermeknek, akinek az iskolába lépéshez szükséges fejlettségét az óvodai nevelés nem tudta biztosítani.

52. § (1) A tankötelezettséget általános iskolában, ennek elvégzése után középfokú iskolában lehet teljesíteni. Indokolt esetben – engedéllyel – a tankötelezettség jogszabályban meghatározott más oktatásban való részvétellel is teljesíthető.

(2) Az a testi, érzékszervi, értelmi vagy beszédfogyatékos gyermek, akinek egészségi és személyiségállapota miatt a fogyatékosságának megfelelő általános iskolában való nevelése-oktatása indokolt, tankötelezettségét - külön jogszabály rendelkezései szerint – a kijelölt általános iskolában teljesíti.

(3) A tankötelezettségnek a tanuló az iskolai, illetőleg más oktatásban való részvételével tesz eleget. A tankötelezettség teljesítéséért a szülő a felelős.

(4) A tanköteles gyermekekről nyilvántartást kell vezetni.

53. § (1) Azt a tankötelest, aki az általános iskolát elvégezte és középfokú iskolába nem jár, illetőleg más oktatásban nem vesz részt, indokolt esetben a tankötelezettség teljesítése alól fel lehet menteni.

(2) Az iskolai nevelés-oktatás szempontjából képezhetetlen tanköteles gyermeket a tankötelezettség teljesítése alól fel kell menteni.

54. § (1) A tankötelezettség teljesítésének az 52. § (1) bekezdésében említett engedélyezésével, valamint a tankötelezettség időtartamának meghosszabbításával, illetőleg a felmentéssel kapcsolatos ügyekben első fokon az illetékes iskola igazgatója, másodfokon az iskola helyi irányítását ellátó tanácsi szakigazgatási szerv dönt.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott ügyekben folytatott eljárásokra az államigazgatási eljárás általános szabályait kell alkalmazni.

II. fejezet

Az iskolai nevelés-oktatás közös szabályai

55. § (1) Az iskolai nevelés-oktatás a nevelési és oktatási tervek, illetőleg a felsőoktatásban a tantervi irányelvek, a tantervek és a tantárgyi programok alapján történik.

(2) Az alap- és középfokú nevelési-oktatási intézményben, valamint az alapfokú művészetoktatási intézményben tanító pedagógus a jogszabályok keretei között a nevelési és oktatási terveket a helyi körülményeknek, a tanulók fejlettségének megfelelően alkalmazhatja.

56. § Az iskolai nevelés-oktatás nappali, esti vagy levelező tagozaton, illetőleg egyéb formákban folyhat.

57. § (1) Az iskolában elméleti és gyakorlati oktatás folyik.

(2) A gyakorlati oktatás gyakorlati foglalkozásokon, valamint vállalatnál, illetőleg az iskolában szervezett szakmai gyakorlatokon történik.

58. § (1) Az iskolák a gyakorlati oktatási feladatoknak iskolai tanműhelyben, laboratóriumban, gyakorlóterületen vagy vállalati tanműhelyben, gyakorlóhelyen, illetve egyéb munkahelyen - vállalatokkal együttműködve - tesznek eleget.

(2) A vállalatnál szervezett gyakorlati oktatás feltételeiről, valamint a tanulókat és a hallgatókat megillető juttatásokról - külön jogszabályok rendelkezései szerint – a vállalat gondoskodik.

(3) A vállalatoknál folyó gyakorlati oktatásra, továbbá az iskola és a vállalat együttműködésére vonatkozó rendelkezéseket a Minisztertanács állapítja meg.

59. § Az iskola a közvetlen társadalmi környezet közreműködésével végzi a nevelést és az oktatást, szervezi a tanulók és a hallgatók nevelési célú - társadalmilag hasznos - munkáját, segíti szabad idejük kulturált eltöltését, szoros kapcsolatban a közművelődési és sportintézményekkel, valamint az ifjúsági szervezetekkel.

60. § (1) Ha a tanuló az általános iskola, a középfokú iskola, illetőleg az alapfokú művészetoktatási intézmény két vagy több évfolyamára megállapított tanulmányi követelményeket egy tanévben teljesíti, a tanulmányi idő számára megrövidíthető.

(2) A tanulmányi idő rövidítését az igazgató engedélyezheti.

61. § Az oktatási intézmények tanulói vagy hallgatói közé felvétel, átvétel, illetőleg a megszakított tanulmányok folytatása útján, vagy jogszabályban megállapított egyéb módon lehet jutni.

62. § (1) Az iskolába az vehető fel, aki az oktatási fokra, az intézménytípusba, a tagozatra, illetőleg az évfolyamra való felvétel jogszabályban megállapított feltételeinek megfelel.

(2) A felvétel jelentkezés alapján történik. A jelentkezésről és a felvételi eljárásról külön jogszabályok rendelkeznek.

63. § (1) A neveléssel és az oktatással, az iskolai élettel, valamint az iskola és társadalmi környezete közötti kapcsolatokkal összefüggő, továbbá külön jogszabályokban meghatározott ügyekben a tanulók vagy hallgatók közösségei, illetőleg a Magyar Úttörők Szö-

vetsége, a Magyar Komunista Ifjúsági Szövetség iskolai szervezetei, valamint a tanulói szakszervezeti szervek - a jogszabályok rendelkezései szerint - döntési, egyetértési, javaslattevő és véleményezési jogkörrel rendelkeznek.

(2) A tanulók vagy hallgatók nagyobb csoportjait, illetőleg az iskola egész diákközösségét érintő kérdésekben a tanulók, hallgatók közösségét a diák-önkormányzati szervek is képviselik. A diák-önkormányzati szervek feladatait, jogkörét, szervezetét és működését jogszabályok, szabályzatok határozzák meg.

Az alap- és középfokú iskolák vezetői és közösségei

64. § (1) Az alap- és középfokú iskola élén igazgató áll; vezetői munkáját egyéni felelősséggel, helyettesek közreműködésével végzi.

(2) Az igazgatói állást az iskola fenntartója által kiírt nyilvános pályázat alapján kell betölteni.

(3) Az igazgatói megbízás öt tanévre szól. A megbízás újabb öt tanévre több alkalommal meghosszabbítható. A megbízás, valamint a pályázati eljárás szabályait külön jogszabály állapítja meg. Az igazgató személyének kiválasztásában a nevelőtestület és a társadalmi szervezetek részvételét biztosítani kell.

65. § (1) A nevelőtestület az alap- és középfokú iskola pedagógusainak közössége; nevelési-oktatási kérdésekben az intézmény legfontosabb tanácskozó és határozathozó szerve.

(2) A nevelőtestület külön jogszabályokban meghatározott – az iskola egészét érintő nevelési-oktatási kérdésekben, az iskola működésével kapcsolatos ügyekben, továbbá a tanulók meghatározott fegyelmi ügyeiben döntési, egyébként pedig véleményező és javaslattevő jogkörrel rendelkezik.

66. § (1) Az iskolában az azonos tantárgyat vagy tantárgycsoportot tanító, illetőleg az azonos nevelési feladatot ellátó pedagógusok szakmai közösségeiként munkaközösségek szervezhetők.

(2) A munkaközösségek elsősorban szakmai és módszertani kérdésekben működnek közre az iskola vezetésében, valamint részt vesznek a nevelő-oktató munka tervezésében, szervezésében és ellenőrzésében. Jogszabályban meghatározott ügyekben döntenek, egyébként véleményező és javaslattevő jogkörük van.

67. § A szülők közösségei (szülői munkaközösségek), illetőleg képviselői (testületeik) részt vesznek az alap- és középfokú iskola életében és vezetésében. Testületeik - jogszabályban meghatározott ügyekben döntési, egyébként javaslattevő és véleményező jogkörrel rendelkeznek.

68. § (1) Az iskolatanács alapvető feladata az iskolát segítő társadalmi erők összefogása. Az alap- és középfokú iskola működésében érdekelt gazdálkodó szervezetek, állami költségvetési szervek, társadalmi szervezetek és egyesületek (a továbbiakban együtt: érdekelt szervek) meghatározott feladatok ellátásával segítik az intézmény munkáját.

(2) Az iskolatanács tagjai az érdekelt szerveknek, az iskola pedagógusainak, egyéb dolgozóinak, tanulóinak és a szülőknek a képviselői.

(3) Az iskolatanácsnak jogszabályban meghatározott – elsősorban a helyi nevelési rendszert és az iskolafejlesztést, továbbá az iskola és az érdekelt szervek együttműködését érintő – ügyekben véleményező és javaslattevő, az iskolának nyújtott társadalmi támogatás felhasználása tekintetében pedig döntési jogköre van.

III. fejezet

Az alapfokú iskolai nevelés-oktatás

Az általános iskola

69. § Az alapfokú iskolai nevelés-oktatás az általános iskolában folyik.

70. § (1) Az általános iskola kialakítja a társadalmi együttéléshez, az önműveléshez, a munkavégzéshez, a harmonikus testi és lelki fejlődéshez, valamint a továbbtanuláshoz szükséges alapvető képességeket és igényeket, megalapozza az általános műveltséget és a tudományos világnézetet. Gondoskodik a különböző képességű, illetőleg az eltérő ütemben fejlődő tanulók egyéni fejlesztéséről.

(2) Az általános iskolának nyolc évfolyama van.

(3) A testi, az érzékszervi, az értelmi és a beszédfogyatékos tanulók nevelését és oktatását ellátó általános iskolák tevékenységük

során a fogyatékosság jellegét és mértékét is figyelembe veszik; előkészítő foglalkozást szervezhetnek.

71. § (1) A gyermeket elsősorban abba az általános iskolába kell felvenni, amelynek körzetében lakik.

(2) Ha a szülő nem az (1) bekezdésben meghatározott iskolába kívánja beíratni gyermekét, a felvételről első fokon a választott iskola igazgatója, másodfokon az iskola helyi irányítását ellátó tanácsi szakigazgatási szerv dönt. A szülő igényét méltányosan kell elbírálni.

(3) Nemzetiséghez tartozó gyermeket az anyanyelvén, illetőleg az anyanyelvét oktató iskolába fel kell venni.

(4) Ha a tanulót külön jogszabály rendelkezései szerint a fogyatékosságának megfelelő általános iskolába áthelyezték, a részére kijelölt iskolába kell felvenni.

72. § A nyolcadik évfolyam elvégzéséről szóló bizonyítvány alapfokú iskolai végzettséget tanúsít, és középfokú iskolába való jelentkezésre jogosít.

A tanulók jogai

73. § Az általános iskolai tanuló joga - a 33. § (1) bekezdésében foglaltakon túl –, hogy képviselői útján részt vegyen az érdekeit érintő döntések meghozatalában és a nevelési-oktatási intézmény tevékenységeinek irányításában.

A tanulók kedvezményei

74. § Az általános iskolák tanulóit a 33. § (1) bekezdésében foglaltakon túlmenően - külön jogszabályban megállapított feltételekkel kedvezmények illetik meg.

IV. fejezet

A középfokú iskolai nevelés-oktatás

A középfokú iskolai nevelés-oktatás célja és feladatai

75. § (1) A középfokú iskolai nevelés-oktatás célja, hogy bővítse a tanulóknak az általános iskolában szerzett ismereteit, fejlessze képességeit, gondoskodjék a testi fejlődésükről, s jól megalapozott általános és szakmai ismeretek nyújtásával felkészítse őket a választott foglalkozás gyakorlati művelésére, illetőleg a magasabb szintű tanulmányok folytatására, és a szocialista társadalom iránt elkötelezett felnőttekké nevelje.

(2) A testi, az érzékszervi, az értelmi és a beszédfogyatékos tanulókat a középfokú iskolák a fogyatékosság jellegét és mértékét is figyelembe véve oktatják.

A középfokú iskolák

76. § (1) A középfokú iskolai nevelés-oktatás a gimnáziumokban, a szakközépiskolákban (a továbbiakban együtt: középiskolákban), a szakmunkásképző iskolákban, valamint a szakiskolákban folyik.

(2) A szakközépiskolai, a szakmunkásképző iskolai és a szakiskolai (a továbbiakban együtt: középfokú szakoktatási intézményi) nevelés-oktatás a társadalom szükségleteinek, valamint a népgazdaság igényeinek megfelelő szakterületeken, külön jogszabályban meghatározott szakokon, illetőleg szakmákban folyhat.

A gimnázium

77. § (1) A gimnázium általános műveltséget nyújt, felkészít felsőfokú továbbtanulásra, valamint előkészít a gimnáziumi tanulmányok befejezése utáni munkába állásra.

(2) A gimnáziumnak négy évfolyama van.

(3) A gimnázium a tanulók pályaválasztásának segítéséről, egyéni érdeklődésének kielégítéséről, képességeinek kibontakoztatásáról és munkába állásának előkészítéséről a helyi igényeket és le-

hetőségeket figyelembe véve – választható elméleti, illetőleg gyakorlati tantárgyak oktatásával is gondoskodik.

(4) A munkába állás előkészítése munkakör betöltéséhez szükséges szakképesítés megszerzését segítő előképzéssel, illetőleg képesítést is nyújtó képzéssel történik.

78. § (1) A tanuló a gimnázium negyedik évfolyamának elvégzése után érettségi vizsgát, a gyakorlati tantárgyból záróvizsgát tehet.

(2) A gimnáziumban szerzett érettségi bizonyítvány középiskolai végzettséget tanúsít, és felsőoktatási intézménybe való jelentkezésre jogosít.

(3) A gimnáziumban szerzett záróvizsga-bizonyítvány a munkaköri képesítést nyújtó képzésben – jogszabályban meghatározott – tanulmányi időbeszámításra jogosít, illetőleg a feltüntetett munkakör betöltésére képesít.

A szakközépiskola

79. § (1) A szakközépiskola általános műveltséget, technikusképesítést, szakmunkás-képesítést, illetőleg egyéb szakképesítést nyújt, valamint felkészít – elsősorban a szakirányú – felsőfokú továbbtanulásra.

(2) A szakközépiskolának négy, illetőleg öt évfolyama van.

80. § (1) A tanuló a szakközépiskola negyedik évfolyamának sikeres elvégzése után a képzési szaknak megfelelő érettségi-képesítő vizsgát, illetőleg érettségi vizsgát, az ötödik évfolyam elvégzése után pedig technikusképesítő vagy más szakmai képesítő vizsgát tehet.

(2) Ha a szakközépiskola tanulója a negyedik évfolyam elvégzése után nem tesz érettségi-képesítő vizsgát, szakmai vizsgát tehet.

(3) A szakközépiskolában szerzett érettségi-képesítő bizonyítvány szakmunkás-munkakör, illetőleg egyéb szakképesítéshez kötött munkakör betöltésére, a képesítő bizonyítvány pedig technikusi, illetőleg jogszabályban meghatározott más munkakör betöltésére képesít.

(4) A szakközépiskolában szerzett érettségi-képesítő bizonyítvány, illetőleg érettségi bizonyítvány középiskolai végzettséget tanúsít, és felsőoktatási intézménybe való jelentkezésre jogosít.

81. § A szakmunkásképzést folytató szakközépiskolában kétéves

kiegészítő képzés után szakmunkásvizsgát tehet az, aki a gimnázium, illetőleg valamely eltérő szakirányú szakközépiskola negyedik évfolyamát elvégezte.

A szakmunkásképző iskola

82. § (1) A szakmunkásképző iskola szakmunkás-képesítést nyújt.

(2) A szakmunkásképző iskolának három évfolyama van.

(3) A tanuló a harmadik évfolyam sikeres elvégzése és az előírt szakmai gyakorlat teljesítése után szakmunkásvizsgát tehet.

(4) A szakmunkásvizsga sikeres letételével szerzett szakmunkás-bizonyítvány a tanult szakmában szakmunkás-munkakör betöltésére képesít.

83. § Aki a gimnázium, illetőleg valamely eltérő szakirányú szakközépiskola negyedik évfolyamát elvégezte, szakmunkásképző iskolában – külön jogszabályban megállapított ideig tartó kiegészítő képzés és az előírt szakmai gyakorlat teljesítése után szakmunkásvizsgát tehet.

A szakiskolák

84. § (1) Az egészségügyi szakiskola egészségügyi szakképesítést nyújt.

(2) Az egészségügyi szakiskolának három évfolyama van.

(3) A tanuló a harmadik évfolyam sikeres elvégzése után képesítő vizsgát tehet.

(4) Az egészségügyi szakiskolában szerzett bizonyítvány jogszabályban meghatározott egészségügyi munkakörök betöltésére képesít.

85. § (1) A gépíró és gyorsíró szakiskola általános gépírói és gyorsírói szakképesítést nyújt.

(2) A gépíró és gyorsíró szakiskolának két évfolyama van.

(3) A tanuló a második évfolyam sikeres elvégzése után alapfokú szakmai minősítő vizsgát tehet.

(4) A gépíró és gyorsíró szakiskolában szerzett bizonyítvány gépíró- és gyorsíró-munkakör betöltésére képesít.

86. § (1) A speciális szakiskola a többi középfokú iskolában tanulókkal fogyatékosságuk miatt együtthaladásra képtelen fiatalok számára a képességeiknek megfelelő szakmákban, illetőleg betanított munkakörökben való elhelyezkedést elősegítő szakképesítést nyújt.

(2) A speciális szakiskolának két évfolyama van.

(3) A tanuló a második évfolyam sikeres elvégzése után a tanulmányoknak megfelelő szakmai vizsgát tehet.

(4) A speciális szakiskolában szerzett bizonyítvány szakmunkás-, illetőleg betanítottmunkás-munkakör betöltésére képesít.

Felvétel középfokú iskolába

87. § (1) Középfokú iskola első évfolyamára az vehető fel, aki

a) alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik;

b) a tizenhetedik életévét a felvétel naptári évében még nem tölti be, és

c) az általános egészségügyi követelményeknek, illetőleg szakoktatási intézménybe való jelentkezés esetén ezen felül még a választott szakmára vagy szakirányra meghatározott egészségügyi követelményeknek is megfelel.

(2) Szakközépiskolába, illetőleg szakmunkásképző iskolába kiegészítő képzésre csak azt lehet felvenni, aki huszadik életévét a felvétel naptári évében még nem tölti be.

(3) Jogszabály a felvételi korhatárt megállapító rendelkezések alól kivételt engedélyezhet, illetőleg a felvételt eredményes felvételi vizsgához, szakoktatási intézménybe való felvétel esetén szakmai alkalmassági vizsgához is kötheti.

88. § Szakmunkásképző iskolába és speciális szakiskolába való felvételhez – ha a tanuló gyakorlati oktatására szövetkezetnél vagy magánmunkáltatónál kerül sor – az említettek javaslata is szükséges.

89. § A középfokú iskolába való felvételről első fokon az iskola igazgatója, másodfokon a tanács által fenntartott iskolák esetében az iskola helyi irányítását ellátó tanácsi szakigazgatási szerv, nem tanácsi iskola esetében pedig a fenntartó dönt.

A tanulók jogai

90. § (1) A középfokú iskolai tanuló joga – a 33. § (1) bekezdésében foglaltakon túl –, hogy

a) véleményt mondjon, javaslatot tegyen és kezdeményezzen az iskola életével kapcsolatos kérdésekben, s ezekre érdemi választ kapjon,

b) szervezett formában véleményt nyilvánítson az őt nevelő-oktató pedagógusok munkájáról;

c) képviselői útján részt vegyen az érdekeit érintő döntések meghozatalában és a nevelési-oktatási intézmény tevékenységeinek irányításában;

d) kezdeményezze szakkörök, önképzőkörök, diákkörök, sportkörök létrehozását;

e) részt vegyen politikai és társadalmi szervezetek munkájában, s ezekben tisztséget töltsön be;

f) jogszabályban meghatározott feltételekkel tagja legyen iskolán kívüli szakmai, kulturális, sport- és más egyesületeknek, köröknek és klubóknak, részt vegyen ilyenek alapításában, s ezekben tisztséget viseljen;

g) tanulmányi szerződést kössön.

(2) A középfokú iskola tanulója – jogszabály rendelkezései szerint, meghatározott feltételekkel – más típusú középfokú iskolában folytathatja tanulmányait.

91. § A szakmunkásképző iskolában és szakiskolában végzettek külön jogszabály rendelkezései szerint középiskolában folytathatják tanulmányaikat.

Juttatások, kedvezmények

92. § A középfokú iskolák nappali tagozatának tanulóit a 33. § (1) bekezdésében foglaltakon túlmenően külön jogszabályokban megállapított feltételekkel – juttatások, kedvezmények illetik meg.

A pedagógusok

93. § Jogszabály az egyes középfokú iskolai pedagógus-munkakörök betöltésére vonatkozóan – a 40. § (1) bekezdésében foglaltakon kívül – további követelményeket állapíthat meg.

V. fejezet

A felsőfokú iskolai nevelés-oktatás

A felsőoktatás célja és feladatai

94. § (1) A felsőoktatás alapvető célja a társadalom, a gazdaság, a tudomány és a művészetek fejlesztésében alkotó szerepet betöltő, magas szintű ismeretekkel rendelkező, tudományos világnézetű, szocialista értelmiségi szakemberek nevelése, képzése és továbbképzése.

(2) A szocialista értelmiségi szakemberképzés céljainak megvalósítása érdekében a felsőoktatás a középiskola által adott általános műveltség alapján – elméletileg megalapozott, korszerű, átfogó és kellő áttekintést nyújtó szaktudás, valamint műveltség megszerzését, s a hivatás gyakorlásához, a szakmai és a társadalmi közéletben való cselekvő részvételhez szükséges képességek és készségek kifejlesztését biztosítja.

(3) A felsőoktatási intézmények a nemzeti és az egyetemes kultúrát közvetítő közművelődési tevékenységgel, továbbá a hallgatók testi nevelésével is segítik a szocialista értelmiség képzését.

95. § A hallgatók öntevékenységére, önállóságára építő, az állandó önképzésre és továbbképzésre ösztönző felsőfokú szakemberképzés a hallgatók és az oktatók együttműködésével valósul meg.

96. § (1) A felsőoktatási intézmények a kutatóhálózat részeként, az oktató munkával egységben alap- és alkalmazott kutatások végzésével, iskolateremtő személyiségek, valamint jelentős tudományos iskolák támogatásával részt vesznek a társadalom és a gazdaság előtt álló feladatok megoldásában.

(2) Az egyetemek részt vesznek a tudományos utánpótlás nevelésében, szervezett képzésében és továbbképzésében.

(3) A felsőoktatási intézmények fejlesztő, szolgáltató és egyéb tevékenységet is végeznek.

A felsőoktatási intézmények együttműködése

97. § (1) A felsőoktatási intézmények feladataikat más felsőoktatási intézményekkel, továbbá kutató, fejlesztő, tervező és egyéb intézményekkel, valamint gazdálkodó szervezetekkel együttműködve valósítják meg.

(2) A felsőoktatási intézmények területi együttműködésének és fejlesztésének összefogására különösen az oktatási, tudományos, kulturális, anyagi és szociális erőforrások közös hasznosításának elősegítésére regionális tanácsok alakíthatók.

A felsőoktatás szintjei

98. § (1) A felsőoktatás – az oktatott tantárgyak és a művelt tudományterületek jellegének, valamint a képzési céloknak megfelelően – egyetemi és főiskolai szinten, egyetemeken és főiskolákon folyik.

(2) Az egyetemek és a főiskolák oktatási feladataikat alapképzés, valamint továbbképzés keretében látják el.

99. § Alapképzés a főiskolai, illetőleg egyetemi végzettség megszerzésére irányuló képzés, ideértve a főiskolai szintű képzés befejezése után az egyetemi végzettség megszerzésére irányuló képzést is.

100. § (1) A felsőfokú továbbképzés az alapképzésben megszerzett ismeretek bővítését, illetőleg új ismeretek szerzését szolgálja.

(2) A felsőfokú továbbképzés általános továbbképzés, szakosító és tudományos továbbképzés, valamint vezetőképzés lehet.

(3) A tudományos továbbképzés a posztgraduális képzés keretében egyetemi feladat.

(4) A továbbképzés egyéni, tanfolyami és más formában folyhat.

101. § (1) Egyetemen főiskolai végzettség is szerezhető.

(2) Felsőoktatási intézményben kivételesen – középfokú szakképesítést is lehet szerezni.

Felvétel felsőoktatási intézménybe

102. § (1) Felsőoktatási intézménybe az vehető fel, aki

a) érettségi bizonyítvánnyal, illetőleg azzal egyenértékű, középiskolai végzettséget tanúsító bizonyítvánnyal vagy felsőoktatási intézményben szerzett oklevéllel rendelkezik;

b) eredményes felvételi, meghatározott szakokon alkalmassági vizsgát tett, valamint

c) az általános és a választott szakra megállapított egészségügyi követelményeknek megfelel.

(2) A felvétel egyes szakokon további feltételhez, különösen munkaviszonyhoz, meghatározott munkakor betöltéséhez, meghatározott időtartamú szakmai gyakorlathoz, illetőleg iskolai végzettséghez köthető.

(3) Jogszabályban meghatározott esetben az iskolai végzettség, a felvételi, illetőleg az alkalmassági vizsga vagy annak egy része alól felmentés adható.

103. § (1) A felsőoktatási intézménybe való felvételről – a megállapított létszámkereten belül, a felvételi vizsgák eredményei és a felvételről szóló külön jogszabályban meghatározott tényezők figyelembevételével kialakult sorrendnek megfelelően a felsőoktatási intézmény dönt.

(2) A felsőoktatási intézmény döntése ellen az irányító minisztériumhoz – külön jogszabály rendelkezései szerint – fellebbezésnek van helye.

A hallgatók jogai

104. § (1) A hallgató joga – a 33. § (1) bekezdésében foglaltakon túl –, hogy

a) véleményt mondjon, javaslatot tegyen és kezdeményezzen az intézmény életével kapcsolatos bármely kérdésben, s ezekre érdemi választ kapjon;

b) véleményt nyilvánítson az őt oktatók nevelő-oktató munkájáról;

c) részt vegyen – közvetlenül vagy képviselői útján – az érdekeit érintő döntések meghozatalában és az intézmény vezetésében;

d) választó és választható legyen az intézményben működő tanácsokba, munkabizottságokba és a diákönkormányzati szervekbe;

e) részt vegyen politikai és társadalmi szervezetek munkájában, s ezekben tisztséget töltsön be;

f) kérje az átvételét másik felsőoktatási intézménybe, más karra vagy szakra;

g) kérje tanulmányai egyéni tanulmányi rend alapján való folytatását;

h) tanulmányai alatt felvételét kérje másik felsőoktatási intézménybe, más karra vagy szakra;

i) más szakon, karon, illetőleg másik felsőoktatási intézményben vendéghallgató legyen;

j) válasszon – ahol erre lehetőség van – a párhuzamosan meghirdetett foglalkozások között;

k) tagja legyen az intézményen kívüli szakmai, kulturális, sport- és más egyesületeknek, köröknek és kluboknak, részt vegyen ilyenek alapításában, s ezekben tisztséget viseljen;

l) külön jogszabályok rendelkezései szerint munkát vállaljon;

m) tanulmányi szerződést kössön;

n) a személyét érintő intézményi döntésekkel kapcsolatban – a tanulmányi követelmények teljesítésére vonatkozó értékeléssel kapcsolatban a 32. § (2) bekezdésében meghatározott kivétellel – külön jogszabályok rendelkezései szerint jogorvoslattal éljen.

(2) A hallgatók – pályázat alapján – demonstrátorként részt vehetnek az intézmény kutató- és oktató munkájában.

(3) A hallgatók a hallgatói jogviszonyból származó jogaikat egyénileg vagy közösségeik és szervezeteik által gyakorolják.

105. § (1) A hallgatók öntevékenységének kibontakoztatására, valamint a hallgatói célokra fordítható támogatások, intézményi eszközök elosztására a felsőoktatási intézményben diákönkormányzati szervek működnek.

(2) A diákönkormányzati szervek feladatait, jogkörét, szervezetét és működését – külön jogszabály alapján – a felsőoktatási intézmények határozzák meg.

(3) A hallgatók által létrehozott intézményen belüli öntevékeny csoportok (klubok, körök stb.) önkormányzat alapján, az intézmény vezetőjének felügyelete alatt tevékenykednek, az intézménytől anyagi és egyéb támogatást kaphatnak.

(4) Jogszabály egyes állami feladatokat és hatásköröket a hallgatók közösségeinek, illetőleg szervezeteinek a hatáskörébe utalhat.

Juttatások, kedvezmények

106. § A felsőoktatási intézmények nappali tagozatának hallgatóit a 33. § (1) bekezdésében foglaltakon túlmenően – külön jogszabályban megállapított – juttatások és kedvezményes szolgáltatások illetik meg.

Az oktatás költségei

107. § (1) Ha az oktatás nem ingyenes, a hallgató a tanulmányi eredményétől függő mértékű tandíjat fizet.

(2) A továbbképzés költségeit – ha jogszabály másképp nem rendelkezik – a hallgatók viselik.

(3) A munkáltató a dolgozó képzésének költségeit – külön jogszabály rendelkezései szerint, részben vagy egészben átvállalhatja.

Szakok és képzési dokumentumok

108. § (1) A felsőoktatási szakképzési irányokat, illetőleg a felsőoktatási intézményekben az alap- és továbbképzésben szerezhető végzettségeket – a végzettségek szintjét és a szakképesítés jellegét – a szakok szerint kell meghatározni.

(2) Az alapképzésben az egyes szakokon folyó képzés célját, az alapvető oktatási és tanulmányi követelményeket a tantervi irányelvek, a szakon folyó képzés részletes szabályait és követelményeit a tantervek, az egyes tantárgyak keretében elsajátítandó tananyagot pedig a tantárgyi programok határozzák meg.

(3) A szakosító továbbképzés tanulmányi követelményeit a szakképzési célok keretei között – az intézményi tantervek tartalmazzák.

Az egyetemi és a főiskolai oklevél

109. § (1) A felsőoktatási intézményekben felsőfokú iskolai – egyetemi vagy főiskolai – végzettséget tanúsító oklevelet az a hallgató kaphat, aki tanulmányi kötelezettségének eleget tett (végbizonyítványt szerzett), szakdolgozatot (diplomamunkát) készített, azt sikeresen megvédte és államvizsgát tett.

(2) A szakosító továbbképzésben szerezhető oklevél (szakosító oklevél) kiállításának feltételeit a továbbképzésről rendelkező jogszabály, illetőleg a felsőoktatási intézmény állapítja meg.

110. § (1) Az egyetemi vagy főiskolai alapképzésben szerzett oklevél egyetemi, illetőleg főiskolai végzettséghez kötött, továbbá az alkalmazási előírásokban meghatározott munkakörök betöltésére, foglalkozás (tevékenység) gyakorlására képesít, valamint az egyetemi vagy főiskolai továbbképzésben való részvételre jogosít.

(2) A szakosító továbbképzésben szerzett oklevél az alapképzettségnél magasabb szintű szakismeretet tanúsít, illetőleg különleges szakképzettséget igénylő munkakörök betöltésére, foglalkozás (tevékenység) gyakorlására képesít.

Tudományos fokozat, cím, illetőleg díszoklevél adományozása

111. § (1) Az egyetemek az olyan személyeknek, akik valamely tudományterületen az egyetemi végzettség megszerzéséhez szükségesnél magasabb fokú tárgyismeretről és a tudományos kutatás módszereinek alkalmazásában való jártasságról bizonyságot adtak, egyetemi tudományos (doctor universitatis) fokozatot adományozhatnak.

(2) Az egyetemek az orvosoknak, a fogorvosoknak, az állatorvosoknak és a jogászoknak – képesítésük megjelölésére – doktori címet adományoznak.

(3) Az egyetem – a Népköztársaság Elnöki Tanácsának előzetes hozzájárulásával – Promotio sub auspiciis Rei Publicae Popularis kitüntetéssel avathatja doktorrá azt, aki a cím adományozása feltételeinek megfelel.

(4) Az egyetem az arra érdemes személyeket tiszteletbeli doktorrá (doctor honoris causa) avathatja.

112. § A felsőoktatási intézmény arany, gyémánt, vas, illetőleg

rubin díszoklevelet adományozhat annak, aki az oklevelét ötven, hatvan, hatvanöt vagy hetven éve szerezte és szakterületén, illetve a társadalmi élet más területén hosszabb időn át kiválóan működött, továbbá magatartása közmegbecsülésre méltó.

113. § A felsőoktatási intézmény a kiváló hallgatók, oktatók és más dolgozók, továbbá kiváló gyakorlati szakemberek számára egyetemi, illetőleg főiskolai emlékérmeket, illetőleg kitüntetéseket alapíthat és adományozhat.

Az oktatók

114. § (1) Jogszabály, valamint felsőoktatási intézmény az egyes oktatói munkakörök betöltésére vonatkozóan a 40. § (1) bekezdésében foglaltakon kívül – további követelményeket állapíthat meg.

(2) A felsőoktatási intézményekben dolgozó kutatókra ha részt vesznek az oktatásban, e tekintetben – az oktatókra vonatkozó rendelkezések az irányadók.

(3) A felsőoktatási intézmények oktatói számára tudományos kutatások végzése, illetőleg egyéni tudományos továbbképzésük elősegítése érdekében – külön jogszabály rendelkezései szerint – ötévenként fizetett kutatási szabadság engedélyezhető.

(4) A felsőoktatási intézmények oktatói a szakterületükkel való gyakorlati kapcsolat érdekében a szakképzettségüknek megfelelő gyakorlati tevékenységet is folytathatnak, a tevékenységre vonatkozó jogszabályok szerint.

115. § (1) A felsőoktatási intézményekben egyetemi, illetőleg főiskolai tanári, docensi, adjunktusi, tanársegédi, továbbá nyelvtanári (lektori), testnevelői, műszaki, illetőleg gazdasági tanári, szakoktatói és kollégiumi nevelői-oktatói munkakörök szervezhetők.

(2) Az egyetemi tanárt a Minisztertanács nevezi ki, illetőleg menti fel.

116. § (1) Az oktatói munkakörökben hazai és külföldi vendégoktatók is foglalkoztathatók, illetőleg alkalmazhatók.

(2) Az intézményi nevelő-oktató, illetőleg tudományos kutatómunkában részt vevő kiváló elméleti és gyakorlati szakemberek részére címzetes egyetemi, illetőleg főiskolai tanári vagy docensi cím adományozható, az egyetemek és a főiskolák volt tanárai és docensei számára ilyen cím viselése engedélyezhető.

(3) A címzetes egyetemi, illetőleg főiskolai tanári, docensi cím adományozásának és viselésének feltételeit külön jogszabály határozza meg.

A felsőoktatási intézmények létesítése és szervezete

117. § (1) Egyetemet és főiskolát a Népköztársaság Elnöki Tanácsa létesíthet és szüntethet meg.

(2) Felsőoktatási intézmények akadémia, intézet, illetőleg más sajátos néven is működhetnek.

118. § (1) Az egyetemeken igazgatási szervezeti egységekként egyetemi, illetőleg főiskolai karok szervezhetők.

(2) A felsőoktatási intézményekben a nevelő-oktató és a tudományos munka az egyetem, a főiskola, illetőleg a kar közvetlen irányítása alá tartozó önálló, valamint az ezeken belül szervezett nem önálló oktatási szervezeti egységekben, továbbá más – az oktató, illetőleg a tudományos kutató, alkotó és gyakorlati munkát végző és segítő – szervezeti egységekben folyik. A tudományos kutató és fejlesztő tevékenység az oktatók, a kutatók és a hallgatók közösségei révén is végezhető.

(3) Az alapvető oktatási szervezeti egységek az intézetek - az orvostudományi és az állatorvostudományi egyetemeken a klinikák is -, a továbbképző intézetek és a tanszékek.

(4) Egyetemi kart, egyetemen szervezett főiskolai kart, valamint egyetemi továbbképző intézetet a Minisztertanács létesíthet és szüntethet meg.

(5) Önálló oktatási szervezeti egység – az egyetemi továbbképző intézet kivételével -, valamint tanszék létesítését és megszüntetését a Minisztertanács szabályozza.

119. § (1) Oktatási, illetőleg más szervezeti egységet a felsőoktatási intézmények, a kutatóintézetek és más intézmények közösen is működtethetnek.

(2) A felsőoktatási intézményekben az igazgatási, illetőleg a pénzügyi-gazdasági, valamint a bér- és munkaügyi feladatok végzésére – a főtitkár, illetőleg a gazdasági igazgató (főigazgató) irányításával - igazgatási, valamint gazdasági szervezet működik.

120. § (1) A felsőoktatási intézmények, a karok, továbbá az oktatási és más szervezeti egységek belső szervezetét úgy kell kialakíta-

ni, hogy az oktatási, valamint a tudományos kutatási feladatokat és tevékenységeket, illetőleg az oktatást segítő munkát hatékonyan és rugalmasan lehessen megszervezni.

(2) A szervezeti egység vezetőjének egyéni felelőssége mellett az egység szervezetében és működésében is jussanak érvényre a munkahelyi demokrácia követelményei.

A felsőoktatási intézmények önállósága

121. § (1) A felsőoktatási intézmények feladataikat – a jogszabályok keretei között - önállóan határozzák meg és szervezik.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak megvalósítása érdekében a felsőoktatási intézmények:

a) fejlesztik, korszerűsítik szervezetüket és működésüket, továbbá nevelő-oktató tevékenységüket;

b) megállapítják szervezeti és működési szabályzatukat, valamint más intézményi szabályzataikat, terveiket;

c) megállapítják a tanterveket, a tantárgyi programokat, a tanulmányi és vizsgarendet, továbbá a hallgatói követelményeket;

d) szervezik tudományos kutatásaikat, az egyetemek a tudományos utánpótlás nevelését és képzését;

e) megállapítják az intézményi személyzeti munka elveit, az oktatói és kutatói követelményeket;

f) döntenek a jelentkezőknek az intézménybe való felvételéről, átvételéről, továbbá a hallgatók ügyeiben;

g) felügyelik a diákönkormányzati szerveket;

h) irányítják az intézményhez tartozó szerveket és szervezeti egységeket (pl. kutatóintézeteket, tangazdaságokat, tanüzemeket);

i) részt vehetnek hazai és nemzetközi kutatási programokban;

j) a jogszabályok keretei között kísérleteket folytatnak;

k) díszokleveleket és intézményi emlékérmeket, kitüntetéseket adományoznak;

l) döntenek a jogszabályok által meghatározott munkáltatói és más egyedi ügyekben.

(3) A felsőoktatási intézménynek joga van minden olyan, az intézményt érintő ügyben véleményt nyilvánítani, amelyben a döntés az irányító miniszter vagy más felettes szerv hatáskörébe tartozik, ideértve a kinevezési és megbízási ügyeket is.

(4) A felsőoktatási intézmény javaslattal fordulhat az irányító miniszterhez, tőle tájékoztatást kérhet.

A felsőoktatási intézmény vezetése és testületei

122. § (1) A felsőoktatási intézmény vezetése – külön jogszabályban, valamint az intézmény szervezeti és működési szabályzatában meghatározott módon – az egyéni felelős vezetők és a testületi szervek között megosztott hatáskörök gyakorlása útján, ezek együttműködésével valósul meg.

(2) Az intézményi, illetőleg a kari tanács, valamint az önálló oktatási szervezeti egységek mellett működő tanácsok hatáskörét úgy kell megállapítani, hogy a nevelő-oktató és a tudományos munka tartalmáról, valamint a munka eredményességét meghatározó alapvető fontosságú ügyekben ők döntsenek, illetőleg hogy a más szervek hatáskörébe tartozó kérdésekben véleményt nyilváníthassanak.

(3) A felsőoktatási intézmény egyes, különösen a képzéssel, annak korszerűsítésével és a tudományos kutatásokkal kapcsolatos intézményi feladatok ellátására, továbbá a képzésben érdekelt szervekkel való együttműködésre szakmai testületeket alakíthat.

(4) A felsőoktatási intézmény vezetőjének és az intézményi tanácsnak egyes hatáskörei – kivéve, ha jogszabály másképp rendelkezik – intézményi szabályzatban átruházhatók.

(5) A felsőoktatási intézmény vezetője dönt az intézményt érintő minden olyan kérdésben, amelyet jogszabály, illetőleg a felsőoktatási intézmény szabályzata nem utal más szerv hatáskörébe.

123. § (1) A felsőoktatási intézményekben működő tanácsok és szakmai testületek összetételét, ezen belül a választott és a meghívott személyek arányát, a tanácsok létrehozásának és működésének rendjét, továbbá hatáskörüket a jogszabályok keretei között – a felsőoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzata határozza meg.

(2) A tanácsok tagjai a megfelelő szervezeti egységek tisztségviselői, a társadalmi szervezetek, valamint az oktatók, az egyéb feladatokat ellátó dolgozók és a hallgatók választott képviselői.

(3) A felsőoktatási intézmény tanácsában és a kari tanácsokban a képzésben érdekelt állami szervek képviselőinek, továbbá a tudo-

mányos és a gyakorlati élet megbecsült szakembereinek megfelelő arányú részvételét is biztosítani kell.

(4) A tanácsok választott tagjai képviselik az őket megválasztók érdekeit; tevékenységükről kötelesek nekik beszámolni.

A felsőoktatási intézmények és a szervezeti egységek vezetői

124. § (1) Az egyetemet rektor, a főiskolát főigazgató, az egyetemi kart dékán, az egyetemen szervezett főiskolai kart főigazgató vezeti. Munkájukat helyettesek közreműködésével végzik.

(2) Az egyetemi és a főiskolai intézet, a klinika, a kihelyezett tagozat élén igazgató, a továbbképző intézet élén igazgató (főigazgató), a többi oktatási szervezeti egység élén vezető áll.

125. § (1) A rektort az egyetemi tanárok közül a Minisztertanács, a főiskola főigazgatóját pedig az egyetemi vagy főiskolai tanárok, illetőleg az egyetemi docensek közül az irányító miniszter bízza meg.

(2) A dékánt az egyetemi tanárok vagy docensek közül, az egyetemen szervezett főiskolai kar főigazgatóját pedig az egyetemi tanárok vagy docensek, illetőleg a főiskolai tanárok közül az irányító miniszter bízza meg.

(3) Az egyetem, a főiskola, az egyetemi kar, továbbá az egyetemen szervezett főiskolai kar vezetőjének megbízása öt évig terjedhet. A megbízás egy alkalommal meghosszabbítható.

126. § Az egyetem, a főiskola, az egyetemi kar, továbbá az egyetemen szervezett főiskolai kar vezetői helyetteseinek, valamint az önálló oktatási szervezeti egységek és a tanszékek vezetőinek megbízását a Minisztertanács szabályozza.

127. § A felsőoktatási intézmények és a szervezeti egységek vezetőinek megbízásáról szóló döntést az érintett oktatási szervezeti egységek, a kari és intézményi testületek javaslataira, továbbá – külön szabályok szerint – a társadalmi szervezetek véleményére figyelemmel kell meghozni.

VI. fejezet

A felnőttek iskolai oktatása

Általános rendelkezések

128. § A felnőttek oktatására a törvény rendelkezései – a jelen fejezetben foglalt eltérésekkel – irányadók.

129. § (1) Általános iskolai, középiskolai, egyetemi és főiskolai végzettséget a felnőttek oktatásának sajátos követelményeihez igazodó oktatási formák keretében is lehet szerezni.

(2) Az általános iskolai, a gimnáziumi, továbbá kivételesen a szakközépiskolai, illetőleg az egyetemi vagy főiskolai végzettség egyéni felkészülés alapján – az előírt tanulmányi követelmények teljesítésével – is megszerezhető.

130. § (1) A felnőttek oktatása az oktatási intézmények külön tagozatain és az e célra létesített önálló intézményekben, a felsőfokú oktatás konzultációs központokban is (a továbbiakban együtt: dolgozók iskoláiban) történik.

(2) A dolgozók iskolái gazdálkodó szervezeteknél, továbbá a fegyveres erőknél, illetőleg a fegyveres testületeknél is létesíthetők, ha azok az oktatás feltételeiről gondoskodnak.

131. § Ha e fejezet másképp nem rendelkezik, a dolgozók iskoláiba való felvételre a nappali oktatásra (tagozatra) való felvétel szabályait kell alkalmazni.

A dolgozók általános iskolája

132. § (1) A dolgozók általános iskolai oktatása szakképzéssel együtt is szervezhető.

(2) A dolgozók általános iskolájában ifjúsági és felnőttosztályok működhetnek.

(3) A dolgozók általános iskolájában a képzési időt – a dolgozók élet- és munkakörülményeihez igazodva – külön jogszabály határozza meg.

Felvétel a dolgozók általános iskolájába

133. § (1) Ifjúsági osztályba az vehető fel, akinek a tankötelezettsége megszűnt, a huszadik életévét azonban még nem töltötte be, továbbá az a tankötelés is, akit – kivételesen, külön jogszabály alapján – a tankötelezettségének teljesítésére a dolgozók általános iskolájába irányítottak át. Az átirányításról első fokon – a szülő meghallgatása után – az általános iskola nevelőtestülete, másodfokon az iskola helyi irányítását ellátó tanácsi szakigazgatási szerv dönt.

(2) Felnőttosztályba az vehető fel, aki a huszadik életévét betöltötte.

A dolgozók gimnáziuma

134. § (1) A dolgozók gimnáziuma általános műveltséget nyújt, valamint felkészít felsőfokú továbbtanulásra.

(2) A tanuló a negyedik évfolyam elvégzése után érettségi vizsgát tehet.

Felvétel a dolgozók gimnáziumába

135. § A dolgozók gimnáziumának első évfolyamára az vehető fel, aki alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik.

A dolgozók szakközépiskolája

136. § A dolgozók négy évfolyamos szakközépiskolája középiskolai végzettséget és meghatározott területeken szakképesítést nyújt.

137. § (1) A dolgozók három évfolyamos szakközépiskolája a szakmunkás-bizonyítvánnyal, illetőleg a szakiskolai bizonyítvánnyal rendelkezők számára kiegészítő képzés keretében általános műveltséget nyújt.

(2) A tanuló a harmadik évfolyam sikeres elvégzése után érettségi vizsgát tehet.

(3) A szakközépiskola az érettségi vizsga és a szakmai képesítést

tartalmazó bizonyítvány alapján szakközépiskolai érettségi-képesítő bizonyítványt ad ki.

138. § (1) A dolgozók két évfolyamos szakközépiskolája az érettségi bizonyítvánnyal rendelkezők számára kiegészítő képzés keretében szakképesítést nyújt.

(2) A tanuló a második évfolyam sikeres elvégzése után képesítő vizsgát tehet.

(3) A szakközépiskola a képesítő vizsga és az érettségi bizonyítvány alapján szakközépiskolai érettségi-képesítő bizonyítványt ad ki.

139. § A technikusképzést folytató szakközépiskola az érettségi bizonyítvánnyal és a szakiránynak megfelelő szakképesítéssel rendelkezők számára – külön jogszabályban meghatározott ideig tartó képzés alapján – technikusképesítést nyújt.

Felvétel a dolgozók szakközépiskoláiba

140. § (1) A dolgozók négyéves szakközépiskolájának első évfolyamára az vehető fel, aki alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik.

(2) A dolgozók három, illetőleg két évfolyamos szakközépiskolájának első évfolyamára és a technikusképzésre való felvétel feltétele a képzésre meghatározott iskolai végzettség, illetőleg szakképzettség.

(3) Jogszabály a szakközépiskolai felvételt meghatározott időtartamú szakmai gyakorlathoz, meghatározott munkakörben való foglalkoztatáshoz, munkáltatói javaslathoz és egyéb feltételhez is kötheti.

Az oktatás költségei

141. § (1) A dolgozók szakközépiskoláiban a második és további szakképzettség megszerzésének költségeit – ha jogszabály másképp nem rendelkezik – a tanulók viselik.

(2) A dolgozók iskoláiban a felsőfokú oktatás költségeinek viselésére a 107. § (1)–(2) bekezdésének rendelkezései irányadók.

(3) A munkáltató a dolgozó közép- és felsőfokú képzésének költségeit – külön jogszabály rendelkezései szerint – átvállalhatja.

A tanulók, hallgatók jogai

142. § A dolgozók iskoláinak tanulóira a 33. § (1) bekezdése *a)* és *f)–g)* pontjának hatálya nem terjed ki.

Kedvezmények

143. § A dolgozók iskoláinak azokat a tanulóit, hallgatóit, akiket munkaviszony, illetőleg szövetkezeti tagsági viszony alapján foglalkoztatnak, a külön jogszabályokban megállapított kedvezmények illetik meg.

VII. fejezet

Az alapfokú művészetoktatás

Zeneiskola

144. § (1) A zeneiskola alapfokú művészetoktatási intézmény.

(2) A zeneiskola megalapozza a zenei műveltséget, felkészít a zene művelésére, előkészít a szakirányú továbbtanulásra.

(3) A zeneiskolai oktatás előképzőn, alapfokú és továbbképző évfolyamokon történik.

145. § (1) Zeneiskolába az vehető fel, aki a tanulmányok folytatásához szükséges adottságokkal rendelkezik.

(2) A felvétel – ha jogszabály másképp nem rendelkezik – vizsga alapján történik.

(3) A felvételről első fokon az igazgató, másodfokon az iskola helyi irányítását ellátó tanácsi szakigazgatási szerv dönt.

146. § Az alapfokú évfolyamok elvégzéséről szóló bizonyítvány továbbképző évfolyamokra, illetőleg zeneművészeti szakközépiskolába való jelentkezésre jogosít.

147. § A zeneiskolai oktatásért a külön jogszabályban megállapított tandíjat kell fizetni.

Egyéb művészetoktatási intézmények

148. § A zeneiskolához hasonló céllal és szervezetben más alapfokú művészetoktatási intézmények létesíthetők.

VIII. fejezet

A diákotthonok és a kollégiumok

149. § (1) Az alap- és középfokú nevelésben, oktatásban a diákotthonok és a kollégiumok, a felsőoktatásban a kollégiumok tevékenységének célja, hogy lehetővé tegyék az iskolai tanulmányok folytatását elsősorban azoknak a fiataloknak, akik az iskola székhelyétől távol élnek, megfelelő bejárási lehetőségeik nincsenek vagy családi, illetőleg szociális körülményeik miatt a tanuláshoz szükséges feltételek az otthoni környezetben hiányoznak.

(2) A diákotthon és a kollégium az (1) bekezdésben meghatározott cél érdekében tagjainak otthont nyújt, segíti őket a tanulmányaik végzésében, lehetőséget ad önképzésükhöz, tehetségük kibontakoztatásához, művelődésükhöz, testedzésükhöz s a szabad idő tartalmas eltöltéséhez.

(3) A diákotthon és a kollégium tevékenységében nem ott lakó tanulók, hallgatók is részt vehetnek.

(4) Meghatározott a tanulmányi, művelődési és közösségi tevékenységre vonatkozó – feltételek teljesítése esetén a diákotthon kollégiummá nyilvánítható, illetőleg a kollégiumnak kitüntető cím adományozható.

150. § (1) A felsőoktatási kollégium a 149. §-ban foglaltakon túlmenően – a fenntartó felsőoktatási intézmény feladataihoz, tevékenységéhez kapcsolódva, azt kiegészítve részt vesz a hallgatók értelmiségi pályára való felkészítésében.

(2) Felsőoktatási intézmény szakkollégiumot szervezhet, amely az intézményi képzési célok teljesebb megvalósítása érdekében elősegíti tagjainak tudományos tevékenységét és idegen nyelvi képzését.

151. § (1) A diákotthon, illetőleg a kollégium tagjainak a diákotthoni, kollégiumi élettel kapcsolatos jogait és kötelességeit külön jogszabályok határozzák meg.

(2) A diákotthon, illetőleg kollégium tagja a diákotthon, kollégium rendjének megsértéséért fegyelmi eljárás alapján, indokolt írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető; fegyelmi büntetésként kizárható.

152. § A diákotthon, illetőleg a kollégium feladatait a közösség közreműködésével látja el. A közösségi életet – az iskolai fokoknak megfelelő sajátosságok figyelembevételével a tagok önkormányzati szervei irányítják. A diákönkormányzati szervek feladatait, jogkörét, szervezetét és működését jogszabályok, szabályzatok határozzák meg.

153. § (1) Általános iskolai, illetőleg középfokú iskolai diákotthonba vagy kollégiumba való felvételről első fokon külön jogszabály rendelkezése szerint az iskola igazgatójával egyetértésben a diákotthon, kollégium igazgatója, másodfokon a tanács által fenntartott diákotthon, kollégium esetében a helyi irányítást ellátó tanácsi szakigazgatási szerv, nem tanácsi diákotthon, kollégium esetében pedig a fenntartó dönt.

(2) Felsőoktatási kollégiumba való felvételről első fokon a kollégium önkormányzati szerve, másodfokon a felsőoktatási intézmény vezetője dönt.

(3) A testi, az érzékszervi, az értelmi és a beszédfogyatékosok iskoláinak diákotthonaiba való felvételről az intézmény igazgatójával egyetértésben az áthelyező szerv dönt.

NEGYEDIK RÉSZ

NEMZETKÖZI VONATKOZÁSÚ RENDELKEZÉSEK

Magyar állampolgárok külföldi tanulmányai

154. § (1) Magyar állampolgár külföldi oktatási intézményben engedéllyel folytathat tanulmányokat. Külföldi oktatási intézményben a tankötelezettséget is teljesíteni lehet. Az engedélyezésről alap- és középfokú iskolai tanulmányok tekintetében első fokon az illetékes hazai iskola igazgatója, másodfokon az iskola helyi irányítását ellátó tanácsi szakigazgatási szerv, felsőfokú tanulmányok tekintetében pedig első fokon a Művelődési Minisztérium, másodfokon a művelődési miniszter dönt.

(2) Külföldön tanulmányok folytatása akkor engedélyezhető, ha a fogadókészség és a szükséges anyagi fedezet a tanulmányok teljes időtartamára biztosítva van.

(3) Nincs szükség engedélyre, ha a magyar állampolgár abban az országban kíván tanulmányokat folytatni, ahol közeli hozzátartozója [Ptk. 685. § b) pont] tartós hivatalos kiküldetésben van vagy engedéllyel munkát vállalt. A hozzátartozó hazatérése esetén a megkezdett tanulmányok külföldön történő befejezéséhez azonban engedély szükséges.

Külföldiek magyarországi tanulmányai

155. § (1) Külföldinek magyar oktatási intézménybe való felvételére a törvény rendelkezéseit kell alkalmazni, a következő eltérésekkel:

a) alap- és középfokú oktatási intézményi felvételről való döntésnél kivéve, ha a jelentkezés honosított vagy nemzetközi szerződéssel elismert bizonyítvány, illetőleg oklevél alapján történik – tanulmányi kérdésekben a Művelődési Minisztérium állásfoglalását figyelembe kell venni;

b) felsőoktatási intézménybe való felvételről külön jogszabály rendelkezése szerint – a Művelődési Minisztérium, illetőleg az intézmény vezetője dönt.

(2) Az oktatási intézményekben tanulmányokat folytató külföldiekre vonatkozó eltérő rendelkezéseket külön jogszabályok határozzák meg.

Külföldön folytatott tanulmányok beszámítása

156. § Külföldön folytatott, nem befejezett iskolai tanulmányok beszámításáról nemzetközi szerződés rendelkezik, illetőleg a tanulmányi követelmények összehasonlítása alapján – alap- és középfokú iskolai tanulmányok tekintetében a Művelődési Minisztérium, felsőfokú iskolai tanulmányok esetében pedig az érdekelt felsőoktatási intézmény dönt.

Honosítás

157. § (1) Külföldi oktatási intézményben szerzett és a Magyar Népköztársaságban honosított bizonyítvány, illetőleg oklevél a megfelelő hazai oktatási intézményben szerzett iskolai végzettséget, illetőleg szakképzettséget tanúsít, és azzal azonos munkakörök betöltésére, vagy foglalkozás (tevékenység) folytatására képesít.

(2) Külföldön szerzett tudományos fokozatot az egyetemek tudományos egyetemi doktori – fokozatként honosíthatnak.

(3) A bizonyítványok, oklevelek, illetőleg az egyetemi tudományos fokozatok honosításáról külön jogszabályok rendelkeznek.

Elismerés

158. § (1) Külföldi oktatási intézményben szerzett és a Magyar Népköztársaságban nemzetközi szerződés alapján – egyenértékűnek elismert bizonyítvány, illetőleg oklevél a megfelelő hazai oktatási intézményben szerezhető iskolai végzettség szintjével egyenértékű iskolai végzettséget tanúsít, és ahhoz igazodó továbbtanulásra való jelentkezésre jogosít.

(2) Nemzetközi egyezmény vagy jogszabály kimondhatja, hogy az egyenértékűnek elismert bizonyítvány, illetőleg oklevél a megfelelő hazai oktatási intézményben szerzett bizonyítvánnyal, oklevéllel azonos jogi hatályú.

Kapcsolat külföldi intézményekkel

159. § (1) A nevelési-oktatási intézmények külföldi nevelési-oktatási intézményekkel, illetőleg gazdálkodó szervezetekkel külön jogszabályok rendelkezései szerint létesíthetnek és tarthatnak fenn kapcsolatot.

(2) A tanulók és a hallgatók, illetőleg a pedagógusok és az oktatók nemzetközi egyesületek, társaságok tevékenységében külön jogszabály rendelkezései szerint vehetnek részt.

ÖTÖDIK RÉSZ

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

160. § (1) A törvénynek a nevelési-oktatási intézmények működésére vonatkozó rendelkezései - feladatukhoz igazodva a nevelőotthonokban és a gyermekgyógyüdülőkben folytatott nevelésre és oktatásra is irányadók.

(2) A 40. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezéseket tekintet nélkül a munkáltatóra - minden pedagógus- és oktatói munkakör betöltésekor, illetőleg ilyen munkakörben foglalkoztatott dolgozó, valamint a nevelési-oktatási intézményben munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony alapján nevelő-oktató munkát végző személy tekintetében is alkalmazni kell.

161. § (1) A törvény rendelkezéseit a fegyveres erők és a fegyveres testületek a nevelési-oktatási intézmények sajátosságainak megfelelő eltérésekkel alkalmazzák.

(2) A törvény rendelkezései nem terjednek ki a hittudományi akadémiákra és a lelkészképző intézetekre. Az itt szerzett oklevél - külön megállapított esetekben - az általa tanúsított végzettség szintje tekintetében egyetemi, illetőleg főiskolai oklevéllel egyenértékű.

162. § Az egészségügyi felsőoktatási intézmények az egészségügy körébe tartozó feladatok ellátásában külön jogszabályok rendelkezései szerint vesznek részt.

163. § A törvény rendelkezéseit a 13. § (2) bekezdésének *e)* pontjában megjelölt oktatási intézményekre és az intézményekben folyó nevelésre, oktatásra a külön jogszabályok szerinti eltérésekkel kell alkalmazni. Az említett intézményekre vonatkozó rendelkezéseket a művelődési miniszter állapítja meg.

164. § Az iskolai képesítésekre vonatkozó rendelkezések az adott munkakör betöltésére, foglalkozás (tevékenység) folytatására vonatkozó feltételek alól nem mentesítenek.

Értelmező rendelkezések

165. § A törvény alkalmazásában:

a) külföldi: az a személy, aki nem magyar állampolgár és nem

rendelkezik állandó magyarországi tartózkodásra jogosító személyi igazolvánnyal vagy a letelepedés előkészítése céljából magyarországi tartózkodási engedéllyel, továbbá az a magyar állampolgár, akinek állandó lakóhelye külföldön van;

b) a felsőoktatásban az irányító miniszter hatáskörében a politikai felsőoktatási intézmény vonatkozásában a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága jár el;

c) gazdálkodó szervezetek: a polgári törvénykönyv 685. §-ának *c)* pontjában meghatározott szervezetek.

Hatálybalépés

166. § (1) E törvény hatálybalépéséről és a szükséges átmeneti rendelkezésekről – a (2) és a (3) bekezdésben megállapított kivétellel – törvényerejű rendelet rendelkezik.

(2) A 40. § (1) bekezdése *a)* pontjának hatálybalépéséről a Minisztertanács rendelkezik.

(3) A 40. § (1) bekezdése *a)* pontjának hatálybalépéséig szükséges átmeneti rendelkezéseket – az előírt képesítéssel nem rendelkező személyek pedagógus-munkakörbe való alkalmazásának, illetőleg a már munkaviszonyban levők foglalkoztatásának feltételeit – a művelődési miniszter szabályozza.

INDOKOLÁS

az oktatásról szóló törvényjavaslathoz

ÁLTALÁNOS INDOKOLÁS

1. Az Országgyűlés 1961-ben alkotta meg a Magyar Népköztársaság oktatási rendszeréről szóló 1961. évi III. törvényt (a továbbiakban: oktatási törvényt).

Az oktatási törvény mellett a nevelés-oktatás alapvető feladatait és intézményrendszerét a kisdedóvásról rendelkező 1953. évi III. törvény, a szakmunkásképzésről szóló 1969. évi VI. törvény rendezi, és további négy törvényerejű rendelet szabályozza a közoktatás és a felsőoktatás lényeges kérdéseit. Valamennyi említett jogszabály több ízben módosult.

Az oktatási törvény hatálybalépését követően a társadalmi-gazdasági viszonyokban bekövetkezett változások, valamint az oktatási rendszerrel kapcsolatos újabb tapasztalatok az 1970-es évek elejétől a nevelés és az oktatás fokozatos reformját tették szükségessé, amelynek során jelentős tartalmi fejlesztés történt. A nevelés és az oktatás továbbfejlesztése fontos állomásához érkezett 1984 tavaszán, amikor az Országgyűlés megvitatta, majd a Minisztertanács a közoktatás és a felsőoktatás fejlesztési programját (a továbbiakban: fejlesztési program) elfogadta.

A fejlesztési program a nevelés és az oktatás céljában, tartalmában, módszereiben, valamint a nevelési-oktatási intézmények működésében olyan változtatásokat jelöl meg, amelyek jogi szabályozást is igényelnek. Emellett szól a nevelés-oktatás demokratizálásáról, a tanulók és hallgatók, a pedagógusok és oktatók, valamint a szülők jogairól, illetőleg kötelességeiről, az iskola és a társadalom közötti kapcsolatok alakításáról, amelyeket a jog eddig nem szabályozott.

Mindezek indokolják az eddigi eredményekre építő és fejlesztési program célkitűzéseit is tekintetbe vevő, az egész nevelési-oktatási rendszert átfogó új okatási törvény megalkotását, amely a nevelési-oktatási rendszerre, illetőleg a nevelési-oktatási intézmények tevékenységére vonatkozó mintegy 800 különböző szintű jogszabály korszerűsítésének és egyszerűsítésének is alapjául szolgál.

2. A javaslat a következő elveket tartja szem előtt:

a) A jelenlegi társadalmi-gazdasági viszonyoknak és a fejlesztési program célkitűzéseinek egyaránt megfelelő olyan törvény megalkotására kerüljön sor, amely alkalmas arra, hogy biztosítsa a mai nevelési-oktatási intézményrendszer működését és a fejlődést is hosszabb időn át hatékonyan szolgálja.

b) A nevelés és az oktatás a művelődéshez való állampolgári jog érvényesülését szolgálja, ezért a javaslat az egész nevelési-oktatási rendszert átfogja.

Részletesebb szabályozást a javaslat a nevelési-oktatási rendszernek azokon a területein nyújt, amelyeknek a következő tizenöthúsz évre kidolgozott programjuk (koncepciójuk) van. Ennek megfelelően az óvodai nevelésre és az iskolai rendszerben megvalósuló nevelés-oktatás valamennyi területére vonatkozó rendelkezéseket

foglalja magában, az iskolarendszeren kívüli oktatás szabályait azonban nem tartalmazza.

A javaslat általában nem törekszik a részletes szabályozásra, ezt a végrehajtási rendelkezésekre hagyja, illetőleg a nevelési-oktatási intézményekre bízza. Szükségesnek tartja azonban, hogy az állampolgárok jogait és érdekeit védő garanciális szabályokat törvénybe iktassa.

c) A nevelés-oktatás tartalmára, szervezetére, illetőleg az intézmények működésére vonatkozó új rendelkezések célja a fejlesztési programban meghatározott követelmények teljesítésének a jog eszközeivel való biztosítása. Ez azonban nem igényli a teljes pedagógiai tevékenység jogi szabályozását.

3. A gyermek- és ifjúságvédelem nem a művelődéshez való joghoz kapcsolódik, ezért – bár eszközei között a nevelés fontos szerepet kap – a javaslat egészében nem szabályozza. A nevelési-oktatási intézményeknek a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatait azonban meghatározza, és rendelkezéseket tartalmaz a nevelőotthonokban folytatott nevelő-oktató munkára, valamint a gyermek- és ifjúságvédelemben dolgozó pedagógusokra vonatkozóan.

4. A javaslat szerkezete a következő:

Az ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK című első rész a törvény egészére érvényes célokat, alapelveket és fogalmakat, az intézmények működésére, a nevelésben és az oktatásban résztvevőkre: a gyermekekre, a tanulókra, a hallgatókra, a pedagógusokra és az oktatókra vonatkozó alapvető szabályokat tartalmazza.

A következő részek az egyes fejezetekben szabályozott nevelési-oktatási tevékenységek (óvodai nevelés, iskolai nevelés-oktatás) mellett a tanulókra, illetőleg a hallgatókra, továbbá a pedagógusokra és az oktatókra vonatkozó speciális rendelkezéseket is felölelik, továbbá egyéb (pl. nemzetközi vonatkozású) kérdéseket rendeznek, azonban az előbbiek miatt csak az általános rendelkezésekkel együtt teljesek.

A javaslat a szabályozásban alapesetnek a nappali tagozaton folyó nevelést-oktatást, a nappali tagozatra való felvétel feltételeit, valamint a nappali tagozatos tanulók, hallgatók jogait és kötelességeit tekinti; a felnőttoktatásban érvényesülő sajátosságokat külön fejezetben szabályozza.

RÉSZLETES INDOKOLÁS

ELSŐ RÉSZ

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

Az 1–2. §-hoz

1. A javaslat a hatályos oktatási törvényből átveszi, azonban a nevelés jelentőségét elismerve módosítva alkalmazza az „oktatási-nevelési rendszer" fogalmat, és a javaslat céljának megvalósítását a „nevelési-oktatási rendszer" feladatává teszi (1. §).

2. A nevelési-oktatási rendszer feladatait megvalósító tevékenységek között a javaslat - jogunkban először az iskolarendszeren kívüli oktatást is megjelöli (2. §).

I. fejezet

Alapelvek

A 3 12. §-hoz

1. A Magyar Népköztársaság nemzetközi szerződésben vállalt kötelezettségének tesz eleget a javaslat azzal, hogy a tanuláshoz való jogot nemcsak a magyar állampolgárok számára biztosítja (3. §).

2. A tankötelezettséget azért szabályozza alapelvként a javaslat, mert a művelődéshez való állampolgári jog és a műveltség gyarapítására vonatkozó kötelesség érvényesülésének, valamint a nevelésben és az oktatásban az esélyegyenlőtlenség mérséklésének továbbra is egyik legfontosabb eszköze (4. §).

3. A felszabadulás után a nevelés és az oktatás demokratizálásának elengedhetetlen feltétele volt a nevelési-oktatási intézmények államosítása.

A javaslat változatlanul azt az elvet érvényesíti, hogy az intézményes nevelés és oktatás, a nevelés-oktatás irányítása, továbbá feltételeinek biztosítása állami feladat (5. §). A kivételekre a 14. § (2) bekezdése utal.

4. A javaslat a nevelési-oktatási költségek viselését az Alkotmánynak megfelelően szabályozza.

Az 1949. évi XX. törvény módosításáról és a Magyar Népköztársaság Alkotmányának egységes szövegéről szóló 1972. évi I. törvény 59. §-ának (2) bekezdése rendelkezik arról, hogy az állam a művelődéshez való jogot - többek között - az ingyenes és kötelező általános iskolával valósítja meg.

Az általános iskola ingyenessége 1949 óta azt jelenti, hogy az általános iskolai tanuló beíratásáért és neveléséért, oktatásáért, valamint az ahhoz szükséges iskolai eszközök használatáért nem kell díjazást beíratási és tandíjat – fizetni, mindezek költségeit az állam viseli. A tanulók egyéb térítésmentes szolgáltatásokat (pl. étkezést), illetőleg ingyenesen tanszereket, tankönyveket és más iskolai felszereléseket nem kapnak.

Az oktatási törvény 1961-ben már az előbbieknek megfelelően szabályozta az Alkotmány szerinti ingyenesség tartalmát, a tankötelezettség korhatárának felemelésére tekintettel azonban nemcsak az általános iskolai tanulókra, hanem a tankötelés gyermekekre is vonatkoztatva, és ugyanezt a középfokú oktatási intézmények tanulói tekintetében is kimondta.

A javaslat az ingyenesség tartalmát az általános iskolai tanulók tekintetében nem változtatja meg, ezért annak eddigi jogszabályi megjelölésétől sem tér el. Mivel az állam a közép- és felsőfokú nevelés-oktatás tekintetében ugyanazt biztosítja, mint az alapfokú nevelésben, oktatásban, a javaslat az Alkotmány szerinti kifejezést az iskolai nevelésnek, oktatásnak ezekre a fokaira is használja. Ugyanebből a megfontolásból az óvodai nevelés vonatkozásában szintén az ingyenesség szabályozását tartja indokoltnak (6. §).

Az ingyenesség tartalmával kapcsolatban kifejtettek nem zárják ki, hogy az állam az iskolázás költségeiből a jelenleginél többet vállaljon magára, ha a népgazdaság teherbíró képessége azt lehetővé teszi.

Az egyetemi, főiskolai alapképzés fogalmát a javaslat 99. §-a határozza meg. Külön jogszabályok rendelkeznek arról, hogy az alapképzésben való részvétel mely esetben nem ingyenes.

A javaslat AZ ISKOLAI NEVELÉS-OKTATÁS című harmadik részben szabályozza a költségviselésre vonatkozó alapelvet kiegészítő rendelkezéseket.

5. A nemzetiségekhez tartozók számára az anyanyelven tanulás, illetőleg a nemzetiségi nyelvek tanulásának lehetőségét a javaslat az Alkotmányban biztosított jog alapján, a nemzetiségek történelmileg kialakult igényeit és szokásait figyelembe véve, teljeskörűen szabályozza (7. §).

6. A művelődéshez való jog érvényesülésének egyik fontos tényezője az iskolai nevelési-oktatási rendszer egységessége és fokozatossága. Az alapfokú iskolák (70. §) mindenkit egyformán jogosítanak középfokú iskolába való jelentkezésre és a képességek szerinti továbbtanulásra, a középiskolák pedig ugyancsak egységesen adnak jogot bármely felsőfokú oktatási intézményben való továbbtanulásra jelentkezéshez, noha nem egyformán készítenek fel rá (8. §).

7. Az iskolai nevelési-oktatási rendszer egységessége mellett szükséges – az iskolarendszeren belül – azoknak differenciált segítése, akik családi, környezeti vagy egyéb hátrányaik miatt fokozottabb támogatásra szorulnak. Az, hogy az állam az iskolarendszeren belül segíti a kiemelkedő tehetségű fiatalok képességeinek fejlesztését és tudásának gyarapítását, ugyancsak azt szolgálja, hogy a tehetségesek tanulása ne legyen életkörülményeik függvénye. A fogyatékos gyermekek és fiatalok neveléséről, oktatásáról való fokozott gondoskodás egyéni életük és a társadalmi munkamegosztásba való minél jobb beilleszkedésük megvalósulását szolgálja (9. §).

8. A nevelési-oktatási intézményekben folyó érdemi munka csak akkor bontakozhat ki megfelelően, ha az intézmények szakmailag önállóak (10. §). A szakmai önállóság elveit, tartalmát és kereteit a javaslat részletezi.

9. A nevelési-oktatási intézményekben folyó munka eredményességének egyik legfontosabb tényezője a pedagógusok képzettségének magas színvonala és a tudományos eredmények érvényesülése a gyakorlatban. Ezért szükséges az állam ezzel kapcsolatos tennivalóinak szabályozása (11. §).

10. A javaslat a nevelést és az oktatást a társadalom közös ügyének tekinti, ezért a nevelési-oktatási rendszer feladatainak teljesítésében a társadalmi szervezetek közreműködésére jogot biztosít és számít arra (12. §).

II. fejezet

A nevelési-oktatási rendszer

A 13–24. §-hoz

1. A javaslat a nevelési-oktatási intézményrendszer szabályozásakor – a fejlesztési programban foglaltaknak megfelelően – a jelenlegi rendszert veszi alapul, feltételezve, hogy annak lényeges változtatására hosszú távon nem lesz szükség.

Azok a változások, amelyekre sor kerül, a következők:

a) A fogyatékos gyermekeket, tanulókat nevelő intézmények – amelyeket a jelenlegi szabályozás „gyógypedagógiai intézmények" megjelöléssel foglal össze – nem alkotnak elkülönült intézménycsoportot, hanem az adott nevelési-oktatási tevékenységet folytató intézmények rendszerébe illeszkednek.

Ez a szabályozási mód teljesíti azt a követelményt, hogy a nevelésben és az oktatásban megszűnjék – vagy legalábbis csökkenjen – a fogyatékosok hátrányos megkülönböztetése.

b) A továbbképző iskola – az általános iskolát végzettek közel teljes mértékű középfokú továbbtanulására tekintettel – megszűnik.

c) A felsőfokú oktatási intézmények közül az egyetemi jellegű főiskola és a felsőfokú intézet – intézménytípusként – megszűnik. Az egyetemi jellegű főiskolák jogállásuk szerint jelenleg is egyetemeknek minősülnek, így az elnevezésbeli különbség felesleges. A felsőfokú intézetekben folyó képzés pedig – tartalma és általános színvonala alapján – főiskolai szintű képzésnek minősíthető, ezért külön típusként való megjelölése nem indokolt.

d) Alapfokú művészetoktatási intézményként ez idő szerint csak a zeneiskola működik. Ennek ellenére a javaslat a nevelési-oktatási rendszer intézményei között nem a zeneiskolát, hanem azt az intézménykategóriát („alapfokú művészetoktatási intézmény") jelöli meg, aminek ez minősül. Ezzel a szabályozási móddal a törvény módosítása nélkül – más művészeti ágakban is lehetővé teszi a zeneiskolához hasonló oktatási intézmények létrejöttét, és azokat is a jellegüknek megfelelő szabályozás hatálya alá vonja.

Az iskolai nevelés-oktatás intézményei közül a javaslat csak azokat nevezi meg, amelyekből hálózat működik, az egyedi oktatási

intézményeket pedig – mivel azok törvényi szabályozása nem indokolt – összefoglalva [13. § (2) bekezdés *e)* pont] jelzi. A felsőoktatási intézmények, valamint az egyedi intézmények felsorolását a törvény időállósága érdekében külön jogszabályra utalja.

A magánoktatást a javaslat iskolarendszeren kívüli oktatásnak tekinti, s utal a művelődési miniszter jogkörébe adott szabályozásra (13. §).

2. A nevelési-oktatási intézmények feladatainak teljesítéséhez szükséges felszerelések, létesítmények (könyvtár, nyelvoktatást segítő eszközök, sportolási lehetőségek) jobb kihasználása, illetőleg a célszerű gazdálkodás érdekében már az 1970-es évek második felében felvetődött az egyes nevelési-oktatási intézmények egymással, illetőleg közművelődési és sportintézményekkel való szervezeti összevonásának szükségessége. Az összevonás módozatait és a feltételeket – a nevelés és az oktatás érdekeinek szem előtt tartásával – miniszteri utasítások szabályozták. A javaslat a szervezeti összevonások lehetőségét ezekre a jogszabályokra utalva szabályozza.

A fejlesztési program a nevelő-oktató munka javításának egyik lényeges biztosítékát az intézményi szakmai önállóság növelésében látja. A javaslat a szakmai önállóságot nemcsak alapelvként deklarálja [10. § (1) bekezdés], hanem annak tartalmát is meghatározza.

A javaslat kimondja, hogy a nevelési-oktatási intézménynek rendelkeznie kell a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel. Ez a rendelkezés azonban nem zárja ki, hogy működjenek azok az intézmények is, amelyek bizonyos feltételekkel nem, vagy nem kielégítő mértékben rendelkeznek (14. §).

3. A nevelési-oktatási intézmények működésének egyik fontos elve, hogy a nevelésben, oktatásban résztvevők, illetőleg az abban részesülők – a pedagógusok és oktatók, a tanulók és hallgatók – valamennyien cselekvő részesei legyenek a nevelés-oktatás folyamatának, egyénenként és közösségeik révén egyaránt. Az eredményes személyiségfejlődés megkívánja, hogy a tanuló, illetőleg a hallgató ne csak befogadója legyen az ismeretközlésnek, hanem képes legyen az önálló ismeretszerzésre, az alkotó közreműködésre is életkorához, fejlettségéhez igazodó formák és körülmények között. Sajátosan egészíti ki az oktatási intézmény tevékenységét a diákotthoni, kollégiumi nevelő munka, valamint - elsősorban a veszélyeztetett, illetőleg az állami gondozott tanulókra vonatkozóan a gyer-

mek- és ifjúságvédelmi intézményekben folyó nevelő munka is (15. §).

4. A nevelési-oktatási intézménynek elő kell segítenie, hogy a tanulók a tanórán kívül is hasznosan, az egészséges életmód szokásait is elsajátítva tudják idejüket eltölteni. A napközi, tanulószobai, diákköri, szakköri és klubfoglalkozások változatos rendszerével kell gondoskodni arról, hogy a tanulók a szorosan vett oktatási tanórai tevékenységeken kívül is érdeklődésük szerint bővíthessék ismereteiket, fejleszthessék képességeiket (16. §).

5. A gyermek- és ifjúságvédelem feladatait külön intézményrendszer látja el. A nevelési-oktatási intézmények is részt vesznek azonban ebben a tevékenységben, elsősorban a felderítés és a megelőzés nevelési eszközökkel teljesíthető tennivalóiban. Erre tekintettel a javaslat összegezi a nevelési-oktatási intézmények gyermek- és ifjúságvédelmi feladatainak elveit (17. §).

6. Ha a nevelési-oktatási intézmények változatos művelődési, mozgási és testedzési lehetőséget akarnak biztosítani a tanulóiknak, ehhez szükség van a közművelődési, illetőleg sportintézményekkel való folyamatos és szoros együttműködésre.

7. A javaslat a nevelés-oktatás (intézmények) irányítására vonatkozó hatáskörök jogszabályi fogalmait megújítja:

a) „központi irányító" hatáskörként szabályozza

- a művelődési miniszter ágazati irányító hatáskörét, valamint
- az óvodai nevelés, az alap- és középfokú iskolai nevelés-oktatás, a diákotthoni és kollégiumi nevelés-oktatás (az óvodai nevelés kivételével a továbbiakban együtt: alap- és középfokú nevelés-oktatás), valamint az alapfokú művészetoktatás – nem ágazati - miniszteri irányítását, továbbá a középfokú szakoktatásban a „szakirány szerint illetékes miniszter"-i hatáskört;

b) az óvodák, az alap- és középfokú nevelési-oktatási intézmények, valamint az alapfokú művészetoktatási intézmények létesítését és fenntartását továbbra is irányítási hatáskörként szabályozza;

c) az óvodai nevelés, az alap- és középfokú nevelés-oktatás, valamint az alapfokú művészetoktatás tanácsi intézményrendszerére tekintettel - a tanácsokra vonatkozó jogszabályokhoz igazodva - „helyi-területi irányítás"-i hatáskörökről rendelkezik;

d) a felsőoktatási intézményekkel kapcsolatban „közvetlen" mi-

niszteri irányító hatáskört szabályoz, és fenntartja a „képzésben érdekelt miniszter" fogalmat.

A hatásköri kategóriák tartalmának – a hatásköröknek – megállapítására a javaslat a Minisztertanácsot hatalmazza fel.

8. A nevelési-oktatási rendszer (2. §) központi ágazati irányítását a művelődési miniszter látja el.

A központi ágazati irányítás érvényesülését a javaslat azzal biztosítja, hogy azt a törvény hatálya alá tartozó valamennyi nevelési-oktatási tevékenységre – függetlenül a tevékenység folytatójától kiterjeszti (19. §).

9. Az óvodai nevelés, az alap- és középfokú nevelés-oktatás, valamint az alapfokú művészetoktatás központi irányítását a művelődési miniszter látja el. Ezt a hatáskörét a középfokú szakoktatás tekintetében a képzés szakiránya szerint illetékes miniszterrel, országos hatáskörű szerv vezetőjével együttműködve gyakorolja (20. §).

10. Az óvodák, az alap- és középfokú iskolák, diákotthonok, kollégiumok, valamint alapfokú művészetoktatási intézmények létesítését és fenntartását a javaslat a hatályos jognak megfelelően tanácsi hatáskörbe adja, biztosítja azonban a művelődési miniszter számára a kísérleti nevelési-oktatási intézmények létesítésének és fenntartásának eddig hiányzó lehetőségét.

Minthogy a létesítés és fenntartás általános szabálya alól a meglevő kivételek indokoltak, sőt a fejlesztési program alapján a kivételek körének szélesítésére kerül sor, a javaslat a Minisztertanácsot további kivételek szabályozására hatalmazza fel.

A nem tanácsi nevelési-oktatási intézmény létesítésének és fenntartásának általános feltételeként előírt művelődési miniszteri egyetértési jog is összefügg a létesítők, illetőleg fenntartók körének tervezett bővítésével, s a Minisztertanács állapítja meg azokat az eseteket, amelyekre nézve az egyetértés nem szükséges, mert az általa biztosított érdek más módon részesül védelemben.

Az egyetértési jog szabályozása a már működő intézményeket természetesen nem érinti (21. §).

A tanácsi intézmények létesítésére (megszüntetésére), illetőleg fenntartására jogosult tanácsokról a javaslat nem rendelkezik, mert azokat a tanácsokról szóló 1971. évi I. törvény, a végrehajtásáról rendelkező 11/1971. (III. 31.) Korm. számú rendelet, valamint a

művelődésügyi intézmények létesítésének, megszüntetésének és tevékenységi körük megváltoztatásának általános szabályairól szóló 35/1971. (XI. 3.) Korm. számú rendelet jelöli ki.

11. A tanácsi intézményekben folyó óvodai nevelés, az alap- és középfokú nevelés-oktatás, valamint az alapfokú művészetoktatás, továbbá - szűk körre vonatkozó kivételektől eltekintve - a nem tanácsi óvodákban folyó nevelés helyi-területi irányítását változatlanul a tanácsok végrehajtó bizottsága művelődési feladatot ellátó szakigazgatási szervei látják el.

Az előbbi körhöz nem tartozó, pl. a kísérleti nevelési-oktatási intézményekben folyó nevelés-oktatás helyi irányításáról a Minisztertanács rendelkezik (22. §).

Azt, hogy a helyi-területi irányítást mely tanácsi szervek végzik, továbbra is - a tanácsokról szóló 1971. évi I. törvény 74. §-a (3) bekezdésének *b)* pontjában foglalt felhatalmazás alapján kiadott - miniszteri jogszabályok határozzák meg.

12. A felsőoktatás irányítását az egyes felsőoktatási intézményeket irányító miniszterek – a jelenlegi gyakorlatnak megfelelően, a képzésben érdekelt miniszterek, országos hatáskörű szervek vezetőinek közreműködésével – látják el.

A javaslat - hasznosítva azt a tapasztalatot, hogy a miniszteri irányító munkát a szakértő kollektívák hatékonyan segítik – az irányító miniszterek meghatározott tevékenységeiben szakértői bizottságok közreműködését írja elő (23. §).

13. A nevelő-oktató munka fejlesztése érdekében kísérletek folytatása, egyedi megoldások alkalmazása szükséges, amelynek során - a nevelési-oktatási intézmények szervezete, illetőleg a nevelés-oktatás tartalmi kérdései vonatkozásában – a javaslat alapján más oktatási jogszabályok rendelkezéseitől a kísérlet tartamára el lehet térni. Az eltérés engedélyezése miniszteri hatáskörbe tartozik.

III. fejezet

A tanulók és a hallgatók

A 25–39. §-hoz

1. A tanuló, hallgató és az iskola közötti viszony sajátos társadalmi viszony, amelyből a jog által szabályozott jogok, valamint kötelességek származnak, ezért a javaslat jogviszonyként szabályozza.

A tanulói és a hallgatói jogviszony kezdetéhez jogszerző, illetőleg megszűnéséhez jogmegszüntető hatás fűződik. Bizonyos esetekben a jogviszony megszüntetése nem indokolt (középfokú iskolában a tanév folytatásától való eltiltás, a felsőoktatásban pedig pl. a sorkatonai szolgálat esetén), ezért a javaslat a szünetelésről is rendelkezik.

A tanulói és a hallgatói jogviszonyra vonatkozó rendelkezések a keletkezést, szünetelést vagy megszűnést eredményező okok meghatározása, továbbá a jogok gyakorlásának és a kötelességek teljesítésének időbeli határai – garanciális jelentőségűek, ezért a javaslat ezeket részletesen szabályozza.

2. Az alap- és középfokú iskolai tanulói jogviszony azon a napon jön létre, amikor a tanulót az iskola tanulói közé beírják (25. §).

A javaslat a tanulói jogviszony szünetelését az általános iskolai tanulók tekintetében – a tankötelezettség miatt nem szabályozza.

A tanulói jogviszony megszűnésének eseteit, illetőleg időpontjait a javaslat annak figyelembevételével határozza meg, hogy a tanuló és az iskola közötti jogviszony létezéséről csak addig lehet szó, amíg a kapcsolat valóban fennáll. Szociális megfontolások – pl. az, hogy a tanulói jogviszonyhoz fűződő juttatásokra, kedvezményekre jogosultság bizonyos ideig ne szűnjék meg – a tanulói jogviszony tartamának meghatározásánál nem érvényesültek. Ez a szabályozás azonban nem zárja ki, hogy az egyes juttatásokra, kedvezményekre vonatkozó jogszabályok az említett érdekeket elismerjék, és a volt tanuló számára az indokolt juttatásokat, kedvezményeket a tanulói jogviszony megszűnése utáni időre is biztosítsák.

Az általános iskolai tanuló tanulói jogviszonya az iskolai tanulmányok befejezéséig, illetőleg – ha nem végezte még el az általános

iskolát – addig tart, ameddig tankötelezettsége folytán az iskolai oktatásban köteles részt venni.

A középfokú iskolai tanuló tanulói jogviszonya megszűnésének időpontját a javaslat úgy szabályozza, hogy az ösztönözzön a tanulmányok befejezését jelentő vizsga letételére (26 27. §).

3. A hallgatói jogviszony kezdete a felvételhez kapcsolódik. A felsőoktatási intézménybe való felvételről ugyanis a jelentkező a felvételi vizsga után értesül, a beiratkozás azonban a tanév elején van. A felvétel és a beiratkozás között közel két hónap alatt a nagykorú hallgató jogállását a diákigazolvány tanúsítja, egyben a hallgatót a jogviszony alapján jogok is megilletik és kötelességek terhelik (28. §).

A javaslat a hallgatói jogviszony szünetelésének és megszűnésének eseteit a hatályos joggal egyezően szabályozza (29–30. §).

4. Azok az ügyek, amelyeknek tárgya a tanulói vagy a hallgatói jogviszony keletkezése (pl. a felvétel), illetőleg megszűnése, közvetlenül összefüggenek a tanuláshoz való jog érvényesülésével. Ezért a javaslat az ilyen ügyben hozott első fokú határozat ellen fellebbezési lehetőséget biztosít.

Az eljárási rendelkezések megállapítását – az ügyek sokféleségére, illetőleg arra való tekintettel, hogy valamennyi iskolafokra és intézményre alkalmazható egységes szabályozás nem lehetséges – a javaslat külön jogszabályokra utalja (31. §).

5. A tanulói és a hallgatói jogviszony tartama alatt a tanulók, illetőleg a hallgatók egyéb ügyeiben folytatott eljárásokról nemcsak a jogszabályok, hanem az iskolai szabályzatok is rendelkeznek. Ez idő szerint a felsőoktatási intézmények szabályzatai tartalmaznak ilyen rendelkezéseket (pl. ösztöndíj vagy szociális segély iránti kérelmekkel, vizsga elhalasztásának engedélyezésével kapcsolatban), a javaslat azonban a lehetőséget az alap- és a középfokú iskolák számára is biztosítja, és az ilyen ügyekben hozott döntések ellen általános szabályként jogorvoslatot tesz lehetővé.

A magatartás és szorgalom, valamint a tanulmányi követelmények teljesítésére vonatkozó értékelést azonban – a pedagógiai gyakorlattal egyetértve kivonja a jogorvoslattal megtámadható döntések közül, s ezzel kizárja az e tárgyban lehetséges vitákat (32. §).

6. A tanulók és a hallgatók jogait, kötelességeit a javaslat a jogok és a kötelességek összhangjára törekedve, az alap- és középfo-

kú iskolák tanulóira, valamint a felsőoktatási intézmények hallgatóira egységesen szabályozza (33. §).

E jogok és kötelességek adják a tanulói, hallgatói jogviszony általános tartalmát, amelyeket az alap- és középfokú iskolai tanulókat, valamint a felsőoktatási intézmények hallgatóit megillető speciális jogok egészítenek ki.

A tanulókat és a hallgatókat a jogok többsége a tanulói, hallgatói jogviszony kezdetétől megilleti és a kötelességek is attól kezdve terhelik, kivéve, ha a jog, illetőleg a kötelesség jellegéből más következik, vagy jogszabály másképp rendelkezik.

Az előbbieknek megfelelően a középfokú iskola tanulóját az első beiratkozást követően a nyári szünetben fegyelmi vétségnek minősülő magatartásáért a középfokú iskolában lehet fegyelmi felelősségre vonni. Hasonlóképpen: akit felsőoktatási intézménybe felvettek, hallgatóként fegyelmi eljárás alá vonható akkor is, ha az intézménybe még nem iratkozott be.

7. *a)* A javaslat a tanuló, illetőleg a hallgató fegyelmi felelősségének feltételeként határozza meg:

a súlyos kötelességszegést és

– a vétkességet.

Az előbbiekből következik, hogy a súlyos kötelességszegés csak akkor szolgálhat felelősségre vonás alapjául, ha elkövetése vétkesen – szándékosan vagy gondatlanul történt. A kötelességszegés csak akkor éri el a fegyelmi felelősségre vonhatóság küszöbét, ha az általános megítélés szerint súlyosnak minősül.

A kötelességszegés mulasztással és tevőleges magatartással egyaránt megvalósulhat.

A tanuló és a hallgató alapvető kötelessége, hogy a tanulmányi kötelezettségeinek eleget tegyen. Ennek vétkes és súlyos megszegéséért is fegyelmi felelősségre vonható.

Fegyelmi büntetést csak fegyelmi eljárás alapján, indokolt írásbeli határozattal lehet kiszabni.

b) Azokat a fegyelmi büntetéseket, amelyek a tanulói, illetőleg a hallgatói jogviszony megszűnését vagy szünetelését eredményezik, a javaslat iskolafokonként szabályozza, a jogviszony fennállására nem ható fegyelmi büntetéseket pedig teljeskörűen felsorolja. Külön jogszabályok határozzák meg, hogy ezek közül az egyes iskolafokokhoz tartozó intézményekben melyek alkalmazhatók.

c) A tanulónak, hallgatónak a fegyelmi eljárás tartamára az oktatási intézmény látogatásától való eltiltására pl. az iskolai munka vagy a fegyelmi eljárás zavartalansága érdekében kerülhet sor (34. §).

d) A javaslat a fegyelmi eljárás szabályai közül csak a garanciális jellegűeket határozza meg (35. §). A fegyelmi eljárás részleteinek megállapítása végrehajtási jogszabályok tárgya.

e) A volt hallgatóval szemben a fegyelmi intézkedés lehetőségét az értelmiségi hivatás védelme érdekében biztosítja a javaslat (36. §).

8. *a)* Ha a kárt jogellenesen és vétkesen – szándékosan vagy gondatlanul – okozták, polgári jogi felelősség keletkezik. A vétkesség feltétele a károkozó vétőképessége. A polgári jog a vétőképességre nem állapít meg korhatárt. A bírói gyakorlat ha különleges körülmények mást nem indokolnak – általában a tizenkettedik év betöltésével állapítja meg a vétőképesség beálltát.

A vétőképtelen személy nem vonható felelősségre, helyette gondozója felel. Ha a vétőképtelen tanuló a károkozáskor a nevelési-oktatási intézmény gondozásában volt (pl. tanítási idő alatt), a gondozó nem a szülő, mert nem volt abban a helyzetben, hogy a károkozást megelőzhesse.

b) A javaslat a polgári jogi felelősség általános szabályaitól a következőkben tér el:

– gondatlan károkozás esetén a tanuló, hallgató felelősségét korlátozza (37. §);

– a nevelési-oktatási intézmény, illetőleg a vállalat felelősségét vétkesség nélküli felelősségként szabályozza (38. §).

A javaslat szerinti speciális felelősségi szabályok a gyermekek, a tanulók és a hallgatók számára méltányosak.

A gyermekek, tanulók, hallgatók és a nevelési-oktatási intézmények, vállalatok közötti kapcsolatban az anyagi felelősségnek a javaslatban nem szabályozott kérdéseire a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről rendelkező 1977. évi IV. törvény 339–360. §-ait kell alkalmazni (39. §).

IV. fejezet

A pedagógusok és az oktatók

A 40-41. §-hoz

1. A nevelési-oktatási rendszer fejlődésének záloga a pedagógus és az oktató szakképzettsége, valamint a hivatás gyakorlására való alkalmassága.

A javaslat biztosítani kívánja, hogy a pedagógusokat a nevelő-oktató munkától más azzal össze nem függő - feladatok ne vonják el.

A nevelő-oktató munka közérdekű, ezért a javaslat a közfeladatot ellátó személyt megillető büntetőjogi védelemben részesíti:

a pedagógust és az oktatót mind a munkaviszony, mind a nevelő-oktató munka végzésére irányuló egyéb jogviszony alapján végzett tevékenységével kapcsolatban, továbbá

– a nevelési-oktatási intézményben munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony alapján nevelő-oktató munkát végző személyt (pl a telexkezelés fakultatív tantárgyát tanító postai dolgozót) (40. §).

2. Első ízben kerül sor arra, hogy a pedagógusok és az oktatók jogait és kötelességeit jogszabály átfogóan szabályozza. A hivatás gyakorlásával összefüggő jogok a pedagógus, illetőleg az oktató önállóságát hangsúlyozzák a tananyag és a nevelési-oktatási módszerek megválasztásában, a tanulók és a hallgatók tanulmányi munkájának, teljesítményének, magatartásának értékelésében, valamint jogként is rögzítik a továbbképzésben, kísérletek, kutatások végzésében való részvételét. A jogok gyakorlása mellett viszont kötelességként is kimondja a javaslat a tanulók, hallgatók teljesítményének értékelését, a szakmai, pedagógiai ismeretek, a műveltség és a politikai-ideológiai képzettség folyamatos fejlesztését. A nevelés és az oktatás elveit híven tükröző kötelesség, hogy a pedagógus, az oktató tartsa tiszteletben a gyermekek, a tanulók, illetőleg a hallgatók emberi méltóságát és jogait (41. §).

V. fejezet

A szülők

A 42. §-hoz

A szülőkre vonatkozó szabályozásban a javaslatnak más jogszabályok - pl. a családjogi törvény, a büntető törvénykönyv és a szabálysértésekről szóló jogszabályok - meglevő rendelkezéseit is figyelembe kell vennie: a szülőnek, gondozónak, törvényes képviselőnek (a továbbiakban együtt: szülő) a gyermek nevelésével, gondozásával kapcsolatos kötelességeit, ezek teljesítésének elmulasztása esetére a jogkövetkezményeket, illetőleg a tankötelezettséggel kapcsolatos szülői mulasztások szankcióit ugyanis az említett jogszabályok rendezik.

A javaslat az óvoda, illetőleg az iskola és a szülő közötti kapcsolatban szabályozza a szülő jogait és kötelességeit, természetesen annak szem előtt tartásával, hogy azok a nevelést, oktatást segítsék (42. §).

MÁSODIK RÉSZ

AZ ÓVODAI NEVELÉS

A 43–49. §-hoz

1. Az óvodai neveléshez való jogot a javaslat minden gyermek számára biztosítja. Ennek feltételeiről folyamatosan, a fejlesztési programban foglaltak szerint kell gondoskodni.

A javaslat lehetővé teszi a fogyatékos gyermekek nevelését ellátó önálló óvoda létesítését is.

A gyermeknek az óvodai nevelésben való részvételét a javaslat kötelezővé teszi, ha fejlődését hátrányos helyzetük, illetőleg a gyermek fogyatékossága miatt a családi nevelés nem tudja kielégítően biztosítani (43. §).

2. Az iskolai életmódra való felkészítés első ízben jelenik meg magas szintű jogszabályban.

Az óvodába járó gyermek fejlettségét – az iskolába lépés időpontjának megállapításához az óvoda véleményezi (44. §).

3. A javaslat az óvodavezetői állások betöltését is pályázathoz köti, és a megbízást határozott időre korlátozza. A három vagy annál kevesebb csoportból álló óvodák vezetőinek megbízása továbbra is határozatlan időre szól, mert esetükben az általános szabály alkalmazása formális lenne (46. §). Ezzel az óvodavezetői állások betöltése megfelel a nevelési-oktatási intézmények vezetőire vonatkozó rendelkezéseknek.

HARMADIK RÉSZ

AZ ISKOLAI NEVELÉS-OKTATÁS

I. fejezet

A tankötelezettség

Az 50–54. §-hoz

1. A tankötelezettség időtartamát a javaslat - a gyermek hatéves korától tizenhat éves koráig a hatályos rendelkezéseknek, illetőleg a fejlesztési programban foglaltaknak megfelelően szabályozza, kezdetének időpontját azonban nem naptári naphoz, hanem a gyermek fejlettségéhez köti. Ez a szabályozás tekintetbe veszi az eltérően fejlett gyermekek együttes nevelésének, oktatásának gondjait. Egyben mérsékli a gyermek és a szülő esetleges kudarcélményét, amely azáltal keletkezik, hogy a gyermek meghatározott naptári napig nem éri el az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, jóllehet nem fogyatékos.

A javaslat a tankötelezettség végső időpontját is a jelenleginél rugalmasabban állapítja meg, ugyanis, ha a fogyatékos tanuló iskolai tanulmányainak eredményes befejezése megkívánja, a tankötelezettsége egy vagy két tanévvel, legfeljebb a tizennyolcadik életéve betöltéséig meghosszabbítható (50. §).

2. A javaslat az iskolai életmódra való felkészítést az óvodák, illetőleg az általános iskolák feladatkörébe utalja

Az iskolai előkészítő foglalkozáson való részvételt a javaslat a

fogyatékos gyermekek tekintetében arra az esetre rendeli el, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget az óvodai nevelés nem tudta biztosítani (51. §).

A tankötelezettség az iskola-előkészítő foglalkozáson való részvételre kötelezés esetén is az 50. § (1) bekezdésében foglaltak szerint megállapított időponttól kezdődik.

3. A tankötelezettség általános iskolában, annak elvégzése után középfokú iskolában vagy – indokolt esetben, engedély alapján – más oktatásban (pl. munkahelyi szakmai képzésben) való részvétellel teljesíthető.

A fogyatékos gyermek eredményes oktatása érdekében – a fogyatékosságának megfelelő általános iskolában köteles a tankötelezettségének eleget tenni.

A tankötelezettség teljesítéséért a javaslat a szülő felelősségét állapítja meg (52. §). E kötelezettsége elmulasztása szabálysértés, amely miatt külön jogszabályban megállapított büntetés alkalmazható.

4. Ha a tanköteles az általános iskola nyolcadik évfolyamát elvégezte és méltánylást érdemlő ok miatt (pl. a családja gazdasági tevékenységében venne részt) sem középfokú, sem más oktatásban nem kíván részt venni, a tankötelezettsége további teljesítése alól fel lehet menteni. Az iskolai nevelés szempontjából képezhetetlen tanköteles gyermeket a tankötelezettség egész időtartamára fel kell menteni (53. §).

II. fejezet

Az iskolai nevelés-oktatás közös szabályai

Az 55–68. §-hoz

1. A nevelési-oktatási intézmények szakmai önállóságát a 10. §-ban foglalt alapelv törvényi keretekre utalva szabályozza. A javaslat a nevelő-oktató munka alapjaként a hagyományos dokumentumokat jelöli meg, amelyek az intézményi szakmai önállóság kereteit jelentik (55. §).

2. A javaslat az iskolai nevelés-oktatás hagyományos formáit sorolja fel, azonban további formák kialakítását is lehetővé teszi (56. §).

3. A vállalatoknak érdekük, hogy a munkaerő-utánpótlás oktatásában közreműködjenek. Erre, valamint a gyakorlati oktatás során a vállalatoknál keletkező értékekre tekintettel mondja ki a javaslat, hogy a vállalatok gondoskodnak a náluk szervezett gyakorlati oktatás feltételeiről, valamint a tanulókat megillető juttatásokról (58. §).

4. Az iskola közvetlen társadalmi környezete (pl. a helységben működő vállalat, mezőgazdasági termelőszövetkezet, kórház, kutatóintézet) tevékenységének jellege szerint működhet közre a nevelő-oktató munkában (59. §).

5. A felsőfokú tanulmányok idejének megrövidítését a javaslat nem teszi lehetővé. Nemzetközi viszonylatban ugyanis a képzési szint (egyetemi vagy főiskolai) megítélésének egyik ismérve a képzési idő. Ennélfogva a képzés idejének rövidítése külföldön bizonytalanná tenné a rövidebb idő alatt folytatott tanulmányok szintjének elbírálását, ami az egyén és a magyar felsőoktatás számára hátrányos lenne (60. §).

6. A javaslat megállapítja az oktatási intézmények tanulói vagy hallgatói közé jutás típuseseteit és a felvétel általános szabályait (61–62 §).

A felvétel feltételeit és a garanciális jelentőségű eljárási rendelkezéseit oktatási fokonként határozza meg.

7. A tanulók, illetőleg a hallgatók közösségeinek az osztályoknak, a felsőoktatásban pl. évfolyamoknak , valamint a társadalmi szervezeteknek a javaslat a hatályos joggal egyezően döntési, egyetértési, javaslattevő és véleményezési jogkört biztosít. Azoknak az ügyeknek teljes körű meghatározása, amelyekben e jogkörök érvényesülnek, törvényi szinten nem indokolt; mind az ügyek köre, mind a jogkörök gyakorlásának biztosítása további jogi szabályozást igényel.

Az ifjúságról szóló 1971. évi IV. törvény a Magyar Úttörők Szövetségét és a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetséget jogosítja fel az ifjúság képviseletére. A javaslat meghatározott esetekben – a tanulók, hallgatók közösségének képviseletére a diákönkormányzati szerveket is felhatalmazza (63. §).

8. Az alap- és középfokú iskolák igazgatói állásainak betöltésére a fejlesztési program alapján a javaslat bevezeti a pályázati rendszert. Az igazgató személyének kiválasztásában a nevelőtestület részvételét garanciális okból írja elő (64. §).

9. Az alap- és középfokú iskolákban a munkahelyi demokratizmus fejlesztését szolgálják a javaslatnak a nevelőtestületek, valamint a szakmai munkaközösségek szerepét meghatározó rendelkezései (65–66. §).

10. A javaslat az alap- és középfokú iskola, valamint társadalmi környezete kapcsolatának intézményes kereteként szabályozza az iskolatanácsot (68. §)

III. fejezet

Az alapfokú iskolai nevelés-oktatás

A 69–74. §-hoz

1. Az alapfokú nevelést, oktatást a javaslat az általános iskola feladataként szabályozza; a fogyatékos tanulók alapfokú nevelését, oktatását ellátó intézmények teljes körét – a fogyatékossághoz igazodó sajátosságait megtartva – általános iskolaként ismeri el. Ez a megoldás különbözeti vizsga nélkül lehetővé teszi az alkalmasságuk szerinti középfokú iskolában való továbbtanulásukat, elősegíti társadalmi beilleszkedésüket (69–70. §)

2. Az általános iskolai körzeteket az érintett korosztályhoz tartozó gyermekek és az iskolai tantermek számának a figyelembevételével állapítják meg. Ezért rendelkezik úgy a javaslat, hogy a gyermeket elsősorban abba az általános iskolába kell felvenni, amelynek körzetében lakik. Lehetnek azonban olyan, méltánylást érdemlő körülmények, amelyek alapján a szülők gyermeküket másik iskolába szeretnék beíratni. Ha a választott iskola a tanulót fogadni tudja, a szülő kérelmét teljesíteni kell.

A nemzetiségekhez tartozó gyermekek felvételét az anyanyelvükön oktató vagy az anyanyelvüket is tanító iskola nem tagadhatja meg. Ez azonban a szülők számára lehetőséget és nem kötelezést jelent.

Azt a fogyatékos tanulót, akit – a külön jogszabályban foglaltak

szerint – a fogyatékosságának megfelelő általános iskolába áthelyeztek, a kijelölt iskolába kell felvenni. Az áthelyezett tanulót tehát másik iskola nem veheti fel, mert a tanuló érdekét, személyisége, képességei fejlesztését az szolgálja, ha a kijelölt iskolába jár (71. §).

3. A javaslat a középiskolai, illetőleg az egyetemi, főiskolai végzettség mintájára bevezeti az „alapfokú iskolai végzettség" fogalmát.

IV. fejezet

A középfokú iskolai nevelés-oktatás

A 75–93. §-hoz

1. A középfokú iskolai nevelés-oktatás jelenlegi feladatait a javaslat bővíti azzal, hogy a fogyatékos tanulókat a középfokú iskoláknak is a fogyatékosság jellegét és mértékét figyelembe véve kell oktatniuk.

A középfokú iskolatípusok nem változnak (75–76. §).

2. Gimnáziumban középiskolai végzettséget ismét az érettségi vizsga letételével lehet szerezni (78. §). Ez a rendelkezés annak a célnak a megvalósítását szolgálja, hogy növekedjék az érettségi vizsga jelentősége, erősödjék szerepe a középiskolai tanulmányok összefoglalásában és ellenőrzésében.

3. A szakközépiskolai nevelés-oktatás feladatai között a javaslat az iskolarendszerbe visszakerült technikusképzést is szabályozza. A technikusképzés ideje öt év; a tanuló a negyedik évfolyam sikeres elvégzése után érettségi vizsgát, az ötödik évfolyam elvégzése után pedig technikusképesítő vizsgát tehet.

A javaslat a technikusképzés modelljének megfelelő további szakképzések bevezetését is lehetővé teszi.

Középiskolai végzettséget szakközépiskolában is az érettségiképesítő, illetőleg az érettségi vizsga letételével lehet szerezni (79–80. §).

4. A szakmunkásképző iskolai oktatást a javaslat a hatályos joggal megegyezően szabályozza (82–83. §).

5. A javaslat a speciális szakiskolát azoknak a fiataloknak szak-

mai oktatása érdekében létesíti, akik a fogyatékosságuk miatt más középfokú iskolában nem tudnak a tanulókkal együtt haladni (86. §).

6. A hatályos jog a középfokú iskolák közül csak a művészeti szakközépiskolába jelentkezők számára ír elő felvételi vizsgát. A javaslat lehetővé teszi, hogy külön jogszabály bármely középfokú iskolába való felvételt akár szélesebb körben, akár csak meghatározott képzések vonatkozásában eredményes felvételi vizsgához kösse (87. §).

7. A javaslat a középfokú iskolai tanulók speciális jogai között garanciát nyújt arra, hogy a középfokú nevelésben, oktatásban ne legyenek „zsákutcák": a tanulmányokat más középfokú iskolában lehessen folytatni (90–91. §).

V. fejezet

A felsőfokú iskolai nevelés-oktatás

A 94–127. §-hoz

1. A felsőoktatás feladatai közül a javaslat - a fejlesztési programnak megfelelően - a szocialista értelmiségi szakemberképzést, a továbbképzést, valamint mindezzel kapcsolatban az oktató- és a kutatótevékenység egységét emeli ki (94–96. §).

2. A felsőoktatási intézmények együttműködésére vonatkozó rendelkezések a „nyitottságot", a társadalom előtt álló feladatok vállalását segítik. A regionális tanácsok megalakításának lehetőségét a javaslat az együttműködés intézményesített formájaként szabályozza (97. §).

3. A javaslat - a 13. §-hoz fűzött indokolásban foglaltak alapján - két felsőoktatási szintet határoz meg, és ennek megfelelő két intézménytípust - egyetemet és főiskolát - szabályoz.

Azt a rendelkezést, hogy felsőoktatási intézményben - kivételesen - középfokú szakképesítést is lehet szerezni, egyes művészeti felsőoktatási intézményekben folyó középfokú szakmai képzés indokolja (98–101. §).

4. A felsőoktatási intézménybe való felvétel szabályai lényegében megfelelnek a hatályos jognak, azonban a javaslat lehetővé te-

szi az alkalmassági vizsgák bevezetését is. Elsősorban a középiskolai tanulmányok során elért kiváló eredmények elismerését, különös méltánylást érdemlő esetekben pedig a társadalmi igazságosság érvényesítését szolgálja az a rendelkezés, hogy a szükséges előképzettség, a felvételi, illetőleg az alkalmassági vizsga vagy annak egy része alól felmentés adható (102–103. §).

5. A hallgatói jogok egyik csoportját az úgynevezett „hallgatói politikai jogok" alkotják. E körbe tartozik a véleményezési, továbbá a felsőoktatási intézmények tanácsaiban, testületeiben és munkabizottságaiban való széles körű képviseleti jog. Ezeket a hallgatók egyénileg vagy közösségeik és szervezeteik által gyakorolják. A javaslat újonnan szabályozza a hallgatók öntevékenységének kibontakoztatását szolgáló diákönkormányzati szervek létesítésének lehetőségét, és az önkormányzati elvet a hallgatók öntevékeny csoportjának működésére is kiterjeszti.

A hallgatói jogok másik nagy csoportja a hallgatók egyéni, a társadalmi igényekkel is egybeeső érdeklődésének kielégítését kívánja előmozdítani. A javaslat lehetővé teszi elsősorban a kivételes képességű hallgatók részére - egyéni tanulmányi rend megállapítását. Ugyancsak az ismeretek szélesebb körének elsajátítására, az általános és a szakmai műveltség bővítésére, a szűkebb szakmákhoz tartozó kiegészítő ismeretek megszerzésére nyújt lehetőséget az „áthallgatás" és a párhuzamos képzésben való részvétel megengedése, a vendéghallgatói intézmény törvénybe foglalása, továbbá a párhuzamosan meghirdetett foglalkozások közötti választás lehetőségének biztosítása (104–105. §).

6. A felsőoktatásban jelenleg a hallgatók tandíjat fizetnek; tandíjmentességet a jogszabályok csak kiemelkedő tanulmányi eredmények alapján biztosítanak. A javaslat a felsőfokú alapképzésre is előírja az ingyenességet (6. §); ha ez alól jogszabály kivételt tesz, a hallgató - a tanulmányi eredményétől függő mértékű tandíjat fizet (107. §).

7. A felsőoktatási intézmény által az alapképzésben kiadott oklevélnek kettős képesítő hatálya van; meghatározott munkakörök betöltésére képesít (effectus civilis), illetőleg meghatározott továbbképzésben való részvételre jogosít (effectus academicus), ideértve a szakosító továbbképzésben, illetőleg a tudományos tovább-

képzésben, továbbá a kiegészítő képzésben való részvételt is (110. §).

8. A javaslat megerősítve az eddigi gyakorlatot - szabályozza, hogy a felsőoktatási intézmények saját maguk által alapított emlékérmeket, kitüntetéseket a velük kapcsolatban álló gyakorlati szakembereknek is adományozhatnak (113 §).

9. A javaslat az oktatásban részt vevő kutatóknak az oktatókkal azonos jogállását írja elő; bevezeti az ötévenként engedélyezhető fizetett kutatási szabadságot, egyes szakmákban elhárítja annak jogi akadályát, hogy az oktatók a szakképzettségüknek megfelelő gyakorlati tevékenységet folytassanak.

A felsőoktatási intézmények és a társadalom kapcsolatát a javaslat azzal is erősíti, hogy oktatói munkakörökben vendégoktatók foglalkoztatását lehetővé teszi.

E kapcsolat erősítését szolgálja az is, hogy kiváló elméleti és gyakorlati szakemberek részére címzetes egyetemi, főiskolai tanári vagy docensi cím adományozható, illetőleg a felsőoktatási intézményekből a gyakorlatba átlépő egyetemi és főiskolai tanárok, valamint docensek címzetes tanári és docensi címet viselhetnek (114 116. §).

10. Az egyetemek és főiskolák, továbbá az egyetemeken szervezett egyetemi és főiskolai karok létesítésének és megszüntetésének rendje nem változik. A továbbképzés jelentőségére tekintettel azonban a jövőben az egyetemi továbbképző intézet létesítése és megszüntetése a Minisztertanács hatáskörébe kerül. A többi önálló oktatási szervezeti egység és a tanszék létesítését, valamint megszüntetését a Minisztertanács szabályozza.

A felsőoktatási intézmények eltérő felépítése miatt az oktatási szervezeti egységek típusainak teljes körét a javaslat nem sorolja fel, ezeket a végrehajtási szabályok, illetőleg az intézmények maguk határozzák meg (117 120. §).

11. A felsőoktatási intézmények irányítási rendszerében kiemelkedő jelentőségű a szakmai önállóság alapelve. A javaslat ezt az elvet, valamint a felsőoktatási intézmények feladatait figyelembe véve rögzíti az önállóság legfontosabb területeit.

A javaslat a képzés tartalmának meghatározásával, a tudományos kutatások szervezésével, valamint a hallgatói ügyekkel kapcsolatosan a felsőoktatási intézmények számára nagyfokú önálló-

ságot biztosít, ezeket és a javaslatban meghatározott más feladataikat saját szabályzataikban rendezik.

Az önállóság garanciája az is, hogy a felsőoktatási intézménynek joga van minden olyan ügyben véleményt nyilvánítani, amelyben a döntés az irányító miniszter vagy más felettes szerv hatáskörébe tartozik. Ezt egészíti ki a felsőoktatási intézmények általános javaslattételi joga, továbbá az irányító miniszter tájékoztatási kötelezettsége.

A javaslat – eltérően a jelenlegi jogi szabályozástól – az egyetemek és főiskolák jogállása között nem tesz különbséget, a különbségek a képzési célban, továbbá az általuk ellátott más feladatok jellegében és mennyiségében jelentkeznek (121. §).

12. A felsőoktatási intézmények vezetése – a jelenlegi rendszernek megfelelően – az egyéni felelős vezetők és a testületek között megosztott hatáskörök gyakorlása útján, ezek együttműködésével valósul meg.

A felsőoktatási intézményekben kéttípusú testület működik: a képviseleti jellegű tanácsok, valamint a szakmai testületek. Mindkettő összetételét, ezen belül a választott és a meghívott személyek arányát, továbbá létesítésük és működésük rendjét külön jogszabályok keretei között a felsőoktatási intézmények határozzák meg.

A javaslat a szakmai testületeket azzal a céllal létesíti, hogy az intézményi és az oktatási érdekeknek, az elmélet és a gyakorlat kapcsolatának, az intézményi tudományos kutatások irányításának és szervezésének, továbbá a felsőoktatási intézmények együttműködésének szakmai kompetenciával rendelkező fórumai legyenek.

A szakmai testületek nem helyettesítik a képviseleti tanácsokat, azonban alkalmasak arra, hogy szakmai kérdésekben véleményt nyilvánítsanak; számukra ilyen kérdésekben döntési hatáskör is adható (122–124. §).

13. A javaslat megállapítja a felsőoktatási intézmények és a karok vezetőinek megbízására vonatkozó szabályokat. A felsőoktatási intézmények vezetői helyetteseinek, a karok vezetői helyetteseinek, valamint az önálló oktatási szervezeti egységek és a tanszékek vezetőinek megbízásáról a Minisztertanács rendelkezik.

Az intézményi demokrácia erősítését szolgálja az a rendelkezés, hogy a javaslatban szabályozott, továbbá más – az irányító miniszter, valamint a felsőoktatási intézmények hatáskörébe tartozó – ve-

zetői megbízásoknál az intézményi testületek, az érintett oktatási szervezeti egységek javaslataira, valamint a társadalmi szervezetek véleményére figyelemmel kell dönteni (124 127. §).

VI. fejezet

A felnőttek iskolai oktatása

A 128-143. §-hoz

1. Az általános, illetőleg az egyes oktatási fokokhoz, intézményekhez fűződő rendelkezések, továbbá a felvételre és a tanulók jogaira, kötelességeire vonatkozó szabályok – kevés kivételtől eltekintve – a felnőttek oktatásában is érvényesülnek, ezért a javaslat e fejezetben csak a felnőttoktatás sajátos oktatási formáit és az egyéb eltéréseket szabályozza (128. §).

2. A szakközépiskolai és a felsőfokú végzettség egyéni felkészülés alapján való megszerzését a gyakorlati oktatásra tekintettel szabályozza kivételes lehetőségként a javaslat (129. §).

3. A dolgozók általános iskolája elsősorban azoknak az oktatására szolgál, akik általános iskolai tanulmányaikat tankötelezettségük ideje alatt nem fejezték be. A munkahelyi szakmai képzésben való részvételnek általában feltétele az alapfokú iskolai végzettség. Erre tekintettel a javaslat lehetővé teszi azt is, hogy a dolgozók általános iskolai oktatását szakképzéssel együtt szervezzék.

A dolgozók általános iskolájának ifjúsági osztályába elsősorban az vehető fel, akinek a tankötelezettsége megszűnt. A tankötelesek számára ugyanis az a kívánatos, ha az általános iskola nappali tagozatán végzik tanulmányaikat; ezért a javaslat csak kivételként, átirányítás alapján teszi lehetővé, hogy a dolgozók általános iskolájában teljesítsék a tankötelezettségüket. Az átirányítást a tanuló, a szülő, illetőleg az iskola is kezdeményezheti. Az átirányítási eljárás legfontosabb szabályait garanciális okok miatt a javaslat állapítja meg (132 133 §).

4. A dolgozók középiskolai gimnáziumi, szakközépiskolai – oktatásának meglevő formái mellett a technikusképzést is szabályozza a javaslat.

Míg a hatályos jog a dolgozók gimnáziumába, illetőleg négy év-

folyamos szakközépiskolájába való felvételt meghatározott életkor betöltéséhez és munkaviszonyhoz köti, a javaslat a folyamatos tanulás elősegítése érdekében feltételként csak az iskolai végzettséget írja elő. A dolgozók középiskoláiban tehát a tankötelesek is - engedélyezési eljárás nélkül tanulhatnak. A felnőttek iskolai oktatásának a jelenleginél oldottabb szabályai azt kívánják elősegíteni, hogy az egyes oktatási formák keretében minél többen tanulhassanak (134–140. §).

A felvételi, illetőleg az alkalmassági vizsga szabályozásának lehetősége [87. § (3) bekezdés] a felnőttek középfokú iskoláira is vonatkozik.

A felsőoktatási intézmények esti, illetőleg levelező tagozatára való felvétel speciális szabályozást nem igényel; az általános felvételi rendelkezések (102. §) lehetővé teszik a szükséges feltételek előírását.

5. A dolgozók szakközépiskolai oktatásában a javaslat speciális költségviselést szabályoz: ha a dolgozó második vagy további szakképzettség megszerzése érdekében folytat iskolai tanulmányokat, ennek költségeit maga viseli. Kivételt azonban jogszabály ez alól is tehet (141. §). A hatályos jog szerint pl. a szakmai rehabilitáció költségeit a munkáltató viseli.

VII. fejezet

Az alapfokú művészetoktatás

A 144–148. §-hoz

Az országos zeneiskolai hálózat a zenei műveltséget megalapozó, a zene művelésére felkészítő tevékenységével hozzájárul a művelődéshez való állampolgári jog érvényesüléséhez, illetőleg elősegíti a kiemelkedő zenei tehetségű fiatalok képességének fejlesztését.

VIII. fejezet

A diákotthonok és a kollégiumok

A 149–153. §-hoz

1. A diákotthonoknak és a kollégiumoknak jelentős szerepük van a tanulási esélykülönbségek csökkentésében, kiegyenlítésében, illetőleg a különleges képességek és készségek fejlesztésében.

A javaslat a diákotthon és a kollégium szociális ellátó, gondozó feladata mellett a nevelési és oktatási feladatait is szabályozza (149. §).

2. A felsőoktatási kollégium tevékenysége a fenntartó felsőoktatási intézmény tevékenységéhez is kapcsolódik; a felsőoktatási intézmények számára a javaslat ismét lehetővé teszi sajátos feladatokra szakkollégiumok létesítését (150. §).

3. A diákotthonok és a kollégiumok tevékenységében különös jelentősége van a közösségi élet kialakulásának; a javaslat erre vonatkozóan alapelveket állapít meg (152. §).

4. A diákotthoni, illetőleg a kollégiumi felvétel az esetek többségében a tanulás lehetőségét jelenti; erre figyelemmel állapítja meg a javaslat a speciális felvételi szabályokat (153. §).

NEGYEDIK RÉSZ

NEMZETKÖZI VONATKOZÁSÚ RENDELKEZÉSEK

A 154–159. §-hoz

1. A javaslat a magyar állampolgároknak külföldi, illetőleg a külföldieknek magyarországi tanulmányaira vonatkozó garanciális jelentőségű rendelkezéseket tartalmazza.

Magyar állampolgár folytathat külföldi tanulmányokat, ehhez azonban – a szabályozott kivételtől eltekintve – engedély szükséges.

A Magyar Népköztársaság nevelési-oktatási intézményei „nyitottak", főleg a középfokú és a felsőfokú oktatásban sok ezer külföldi

szerzett már bizonyítványt, oklevelet. A javaslat erre a lehetőséget továbbra is fenntartja (154–155. §).

2. A külföldi oktatási intézményben szerzett bizonyítvány és oklevél honosításának, illetőleg nemzetközi szerződés alapján való elismerésének lehetősége régóta ismert a magyar jogban. A honosítás, az elismerés, valamint a külföldön folytatott résztanulmányok beszámítási lehetőségének átfogó szabályozására azonban első ízben kerül sor (156–158. §).

A javaslat 164. §-ának rendelkezése a honosított, illetőleg elismert bizonyítványok és oklevelek tekintetében is irányadó.

3. A javaslat megerősíti a nevelési-oktatási intézményeknek azt a jogát, hogy nemzetközi kapcsolatokat tarthassanak fenn, továbbá a tanulóknak és hallgatóknak, illetőleg a pedagógusoknak és oktatóknak azt a jogát, hogy nemzetközi egyesületek, társaságok munkájában részt vehessenek (159. §).

ÖTÖDIK RÉSZ

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

A 160–166. §-hoz

1. A nevelőotthonok, a gyermekgyógyüdülők a nevelő-oktató munkát a gyermek- és ifjúságvédelmi, illetőleg az egészségügyi intézményrendszer keretei között, azonban a nevelés-oktatás pedagógiai követelményei szerint folytatják. Ennek elismeréseként és biztosítékául a javaslat az említett intézményekben folytatott nevelésre és oktatásra is kiterjeszti a nevelési-oktatási intézmények működésére vonatkozó rendelkezései hatályát.

A javaslat 40. §-ának (1) bekezdésében foglalt rendelkezéseket is alkalmazni kell – tekintet nélkül a munkáltatóra – minden pedagógus- és oktatói munkakör betöltésekor, tehát az előbb említett intézmények pedagógus-munkaköreinek betöltésekor, továbbá a pedagógus- és oktatói munkakörben már munkaviszonyban állók vonatkozásában is.

Munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony alapján nevelő-oktató munkát végző személy tekintetében a 40. § (1) bekezdésében foglalt

feltételek csak akkor irányadók, ha a nevelő-oktató munkát nevelési-oktatási intézményben [13. § (1)-(3) bekezdés] végzi (160. §).

2. Az egészségügyi felsőoktatási intézmények a javaslat 96. §-ának (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően az egészségügy körébe tartozó feladatokat is végeznek, amelyekre az egészségügyi jogszabályok irányadók (162. §).

3. A munkáltatók az egyes munkakörök betöltését az iskolai képesítésen kívül - igényeik szerint egyéb feltételekhez is köthetik, s erre jogszabályban előírt képesítés esetén is jogosultak. A javaslatnak a képesítésre vonatkozó rendelkezései [pl. 80. § (3) bekezdés, 110. §, 157. §, 158. § (2) bekezdés] az említett feltételek alól nem mentesítenek (164. §).

4. A javaslat több rendelkezéséhez a szerzett jogok (pl. a középiskola negyedik osztályának elvégzésével szerzett középiskolai végzettség) védelme érdekében vagy más okból (pl. a felsőfokú intézetek átszervezésének határideje) átmeneti rendelkezések megállapítása szükséges, amelyekről törvényerejű rendelet rendelkezik.

A pedagógus-munkakörök betöltéséhez előírt képesítésre vonatkozó rendelkezés a demográfiai helyzet és a pedagógushiány miatt a következő években még nem alkalmazható, ezért a javaslat annak hatálybaléptetésére a Minisztertanácsot hatalmazza fel.

Addig is szükséges azonban az előírt képesítéssel nem rendelkező személyek pedagógus-munkakörben való alkalmazása (új munkaviszony létesítése) és a már munkaviszonyban levők továbbfoglalkoztatása feltételeinek szabályozása (166. §).

Köpeczi Béla művelődési miniszter zárszava

ELHÁNGZOTT AZ ORSZÁGGYŰLÉS 1985 ÁPRILIS 18-I ÜLÉSÉN

Mindenekelőtt szeretném megköszönni a képviselő elvtársak hozzászólásait, ezt a valóban érdemi, sokoldalú, felelős vitát. Szeretném megköszönni még akkor is, hogyha természetesen itt megismétlődött ugyanaz, ami minden egyes, az oktatásssal kapcsolatban felmerülő téma esetében: az oktatás minden lényeges kérdése ismét polémia, vagy legalábbis ajánlások és javaslatok tárgya lett. Ebben az esetben nem baj az ismétlés. A régi rómaiak azt mondták, hogy „repetitio est mater studiorum", talán az Országgyűlésben időnként lehet latinul is beszélni, a régi magyar diétákon mindenesetre ez volt a szokás. Nos, azt hiszem, hogy valóban a tudás anyja lehet ebben az esetben is az ismétlés, mégpedig abban az értelemben, hogy jó visszaidéznünk a köz- és felsőoktatás fejlesztési programjának legfontosabb témáit, és azokat a feladatokat, amelyeknek végrehajtását közösen vállaltuk.

Engedjék meg, hogy csak visszaigazoljak egyes témákat. A nevelésről. Örülök annak, hogy egyetértenek: a nevelést az iskola, az egész iskolai rendszerünk fontos tényezőjének, feladatának tartják. Egyetértek mindazokkal – a fejlesztési program szellemében is –, akik kiemelik nemcsak az intellektuális, hanem az emocionális nevelés jelentőségét. Valóban, ez utóbbi nem állt olyan mértékben az állandóan alakuló oktatás homlokterében, mint ahogy kellett volna, vagy kellene hogy álljon. Ehhez hozzá szeretném tenni, hogy a társadalmi szükségletek inkább az oktatással, a kultúra, a szakképzés tartalmával, irányával kapcsolatban jelentkeztek; és kevésbé a társadalom etikai értékeinek érvényesítésében. Bevezetésemben is mondottam, itt is szeretném hangsúlyozni: egy véleményen vagyok mindazokkal, akik azt mondják – és ezt erősítik meg a

nemzetközi tapasztalatok is –, hogy a század végének egyik legnagyobb kérdése: maga az ember hogyan találja meg helyét a világban, a természeti környezetben és a társadalomban. Gondolom, hogy a fejlesztési program végrehajtása során a nevelés követelményeit mindnyájunknak érvényesítenie kell.

Az oktatással kapcsolatban arra hívnám fel a figyelmet, hogy vállaltuk: a nagy változások után egy bizonyos stabilitást igyekszünk érvényesíteni. A változások olyan körülmények között mentek végbe, amikor nemcsak a tartalmak módosultak, hanem az oktatás időtartama is. Emlékeztetek arra, hogy az 1972-es reform elhatározta a tartalmi korszerűsítést, elkezdtük új tantervek, új tankönyvek bevezetését, és ezután született határozat az ötnapos tanítási hétről. Nyilvánvaló, hogy az óraszámok meghatározása például másképpen történik az esetben, ha hatnapos tanítási hétről van szó, és másképpen, ha ötnaposról. Arról nem is szólva, hogy a tantervi, tankönyvi követelményekkel is szoros kapcsolatban áll az óraszám. Ilyen körülmények között tehát mi azt tudjuk vállalni, hogy a tantervek, tankönyvek korrekciója során térünk vissza olyan kérdésekre is, mint amilyen a kötelező óraszámok dolga.

A hátrányos helyzet és a tehetség problémája is témája volt vitáinknak. Hadd mondjam el – a valósághoz közelítve a hátrányosság problémáját –, hogy a hátrányok természetesen sok tényezővel függnek össze: családdal, lakóhellyel, szociális, gazdasági és kulturális körülményekkel. Megvizsgáltuk konkrétan azt, hogy mindezeket a tényezőket tekintetbe véve, hány tanuló lehet hátrányos helyzetben. A 6–14 éves korig tanuló korosztálynak 20%-a tartozik ebbe a kategóriába, és mintegy 500 iskolánál kell speciális programot kidolgozni ahhoz, hogy a legkirívóbb egyenlőtlenségeket próbáljuk csökkenteni. Ilyen módon tehát nem valamiféle absztrakt hátrányosság elleni küzdelemről van szó; nagyon pontosan, konkrétan körülírható, hogy mik a tennivalók.

Ami a tehetséget illeti – külön szerepel a törvényjavaslatban a kiemelkedő tehetségekkel való foglalkozás. Itt is konkrét program kell. Ezt akarja szolgálni a fakultáció, az érettségire való felkészülés javítása, a kollégiumi nevelés és kiválasztódás előtérbe állítása, speciális iskolák felállítása. Azt hiszem, hogy a hátrányos helyzetűekkel való foglalkozás nem zárja ki szükségszerűen a tehetségeknek az ápolását, és javaslom, hogy ezt az ellentétpárt ne oktatási

problematikaként tárgyaljuk. Az oktatásban, nevelésben mindkét szempontra figyelemmel kell lenni.

A szakoktatás dolgában szeretném megerősíteni az egyetértést; az egyetértést mindazokkal a képviselő elvtársakkal, akik hangsúlyozták a szakoktatásban a megújítás, a továbbfejlesztés szükségességét. Az együttműködést a szakminisztériumokkal és a vállalatokkal, azt, hogy egyszerre kell általános műveltségi szintet emelni és megfelelő alapozó szakmai képzést adni, és ehhez kell társulnia a gyakorlati képzésnek. E tekintetben további jogszabályokra van szükség, amelyek az egyeztetést elvégzik a különböző érdekek, illetőleg a különböző intézmények, szervezetek, vállalatok között.

A nemzetiségi oktatás kérdésében felszólaló képviselő elvtárssal egyetértve szeretnék emlékeztetni a XIII. kongresszusnak ama határozatára, hogy a nemzetiségek egyenjogúságát, anyanyelvük ápolását, kultúrájuk fejlesztését feladatunknak tartjuk. Ezt vállaljuk az oktatásban és a nevelésben, de hadd tegyem hozzá, hogy ez a gondoskodás segíti a más országokkal, a szomszédos országokkal való barátság fejlesztését is. E tekintetben még egy gondolatot szeretnék kifejteni: jó volna, ha magyar anyanyelvűek is részt vennének a nemzetiségi idegen nyelvi oktatásban. A kétnyelvűséget ebből a szempontból is érdemes értelmezni. Különben idekapcsolódva: az idegen nyelv oktatásának fejlesztésére programunkat kidolgoztuk, és két nappal ezelőtt a kulturális bizottság elé terjesztettük. Ezt nyilvánosságra fogjuk hozni.

Nagy súllyal szerepelt a felszólalásokban a pedagógusképzés és -továbbképzés problémája, összefüggésben egyrészt a hiánnyal, másrészt a színvonallal. Említettem: emeltük a pedagógusképző intézményekben a beiskolázási létszámot, tavaly kétszázzal, az idén ötszázzal. Meg kell vizsgálni egyes rosszul ellátott területeken, hogy milyen pedagógusképző intézményekre, avagy meglevő intézmények fejlesztésére van szükség elsősorban Budapesten, Pest megyében, Békés megyében. A továbbképzésre vonatkozóan kidolgoztuk tervezetünket, amely ősztől kezdve életbe lép; mintegy 2300–2500 pedagógus szabályos, rendszeres továbbképzését megkezdjük. Ebbe beletartozik a szaktanárok továbbképzéséről való gondoskodás is, s ebben a szakminisztériumok is részt vesznek. Ugyancsak tervünk az, hogy az iskolai titkárok, adminisztratív

munkaerők, gyermekgondozók, tehát az úgynevezett középszintű káderek képzésével törődjünk, és számukat növeljük.

A terület- és településfejlesztés témájának vitájára sor kerül az Országgyűlés mostani ülésszakán. Szeretném azt mondani: az oktatás és a kultúra szempontjából is fontosnak tartjuk, hogy megfelelő elképzelések alakuljanak ki – az egyes területek, megyék vagy nagyobb régiók között jelentkező egészségtelen egyenetlenségek felszámolására – és ezek szellemében tesszük meg a középtávú vagy a hosszabb távú tervben javaslatainkat a kulturális fejlesztésre.

Itt említem, hogy a hálózatfejlesztési terv a felsőoktatásban elkészült, és a hetedik ötéves tervhez kapcsolódóan tudjuk meghatározni a feladatokat azokban az esetekben is, amelyeket a képviselő elvtársak itt ismertettek.

A tanulók, hallgatók jogainak és kötelességeinek kérdésében szeretném hangsúlyozni, hogy az egész törvényjavaslat, de a fejlesztési program is a követelményeket akarja előtérbe állítani. Nem a permisszív iskolát, az engedékény, az erőfeszítésekről lemondó iskolát akarja propagálni, hanem éppen ellenkezőleg! Ezért tehát úgy gondolom: ha nem is részletesen, de a kötelességek, a tanulók és hallgatók kötelességei meghatároztattak!

Ami a jogokat illeti, hadd említsem meg, hogy az ösztöndíjra való jog feltételekhez kötött, tehát itt nem arról van szó, hogy mindenkinek automatikusan ösztöndíjhoz kell jutnia.

A felsőoktatás kérdései is szerepeltek a hozzászólásokban. Örülök ama tétel megerősítésének, hogy a felsőoktatás fejlesztése elképzelhetetlen a kutatás fejlesztése nélkül, hogy a kettő szoros összefüggésben van egymással, és hogy a társadalmi gyakorlat nagyon is támaszkodhat a felsőoktatás kutatási kapacitására is.

Szóba került a felső fok demokratizmusának problematikája. Ismét hangsúlyozom: szeretnénk, ha ez a demokratizmus nemcsak abban jelentkezne, hogy a jogok és kötelességek érvényesüljenek, hanem abban is, hogy a minőségi követelményeket teljesíteni tudjuk, hogy felsőoktatásunk állni tudja a nemzetközi versenyt, és megfeleljen a hazai szükségleteknek.

A képzési szintek, diplomák, továbbképzés közötti összefüggések dolgát természetesen rendezni kell. Egyetértek tehát az erre vonatkozó felhívással.

A tankötelezettséget illetően az a véleményünk, hogy az a ta-

nuló, aki az általános iskola bevégzése után nem kíván továbbtanulni, az adott iskola – tehát ahol addig tanult – gondozásában, annak felügyelete alatt kell hogy eldöntsék, továbbtanul-e valamilyen formában, avagy kéri felmentését? Ezt azt jelenti, hogy az adott általános iskolát nem tudjuk fölmenteni ama kötelessége alól, hogy tovább kísérje a tanuló sorsát.

Az óraszámok tekintetében – hogy visszatérjek rá, miután konkrét javaslat is elhangzott –, a rendkívül differenciált oktatási rendszer miatt nem tudom azt javasolni, hogy a törvény határozza meg a kötelező óraszámokat. Hadd utaljak arra: én is ismerem azokat a régebbi törvényeket, amelyekre itt hivatkozás történt, s amelyek előírták azt is, hogy milyen tantárgyakat kell tanítani. Ilyen körülmények között tehát az óraszámok ügye szoros összefüggésben volt a tantárgyak és az órák számának meghatározásával. Ezt sem tudjuk megtenni ebben a törvényben – ismétlem – a végbement nagyarányú differenciálódás miatt! Azt viszont vállalnunk kell, hogy alacsonyabb jogszabályi szinten meghatározzuk az egyes iskolatípusokban és -fokozatokban a kötelező óraszámot. Egyébként a képviselő elvtársak hozzászólásával teljesen egyetértek abban az értelemben – a fejlesztési program is ezt mondja ki –, hogy nagyobb lehetőséget kell adni a tanulóknak, hallgatóknak az önképzésre, és ehhez az önképzéshez idő kell. Az a túlterhelés, amely a mai kötelező óraszámokban jelentkezik, semmiképpen sem helyeselhető! A Művelődési Minisztérium nem fog harcolni a kötelező óraszámok emelése érdekében, viszont minden egyes tárgy képviselője majd harcolni fog. A kívánatos az lenne, hogy a Művelődési Minisztérium és más, illetékes minisztériumok ennek a törekvésnek ellenálljanak!

Felmerült az a kérdés is, hogy az alacsonyabb jogszabályok száma növekedni fog-e vagy sem? Amint bevezetőmben elmondtam, szeretném most is hangsúlyozni: arra törekszünk, hogy még néhány alapvetőnek tartható jogszabályt hozzunk a legfontosabb iskolatípusok dolgainak rendezésére, és kevés, más jellegű utasításra kerüljön sor, s valóban érvényesüljön az iskolák, az intézmények nagyobb önállósága.

Általános kérdésként merült fel a feltételek biztosítása – túl a pedagógushiány megszüntetésén. Szeretném megismételni: a hetedik ötéves terv kapcsán már sor került azoknak a terveknek a kidolgo-

zására, amelyek az általános és középiskolai tantermek számának gyarapítását tűzik ki célul. Hadd jelentsem be a tisztelt Országgyűlésnek, hogy Faluvégi elvtárs a szünetben biztosított arról: törekedni fognak, hogy a feltételeket megteremtsék. Ez tréfa, de azt hiszem, hogy komoly tréfa!

A kulturális és jogi bizottság módosítási javaslataival egyetértek és amint látták nagyon sok más megjegyzéssel is, amelyeknek törvénybe iktatása nem indokolt, de amelyekkel foglalkozni kell más jogszabályi szinten, illetőleg a fejlesztési program végrehajtása során.

Szeretném ismét hangsúlyozni, hogy abban a nagy nemzetközi versenyben, azok között a kihívások között, amelyek közepette élünk, az oktatás jelentőségét nem lehet eléggé becsülni. Azok a fejlődési tendenciák, amelyekről például nemrég az UNESCO a világ oktatását áttekintve tájékoztatást adott, azt bizonyítják, hogy mind a fejlesztési program, mind a törvényjavaslat tekintetében jó irányban haladunk! Természetesen a végrehajtás feltételeitől függ, hogy milyen gyorsan, milyen ütemben!

Mi szeretnénk a munkát reálisan, konkrétan és következetesen megszervezni, és ennek végrehajtásához szeretném kérni az Országgyűlés segítségét is.

Azzal fejezem be, hogy megköszönöm a pedagógusoknak, egyetemi oktatóknak, hallgatóknak az észrevételeit, a Pedagógus Szakszervezet segítségét, a népfrontbizottságoknak a vitáit, a képviselő elvtársak itt elmondott észrevételeit és javaslatait.

Kérem, hogy válaszomat a tisztelt Országgyűlés vegye tudomásul, és a Minisztertanács felhatalmazása alapján előterjesztett törvényjavaslatot fogadja el.

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1985. évi 17. számú törvényerejű rendelete

AZ OKTATÁSRÓL SZÓLÓ 1985 ÉVI I TÖRVÉNY HATÁLYBALÉPÉSÉRŐL

I. fejezet

Általános rendelkezések

1. § (1) Az oktatásról szóló 1985. évi 1. törvény (a továbbiakban: törvény) 1986. szeptember 1. napján lép hatályba.

(2) A törvény hatálybalépésével hatályukat vesztik a mellékletben felsorolt jogszabályok, illetőleg azoknak megjelölt rendelkezései.

Átmeneti rendelkezések

A törvény 13. §-ához

2. § A törvény hatálybalépésétől

a) a továbbképző iskola általános iskolaként,

b) a kisegítő iskolai továbbképző tagozat speciális szakiskolaként,

c) az egyetemi jellegű főiskola pedig egyetemként

folytatja működését.

3. § (1) A törvény hatálybalépésekor működő felsőfokú intézeteket 1990. június 30. napjáig főiskolákká kell átszervezni.

(2) A felsőfokú intézeti szintű képzésre, illetőleg az oklevél jellegére, valamint a felsőfokú intézeti oktatók munkakörére vonatkozó – az 1. § (2) bekezdésében megjelölt rendelkezéseket az említett intézmények átszervezéséig alkalmazni kell.

(3) A felsőfokú intézetekben folyó nevelésre, oktatásra egyéb tekintetben a törvénynek a főiskolai nevelésre, oktatásra vonatkozó rendelkezései irányadók.

4. § Ha a törvény hatálybalépése előtt kiadott jogszabály

a) alsó fokú nevelési-oktatási intézményről rendelkezik, ezen alapfokú nevelési-oktatási intézményt,

b) gyógypedagógiai intézményekről rendelkezik, ezeken a fogyatékos gyermekek, illetőleg tanulók nevelését, oktatását ellátó óvodát, alap- és középfokú nevelési-oktatási intézményt,

c) kisegítő osztályról vagy csoportról, illetőleg kisegítő vagy foglalkoztató iskoláról rendelkezik, ezen az enyhén, illetőleg a középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók nevelését és oktatását ellátó általános iskolai osztályt vagy csoportot, illetőleg általános iskolát,

d) a fogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó intézmények közül

- kisegítő, foglalkoztató iskoláról és nevelőotthonról rendelkezik, ezen enyhén, illetőleg középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát és diákotthont,
- siketek általános iskolájáról és nevelőotthonáról rendelkezik, ezen siket tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát és diákotthont,
- hallássérültek kisegítő iskolájáról és nevelőotthonáról rendelkezik, ezen siket és enyhén, illetőleg középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát és diákotthont,
- siketek foglalkoztató iskolájáról rendelkezik, ezen siket és középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát,
- nagyothallók kisegítő iskolájáról és nevelőotthonáról rendelkezik, ezen nagyothalló és enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát és diákotthont,

vakok általános iskolájáról és nevelőotthonáról rendelkezik, ezen vak tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát és diákotthont,

- vakok kisegítő iskolájáról rendelkezik, ezen vak és enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát,
- vakok foglalkoztató iskolájáról rendelkezik, ezen vak és középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát,
- gyengénlátók általános iskolájáról és nevelőotthonáról rendel-

kezik, ezen gyengénlátó tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát és diákotthont,

gyengénlátók kisegítő iskolájáról rendelkezik, ezen gyengénlátó és enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát,

mozgásjavító általános iskoláról és nevelőotthonról rendelkezik, ezen testi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát és diákotthont,

– mozgásjavító kisegítő iskoláról és nevelőotthonról rendelkezik, ezen testi és enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát és diákotthont,

mozgásjavító foglalkoztató iskoláról rendelkezik, ezen testi és középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát,

– beszédjavító általános iskoláról és nevelőotthonról rendelkezik, ezen beszédfogyatékos tanulók nevelését, oktatását ellátó általános iskolát és diákotthont

kell érteni.

A törvény 78. §-ának (2) bekezdéséhez és 80. §-ának (4) bekezdéséhez

5. § A középiskolai végzettségre vonatkozó rendelkezések a törvény hatálybalépése előtt – a középiskola negyedik osztályának elvégzésével – szerzett középiskolai végzettség érvényét nem érintik.

A törvény 109. §-ához

6. § A felsőfokú iskolai – egyetemi vagy főiskolai – végzettségre vonatkozó rendelkezések a törvény hatálybalépése előtt, illetőleg a 3. § (2) bekezdése alapján azt követően szerzett más felsőfokú iskolai végzettség érvényét nem érintik.

A törvény 114. §-ának (4) bekezdéséhez

7. § A felsőoktatási intézmények egyetemi jogi végzettséggel és jogi szakvizsgával vagy az állam- és jogtudomány köréből tudományos fokozattal rendelkező oktatói bíróságok, továbbá más hatósá-

gok előtt jogi képviseletet láthatnak el, védőként járhatnak el, jogi tanácsokat és tájékoztatást adhatnak, beadványokat, szerződéseket és egyéb okiratokat készíthetnek. E tevékenységük végzésének feltételeit az igazságügyminiszter állapítja meg. Ennek során a jogtanácsosi tevékenységről szóló 1983. évi 3. számú törvényerejű rendelet, valamint az ügyvédségről szóló 1983. évi 4. számú törvényerejű rendelet rendelkezéseitől eltérhet.

II. fejezet

A törvény által érintett jogszabály módosítása

8. § A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 230. §-ának *f)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(A 229. § rendelkezései szerint büntetendő, aki az ott meghatározott cselekményt)

„*f)* jogszabályban meghatározott esetben orvos, illetőleg pedagógus vagy oktató"

(ellen követi el).

III. fejezet

Záró rendelkezések

9. § A törvény végrehajtásáról a Minisztertanács, továbbá a törvényben, valamint a Minisztertanács által megállapított hatáskörükben az illetékes miniszterek és országos hatáskörű szervek vezetői gondoskodnak.

10. § Ez a törvényerejű rendelet 1986. szeptember 1. napján lép hatályba.

Melléklet az 1985. évi 17. számú törvényerejű rendelethez

Hatályukat vesztő jogszabályok, illetőleg rendelkezések:

- a kisdedóvásról szóló 1953. évi III. törvény,
  a Magyar Népköztársaság oktatási rendszeréről szóló 1961. évi III. törvény,
- a szakmunkásképzésről szóló 1969. évi VI. törvény,

- a tankötelezettségről szóló 1962. évi 13. számú törvényerejű rendelet,

- az alsó fokú oktatási intézményekről szóló 1962. évi 14. számú törvényerejű rendelet,

- a felsőoktatási intézményekről szóló 1962. évi 22. számú törvényerejű rendelet,

a középfokú oktatási intézményekről szóló 1965. évi 24. számú törvényerejű rendelet,

a Magyar Népköztársaság tiszti iskoláinak katonai főiskolává nyilvánításáról szóló 1967. évi 13. számú törvényerejű rendelet,

- a Budapesti Műszaki Egyetem, valamint az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem egyesítéséről szóló 1967. évi 14. számú törvényerejű rendelet,

- a Politikai Főiskola létesítéséről szóló 1968. évi 15. számú törvényerejű rendelet,

- a Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola létesítéséről szóló 1968. évi 16. számú törvényerejű rendelet,

a Kertészeti Egyetem létesítéséről szóló 1968. évi 25. számú törvényerejű rendelet,

a Kandó Kálmán Villamosipari Műszaki Főiskola létesítéséről szóló 1969. évi 6. számú törvényerejű rendelet,

- a felsőoktatási intézményekről szóló 1962. évi 22. számú törvényerejű rendelet módosításáról rendelkező 1969. évi 14. számú törvényerejű rendelet,

a Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskola létesítéséről szóló 1969. évi 24. számú törvényerejű rendelet,

- a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola létesítéséről szóló 1969. évi 25. számú törvényerejű rendelet,

- a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola létesítéséről szóló 1969. évi 26. számú törvényerejű rendelet,

- a Budapesti Orvostudományi Egyetem elnevezéséről szóló 1969. évi 33. számú törvényerejű rendelet,

az Egri Tanárképző Főiskola elnevezéséről szóló 1969. évi 35. számú törvényerejű rendelet,

a Debreceni Agrártudományi Egyetem létesítéséről szóló 1970. évi 20. számú törvényerejű rendelet,

- a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem létesítéséről szóló 1970. évi 21. számú törvényerejű rendelet,

a Pénzügyi és Számviteli Főiskola létesítéséről szóló 1970. évi 22. számú törvényerejű rendelet,

– az Élelmiszeripari Főiskola létesítéséről szóló 1970. évi 23. számú törvényerejű rendelet,

– a Pollack Mihály Műszaki Főiskola létesítéséről szóló 1970. évi 24. számú törvényerejű rendelet,

– a Rendőrtiszti Főiskola létesítéséről szóló 1970. évi 39. számú törvényerejű rendelet,

– a Külkereskedelmi Főiskola létesítéséről szóló 1971. évi 19. számú törvényerejű rendelet,

– a művészeti főiskoláknak egyetemi jellegű főiskolákká átszervezéséről szóló 1971. évi 20. számú törvényerejű rendelet,

– a Kaposváron mezőgazdasági főiskola létesítéséről szóló 1971. évi 21. számú törvenyerejű rendelet,

a Nyíregyházán mezőgazdasági főiskola létesítéséről szóló 1971. évi 22. számú törvényerejű rendelet,

a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiáról szóló 1971. évi 23. számú törvényerejű rendelet,

egyes művelődésügyi intézmények működésének átmeneti szabályozására való felhatalmazásról szóló 1971. évi 27. számú törvényerejű rendelet,

az Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskola létesítéséről szóló 1972. évi 15. számú törvényerejű rendelet,

a Könnyűipari Műszaki Főiskola létesítéséről szóló 1972. évi 16. számú törvényerejű rendelet,

a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola elnevezéséről szóló 1972. évi 17. számú törvényerejű rendelet,

– a Szegedi Tanárképző Főiskola elnevezéséről szóló 1973. évi 21. számú törvényerejű rendelet,

– a Magyar Népköztársaság oktatási rendszerének továbbfejlesztéséről szóló 1973. évi 24. számú törvényerejű rendelet,

– a középfokú oktatási intézményekről szóló 1965. évi 24. számú törvényerejű rendelet módosításáról rendelkező 1973. évi 25. számú törvényerejű rendelet,

az Orvostovábbképző Intézetről szóló 1973. évi 32. számú törvényerejű rendelet,

– az alsó és középfokú oktatási-nevelési intézmények vezetésé-

nek határozott időre szóló ellátásáról rendelkező 1974. évi 7. számú törvényerejű rendelet,

a tanítóképző főiskolák létesítéséről szóló 1974. évi 13. számú törvényerejű rendelet,

a Szombathelyen tanárképző főiskola létesítéséről szóló 1974. évi 14 számú törvényerejű rendelet,

- a Testnevelési Főiskolának egyetemi jellegű főiskolává átszervezéséről szóló 1975. évi 16. számú törvényerejű rendelet,

- a Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola létesítéséről szóló 1968. évi 16. számú törvényerejű rendelet módosításáról rendelkező 1975 évi 17. számú törvényerejű rendelet,

- a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola elnevezéséről szóló 1975 évi 21. számú törvényerejű rendelet,

- a Sárospataki Tanítóképző Főiskola elnevezéséről szóló 1976. évi 21. számú törvényerejű rendelet,

az Államigazgatási Főiskola létesítéséről szóló 1977. évi 3. számú törvényerejű rendelet,

- a szakmunkásképzésről szóló 1969. évi VI. törvény módosításáról rendelkező 1978. évi 6 számú törvényerejű rendelet,

- a Győri Tanítóképző Főiskola elnevezéséről szóló 1978. évi 23. számú törvényerejű rendelet,

a műszaki, a mezőgazdasági és közgazdasági főiskolákon a karok megszüntetéséről szóló 1978. évi 31. számú törvényerejű rendelet,

- a középfokú oktatási intézményekről szóló 1965. évi 24. számú törvényerejű rendelet módosításáról rendelkező 1981. évi 9. számú törvényerejű rendelet,

a Pécsi Tudományegyetem elnevezéséről és a Pécsi Tanárképző Főiskola megszüntetéséről szóló 1981. évi 26. számú törvényerejű rendelet,

a középfokú oktatási intézményekre vonatkozó egyes rendelkezések módosításáról szóló 1982. évi 8. számú törvényerejű rendelet,

- a felsőoktatási intézményekről szóló 1962. évi 22. számú törvényerejű rendelet módosításáról rendelkező 1982. évi 37. számú törvényerejű rendelet,

- a szakközépiskolákra vonatkozó rendelkezések módosításáról szóló 1982. évi 43. számú törvényerejű rendelet,

az Állami Balett Intézetről szóló 1983. évi 18. számú törvényerejű rendelet,

a Zsámbékon tanítóképző főiskola létesítéséről szóló 1983. évi 20. számú törvényerejű rendelet,

- a Szombathelyi Tanárképző Főiskola elnevezéséről szóló 1983. évi 22. számú törvényerejű rendelet,

– a felsőoktatási intézményekről szóló 1962. évi 22. számú törvényerejű rendelet, valamint a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiáról szóló 1971. évi 23. számú törvényerejű rendelet módosításáról rendelkező 1983. évi 23. számú törvényerejű rendelet,

– a felsőoktatási intézményekről szóló 1962. évi 22. számú törvényerejű rendelet módosításáról szóló 1984. évi 3. számú törvényerejű rendelet,

- a Bajai Tanítóképző Főiskola elnevezéséről szóló 1984. évi 15. számú törvényerejű rendelet,

a zeneoktatás reformjáról szóló 68/1952. (VIII. 17.) MT számú rendelet,

a Bírói és Államügyészi Akadémia végzett hallgatóinak egyetemi tanulmányi idejéről szóló 19/1953. (V. 8.) MT számú rendelet,

– a középfokú oktatási intézményekben a beiratási díj és tandíj megszüntetéséről szóló 9/1962. (III. 25.) Korm. számú rendelet,

– a népművelő-könyvtáros képzésről szóló 24/1962. (VII. 14.) Korm. számú rendelet,

– a nepművelő-könyvtáros képzésről szóló 24/1962. (VII. 14.) Korm. számú rendelet módosításáról rendelkező 10/1963. (V. 11.) Korm. számú rendelet,

– a Mozgássérültek Nevelőképző és Nevelőintézete létesítéséről szóló 36/1963. (XII. 21.) Korm. számú rendelet,

- a középfokú oktatási intézményekről szóló 1965. évi 24. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról rendelkező 27/1965. (XII. 1.) Korm. számú rendelet,

- az agrár- (kertész-) mérnökképzés időtartamáról szóló 12/1967. (V. 16.) Korm. számú rendelet,

- a Budapesti Műszaki Egyetem egyes szervezeti kérdéseiről szóló 15/1967. (VI. 11.) Korm. számú rendelet,

az egyetemekről és az egyetemi jellegű főiskolákról szóló 25/1969. (VI. 20.) Korm. számú rendelet,

– a zeneoktatás reformjáról szóló 68/1952. (VIII. 17.) MT számú rendelet módosításáról rendelkező 28/1970 (VIII. 7.) Korm. számú rendelet,

– a főiskolákról, a felsőfokú intézetekről, valamint az egyetemeken szervezett főiskolai karokról szóló 29/1970. (VIII. 7.) Korm. számú rendelet,

– az alsó fokú oktatási intézményekről, a muzeális emlékek védelméről, valamint a kisdedóvásról szóló egyes jogszabályok módosításáról rendelkező 33/1971. (XI. 3.) Korm. számú rendelet 1 6. és 8 9. §-a,

– a középfokú oktatási intézményekről szóló 1965. évi 24. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról rendelkező 27/1965. (XII. 1.) Korm. számú rendelet módosításáról szóló 4/1973. (I. 26.) MT számú rendelet,

– a középfokú oktatási intézményekről szóló 1965. évi 24. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról rendelkező 27/1965. (XII 1.) Korm. számú rendelet módosításáról szóló 1/1975. (I. 21) MT számú rendelet,

a magánjellegű, iskolán kívüli oktatásról szóló 44/1981. (X. 8.) MT számú rendelet,

a középfokú oktatási intézményekről szóló 1965. évi 24. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról rendelkező 27/1965. (XII. 1.) Korm. számú rendelet módosításáról szóló 19/1982. (V 10) MT számú rendelet,

– a műszaki és gazdasági tanárok képzési idejéről szóló 26/1982. (VI. 1.) MT számú rendelet,

– az egyetemekről és az egyetemi jellegű főiskolákról szóló 25/1969. (VI. 20.) Korm. számú rendelet módosításáról rendelkező 37/1983. (XI. 3.) MT számú rendelet,

az egyetemekről és az egyetemi jellegű főiskolákról szóló 25/1969. (VI. 20.) Korm. számú rendelet módosításáról rendelkező 13/1984 (II. 29.) MT számú rendelet,

– a középfokú oktatási intézményekről szóló 1965. évi 24. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról rendelkező 27/1965. (XII. 1.) Korm. számú rendelet módosításáról szóló 15/1984. (III. 10.) MT számú rendelet,

a műszaki egyetemi szakosításról szóló 1081/1955 (IX. 3.) Mt. h. számú határozat,

- a mérnökök kozgazdasági képzéséről szóló 1035/1956. (V. 19.) Mt. h. számú határozat,
- a Képzőművészeti Főiskola, valamint az Iparművészeti Főiskola képzési idejéről szólo 1020/1964. (VII. 19.) Korm. számú határozat,
- a mérnöktovábbképzés és a szakmérnokképzés továbbfejlesztéséről szóló 1023/1964. (VIII. 30.) Korm. számú határozat,
- a középfokú zeneoktatási intézmények átszervezéséről szóló 1014/1966. (IX. 13.) Korm. számú határozat,
a Tudományos és Felsőoktatási Tanács megszűnéséről és feladatainak ellátásáról szóló 1010/1967. (V. 28.) Korm. számú határozat,
- egyes jogszabályoknak a Tudományos és Felsőoktatási Tanács megszüntetése folytán szükséges módosításáról szóló 1022/1967. (VIII. 2.) Korm. számú határozat,
- a Győri Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola képzési idejéről szóló 1018/1968. (VI. 4.) Korm. számú határozat,
- a magyar állampolgároknak külföldi tanintézetekben folytatandó tanulmányairól szóló 1020/1968. (VI. 19.) Korm. számú határozat,
- a Tudományos és Felsőoktatási Tanács megszűnéséről és feladatainak ellátásáról szóló 1010/1967. (V 28.) Korm. számú határozat módosításáról rendelkező 1023/1968. (VIII. 6.) Korm. számú határozat,
- a Kandó Kálmán Villamosipari Műszaki Főiskola képzési idejéről és irányításáról szóló 1007/1969. (III. 4.) Korm. számú határozat,
a Nehézipari Műszaki Egyetemen kohó- és fémipari főiskolai kar létesítéséről szóló 1028/1969. (VII. 19.) Korm. számú határozat,
a Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskola irányításáról, képzési idejéről, valamint a Kecskeméti Felsőfokú Gépipari és Automatizálási Technikum átszervezésével kapcsolatos átmeneti intézkedésekről szóló 1032/1969. (VIII. 31.) Korm. számú határozat,
a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola irányításáról, képzési idejéről, valamint a Budapesti Felsőfokú Gépipari Technikum átszervezésével kapcsolatos átmeneti intézkedésekről szóló 1033/1969. (VIII. 31.) Korm számú határozat,
- a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola irányításáról és

képzési idejéről szóló 1034/1969. (VIII. 31) Korm. számú határozat,

- a Debreceni Agrártudományi Egyetem létesítéséről szóló 1970. évi 20. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról rendelkező 1028/1970. (VIII. 7.) Korm. számú határozat,

- a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem karairól és a képzési időről szóló 1029/1970. (VIII. 7.) Korm. számú határozat,

a Pénzügyi és Számviteli Főiskola irányításáról és képzési idejéről szóló 1030/1970. (VIII. 7.) Korm. számú határozat,

- az élelmiszeripari főiskolai képzés szervezeti kérdéseiről szóló 1031/1970. (VIII. 7.) Korm. számú határozat,

A Pollack Mihály Műszaki Főiskola képzési idejéről, irányításáról, valamint a Budapesti Felsőfokú Építő- és Építőanyagipari Gépészeti Technikum, továbbá a Pécsi Felsőfokú Vegyipari Gépészeti Technikum átszervezésével kapcsolatos átmeneti intézkedésekről szóló 1032/1970. (VIII. 7.) Korm. számú határozat,

- a Nehézipari Műszaki Egyetemen vegyipari automatizálási főiskolai kar létesítéséről szóló 1034/1970. (VIII. 7.) Korm. számú határozat,

a Magyar Képzőművészeti Főiskola, valamint a Magyar Iparművészeti Főiskola képzési idejéről szóló 1020/1964. (VII. 19.) Korm. számú határozat módosításáról rendelkező 1037/1970. (VIII. 7.) Korm. számú határozat,

- a Külkereskedelmi Főiskola irányításáról, képzési idejéről, valamint a Budapesti Felsőfokú Külkereskedelmi Szakiskola átszervezésével kapcsolatos átmeneti intézkedésekről szóló 1034/1971. (IX. 8.) Korm. számú határozat,

- a Kaposvári Mezőgazdasági Főiskola irányításáról és képzési idejéről szóló 1035/1971. (IX. 8.) Korm. számú határozat,

- a Nyíregyházi Mezőgazdasági Főiskola irányításáról és képzési idejéről szóló 1036/1971. (IX. 8.) Korm. számú határozat,

- a Keszthelyi Agrártudományi Egyetemen mezőgazdasági gépészeti főiskolai kar létesítéséről, valamint a Keszthelyi Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum megszüntetéséről szóló 1037/1971. (IX. 8.) Korm. számú határozat,

a Kertészeti Egyetemen kertészeti főiskolai kar létesítéséről szóló 1038/1971. (IX. 8) Korm. számú határozat,

a Debreceni Agrártudományi Egyetemen mezőgazdasági gé-

pészeti főiskolai kar létesítéséről és a Mezőtúri Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum megszüntetéséről szóló 1028/1972. (VII. 31.) Mt. h. számú határozat,

a Kertészeti Egyetem kari tagozódásáról, a kertészeti és agronómiai főiskolai kar létesítéséről és a Gyöngyösi Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum megszüntetéséről szóló 1030/1972. (VII. 31.) Mt. h. számú határozat,

a Keszthelyi Agrártudományi Egyetemen agronómiai főiskolai kar létesítéséről és a Nagykanizsai Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum megszüntetéséről szóló 1031/1972. (VII. 31.) Mt. h. számú határozat,

- a Soproni Erdészeti és Faipari Egyetemen földmérési és földrendezői főiskolai kar létesítéséről és a Székesfehérvári Felsőfokú Földmérési Technikum megszüntetéséről szóló 1032/1972. (VII. 31.) Mt. h. számú határozat,

az Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskola irányításáról, képzési idejéről, valamint a Budapesti Felsőfokú Építőipari Technikum, továbbá a Debreceni Felsőfokú Építőgépészeti Technikum átszervezésével kapcsolatos átmeneti intézkedésekről szóló 1034/1972. (VIII. 27.) Mt. h. számú határozat,

a Könnyűipari Műszaki Főiskola irányításáról, képzési idejéről, valamint a Felsőfokú Könnyűipari Technikum átszervezésével kapcsolatos átmeneti intézkedésekről szóló 1035/1972. (VIII. 27.) Mt. h. számú határozat,

a szakmunkásképzés irányításának módosításával összefüggő feladatokról szóló 1002/1973. (I. 26.) Mt. h. számú határozat,

az Orvostovábbképző Intézet keretében működő karokról szóló 1046/1973. (XII. 29.) Mt. h. számú határozat,

az egyes pedagógusképző intézmények átszervezésével kapcsolatos intézkedésekről szóló 1045/1974. (VIII. 31.) Mt. h. számú határozat,

- a Győri Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola kari tagozódásáról és képzési idejéről szóló 1018/1968. (VI. 4.) Korm. számú határozat módosításáról szóló 1023/1975. (IX. 1.) Mt. h. számú határozat,

a Pécsi Tudományegyetemen közgazdaságtudományi kar létesítéséről szóló 1024/1975. (IX. 1.) Mt. h. számú határozat,

az Orvostovábbképző Intézet keretében működő karokról

szóló 1046/1973. (XII. 29.) Mt. h. számú határozat módosításáról rendelkező 1035/1975. (XII. 10.) Mt. h. számú határozat,

– az egyes mezőgazdasági felsőoktatási intézmények szervezetének és feladatának módosításáról, valamint névváltoztatásáról szóló 1025/1976. (VIII. 3.) Mt. h. számú határozat,

az Államigazgatási Főiskola működésének megkezdéséről szóló 1017/1978. (VI. 14.) Mt. h. számú határozat,

– a műszaki, a mezőgazdasági és a közgazdasági főiskolákon a karok megszüntetéséről szóló 1978. évi 31. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról rendelkező 1044/1978. (XII. 30.) Mt. h. számú határozat,

az Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskola irányításáról, képzési idejéről, valamint a Budapesti Felsőfokú Építőipari Technikum, továbbá a Debreceni Felsőfokú Építőgépészeti Technikum átszervezésével kapcsolatos átmeneti intézkedésekről szóló 1034/1972. (VIII. 27.) Mt. h. számú határozat módosításáról rendelkező 1029/1980. (VII. 23.) Mt. h. számú határozat,

a Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen tanárképző kar létesítéséről szóló 1035/1981. (XII. 5.) Mt. h. számú határozat,

a népköztársasági tanulmányi ösztöndíjról és az országos középiskolai tanulmányi versenyről szóló 1004/1952. (III. 8.) Mt. h. számú határozat hatályon kívül helyezéséről rendelkező 1018/1982. (VI. 12.) Mt. h. számú határozat,

– az Eötvös Loránd Tudományegyetemen általános iskolai tanárképző főiskolai kar létesítéséről szóló 1001/1983. (I. 29.) Mt. h. számú határozat,

– a Nehézipari Műszaki Egyetemen állam- és jogtudományi kar létesítéséről szóló 1028/1983 (VII. 12.) Mt. h. számú határozat,

– a Magyar Iparművészeti Főiskola képzési rendjéről és idejéről szóló 1034/1983. (VIII. 25.) Mt. h. számú határozat,

– az Állami Balett Intézet irányításáról, szervezetéről és képzési rendjéről szóló 1037/1983. (IX. 1.) Mt. h. számú határozat.

a Zsámbéki Tanítóképző Főiskola irányításáról és képzési rendjéről szóló 1040/1983. (IX. 29.) Mt. h. számú határozat,

– az egyetemi tanárok kinevezéséről szóló 1004/1984. (II. 29.) Mt. h. számú határozat,

a Mozgássérültek Nevelőképző és Nevelőintézete elnevezéséről szóló 1022/1985. (III. 28.) Mt. h. számú határozat.

A Minisztertanács 41/1985. (X. 5.) számú rendelete

AZ OKTATÁSRÓL SZÓLÓ 1985 ÉVI I TÖRVÉNY VÉGREHAJTÁSÁRÓL

A Minisztertanács az 1985 évi 17. számú törvényerejű rendelet 9. §-ában kapott felhatalmazás alapján – az oktatásról szóló 1985. évi 1. törvény (a továbbiakban: törvény) végrehajtása érdekében a következőket rendeli:

A törvény 19. §-ához

1. §

(1) A művelődési miniszter kidolgozza és kiadja az óvoda nevelési programját, szabályozza a felvételi feltételeket, valamint a felvételi eljárást.

(2) A művelődési miniszter az alap- és középfokú iskolai nevelés-oktatás (törvény 2. §), diákotthoni és kollégiumi nevelés-oktatás (a továbbiakban együtt: alap- és középfokú nevelés-oktatás), valamint az alapfokú művészetoktatás egészére terjedően:

a) meghatározza a nevelési-oktatási célokat és alapvető követelményeket, a nevelés-oktatás tartalmára, rendszerére, szervezetére vonatkozó elveket;

b) kidolgozza a képzés szakiránya szerint illetékes miniszterek, országos hatáskörű szervek vezetői (a továbbiakban: szakirány szerint illetékes miniszterek) hatáskörébe tartozó szakmai tantervek kivételével – a nevelési és oktatási terveket,

c) kiadja a nevelési és oktatási terveket;

d) szabályozza a tankönyvek készítésének és kiadásának, valamint a taneszközök és egyéb tanulmányi segédletek használatának rendjét, továbbá a szakirány szerint illetékes miniszter hatásköré-

be tartozók kivételével – gondoskodik a tankönyvek, valamint taneszközök és egyéb tanulmányi segédletek kidolgozásáról, jóváhagyja, illetőleg engedélyezi azokat;

e) szabályozza a felvételi eljárást;

f) szabályozza – a Magyar Úttörők Szövetsége Országos Tanácsával, illetőleg a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságával egyetértésben a tanulói jogviszonnyal összefüggő általános jellegű kérdéseket;

g) szabályozza – a pénzügyminiszterrel és a Magyar Úttörők Szövetsége Országos Tanácsával, illetőleg a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságával, valamint a Szakszervezetek Országos Tanácsával egyetértésben – a tanulókat megillető juttatásokat, kedvezményeket, továbbá az általuk fizetendő térítéseket;

h) szabályozza a tanulmányi rendet és a szakközépiskolai, a szakmunkásképző iskolai, valamint a szakiskolai szakmai oktatás (a továbbiakban: középfokú szakoktatás) tekintetében a szakirány szerint illetékes miniszterekkel egyetértésben – a vizsgarendet;

i) szabályozza – a Magyar Úttörők Szövetsége Országos Tanácsával, illetőleg a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságával egyetértésben — a tanulmányi versenyek rendjét és szervezi a hatáskörébe tartozó országos tanulmányi versenyeket;

j) meghatározza a külföldi alap- és középfokú oktatási intézményekben, valamint alapfokú művészetoktatási intézményekben szerzett iskolai végzettséget, illetőleg szakképzettséget tanúsító bizonyítványok honosítására vonatkozó szabályokat.

2. §

(1) A művelődési miniszter a felsőoktatási intézményeket irányító miniszterekkel és országos hatáskörű szervek vezetőivel (a továbbiakban: irányító miniszterekkel) egyetértésben:

a) irányítja a felsőoktatási intézményrendszer és az intézmények tevékenységének fejlesztését, összehangolja a személyi és tárgyi feltételek (erőforrások) elosztását;

b) meghatározza az egyetemi és a főiskolai szintű képzés elveit, általános módszereit;

c) meghatározza a marxizmus-leninizmus oktatásának tantárgyait, tantárgyi programjait és irányítja e tantárgyak oktatását;

d) összehangolja az általánosan kötelező tantárgyak, az idegen nyelvek és a honvédelmi ismeretek oktatását;

e) szabályozza a tankönyvek, valamint a jegyzetek készítésének és kiadásának rendjét;

f) megállapítja a felsőokatási intézmények szervezetére és működésére vonatkozó általános jellegű szabályokat, a hallgatókat és közösségeiket érintő kérdésekben a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságával egyetértésben;

g) megállapítja – az állami személyzeti munka általános követelményei alapján – a felsőoktatási személyzeti politika elveit, szabályozza az intézményekben szervezett oktatói és kutatói munkakörök betöltésének általános követelményeit, a betöltésukre vonatkozó eljárást, valamint a címzetes egyetemi tanári és docensi, továbbá a címzetes főiskolai tanári és docensi cím adományozásának, illetőleg viselésének feltételeit, az e címekkel járó jogokat és kötelességeket;

h) szabályozza az általános felvételi feltételeket, valamint a felvételi eljárást, és szakképzési áganként meghatározza – az Országos Tervhivatal elnökével is egyetértésben – a középtávú tervek alapján a felsőoktatási intézményekbe tanévenként felvehető hallgatók számát;

i) szabályozza – a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságával is egyetértésben – a hallgatói jogviszonnyal összefüggő általános jellegű kérdéseket, ideértve a külföldön ösztöndíjas tanulmányokat folytató magyar állampolgárok, valamint a Magyarországon tanulmányokat folytató külföldiek hallgatói jogviszonyát is;

j) szabályozza – a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságával is egyetértésben – a tanulmányi és vizsgarendre vonatkozó alapvető rendelkezéseket;

k) szabályozza – a pénzügyminiszterrel, valamint a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságával is egyetértésben – a hallgatók részére nyújtható juttatásokat, kedvezményeket, valamint az általuk fizetendő díjakat és térítéseket;

l) meghatározza az egyetemi tudományos fokozat és a doktori cím megszerzésének szabályait;

m) meghatározza a külföldi felsőoktatási intézményekben szerzett oklevelek és tudományos fokozatok honosítására vonatkozó szabályokat;

n) megállapítja a felsőoktatási intézmények nemzetközi kapcsolatai létesítésének és fenntartásának elveit;

o) megállapítja a regionális tanácsok szervezetére és működésére vonatkozó általános jellegű szabályokat, valamint létrehozza a regionális tanácsokat;

p) ellátja azokat a feladatokat, amelyeket külön jogszabály a hatáskörébe utal.

(2) A művelődési miniszter vagy küldöttje részt vehet bármely felsőoktatási intézmény testületi szerveinek ülésein és minden olyan előadáson, gyakorlaton, vizsgán, megbeszélésen, illetőleg összejövetelen, amely az intézmény nevelő-oktató vagy tudományos munkája keretébe tartozik, továbbá e körben közvetlenül is ellenőrizheti az intézmény működését.

A törvény 20. §-ához

3. §

A művelődési miniszter az óvodai nevelés, az alap- és középfokú nevelés-oktatás, valamint az alapfokú művészetoktatás tekintetében:

a) meghatározza a középfokú szakoktatás vonatkozásában a szakirány szerint illetékes miniszterekkel egyetértésben a nevelési-oktatási intézmények létesítésének, működésének személyi és tárgyi feltételeit, továbbá – az Országos Tervhivatal elnökével és a pénzügyminiszterrel egyetértésben a nevelési-oktatási intézmények fejlesztésének irányelveit;

b) megállapítja a nevelési-oktatási intézmények szervezetére és működésére vonatkozó általános jellegű szabályokat, a tanulókat és közösségeiket érintő kérdésekben a Magyar Úttörők Szövetsége Országos Tanácsával, illetőleg a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságával egyetértésben;

c) szabályozza a nevelési-oktatási intézmények helyi-területi irányításának rendjét;

d) meghatározza a szaktanácsadói (szakfelügyelői) hálózat ki-

építésének, valamint a szaktanácsadók (szakfelügyelők) továbbképzésének szabályait a középfokú szakoktatást érintően a szakirány szerint illetékes miniszterek bevonásával;

e) szabályozza a középfokú szakoktatás tekintetében a szakirány szerint illetékes miniszterekkel egyetértésben – a szaktanácsadás (szakfelügyelet) ellátásának általános rendjét;

f) szabályozza a középfokú szakoktatást ellátók tekintetében a szakirány szerint illetékes miniszterekkel egyetértésben a pedagógus-munkakörök betöltésének képesítési és egyéb feltételeit, valamint a pedagógusok továbbképzésének rendjét;

g) ellenőrzi a középfokú szakoktatás vonatkozásában a szakirány szerint illetékes miniszter közreműködésével a neveléssel és az oktatással összefüggő szakigazgatási tevékenységet.

4. §

(1) A művelődési miniszter a középfokú szakoktatás tekintetében:

a) meghatározza a közismereti és a szakmai oktatás arányát s kiadja az óraterveket;

b) meghatározza az iskolákban oktatható szakokat, szakmákat, valamint az oktatás szakmai követelményeit;

c) meghatározza az Országos Tervhivatal elnökével egyetértésben a tanulóknak az ágazatok, szakmai főcsoportok szerinti megoszlását, továbbá az iskolatípusok tanulólétszámának arányát;

d) meghatározza a gazdálkodó szervezetnél [Ptk. 685. § *c)* pont], állami költségvetési szervnél és magánmunkáltatónál (a továbbiakban együtt: vállalatnál) gyakorlati oktatási hely létesítése során érvényesítendő követelményeket,

e) kijelöli a technikusképzést folytató szakközépiskolákat;

f) kezeli a szakmunkásképzési alapot a külön jogszabályban foglaltak szerint.

(2) A művelődési miniszter az (1) bekezdés *b)–f)* pontjában meghatározott hatáskörében a szakirány szerint illetékes miniszterekkel egyetértésben jár el.

5. §

A szakirány szerint illetékes miniszter a középfokú szakoktatás tekintetében:

a) javaslatot tesz az iskolákban oktatható szakokra, szakmákra és az oktatás szakmai követelményeire;

b) meghatározza a szakmai tantárgyakat és – a szakmai oktatásra fordítható órakereten belül – azok óraszámait;

c) kidolgozza és a művelődési miniszterrel egyetértésben – jóváhagyja a szakmai tantárgyak tanterveit;

d) gondoskodik a szakmai tantárgyak tankönyveinek, valamint taneszközeinek és egyéb tanulmányi segédleteinek kidolgozásáról, jóváhagyja és kiadja, illetőleg engedélyezi azokat;

e) meghatározza a vizsgáztatás és a képesítés szakmai követelményeit;

f) szakmai útmutatókat készít, valamint továbbképzéseket szervez a szaktanácsadók (szakfelügyelők), továbbá a szakmai elméleti és gyakorlati oktatást ellátó pedagógusok, illetőleg más dolgozók számára;

g) közreműködik a szakmai oktatás megszervezésére és a gyakorlati oktatási helyek létesítésére vonatkozó követelmények meghatározásában, továbbá javaslatot tesz a technikusképzést folytató szakközépiskolákra;

h) meghatározza a szakmunkásképző iskola fenntartására alkalmas vállalatok körét;

i) véleményt nyilvánít a szakmai előkészítő tantárgyak tanterveinek jóváhagyása előtt;

j) megbízza az érettségi-képesítő vizsgabizottság társelnökét, az állami szakmunkásvizsga-bizottság elnökhelyettesét, valamint a technikusképesítő vizsgabizottság elnökét;

k) elbírálja az ágazatához tartozó vállalatoknak a szakmunkásképzési alap felhasználásával kapcsolatos pályázatait, javaslatot tesz a folyósítás sorrendjére, az összegre, továbbá részt vesz az utalványozott összeg felhasználásának ellenőrzésében;

l) szervezi a hatáskörébe tartozó országos tanulmányi versenyeket;

m) ellenőrzi az irányítása alá tartozó területen a gyakorlati oktatásban közreműködő vállalatoknak a szakmai gyakorlatokkal összefüggő tevékenységét.

A törvény 21. §-ához

6. §

(1) Óvodát – a fogyatékos gyermekek nevelését ellátó óvodák kivételével a gazdálkodó szervezetek, az állami költségvetési szervek, valamint a társadalmi szervezetek a művelődési miniszter egyetértése nélkül létesíthetnek és fenntarthatnak.

(2) Létesíthet és fenntarthat a művelődési miniszter egyetértésével

a) a külügyminiszter külföldön óvodát, általános iskolát, diákotthont és kollégiumot;

b) a honvédelmi miniszter tiszthelyettesképző szakközépiskolát és szakmunkásképző iskolát, a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter munkás-továbbképzési központtal közös szervezetben működő szakmunkáskepző iskolát, továbbá az említett miniszterek diákotthont és kollégiumot;

c) állami gazdálkodó szerv (Ptk. 31. §, 39–40. §) szakmunkásképző iskolát;

d) pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmény gyakorló óvodát, alap- és középfokú nevelési-oktatási intézményt, valamint alapfokú művészetoktatási intézményt;

e) művészeti felsőoktatási intézmény a kivételes művészi tehetségű fiatalok nevelése-oktatása céljából általános iskolát, gimnáziumot és szakközépiskolát, diákotthont és kollégiumot.

(3) Gimnáziumot, diákotthont és kollégiumot az állam és az egyházak között létrejött egyezmények alapján, a művelődési miniszter egyetértése nélkül egyházak is fenntarthatnak.

A törvény 22. §-ához

7. §

A külföldön működő, valamint az egyházak által fenntartott nevelési-oktatási intézményekben folyó nevelés-oktatás helyi irányí-

tását a Művelődési Minisztérium – utóbbit a tanácsok végrehajtó bizottságának művelődési feladatot ellátó szakigazgatási szervei (a továbbiakban: művelődési szakigazgatási szervek) útján – látja el.

(2) A kísérleti, valamint a művelődési miniszter egyetértésével fenntartott, az (1) bekezdésben nem említett nevelési-oktatási intézményekben folyó neveles-oktatás helyi irányítását a fenntartó a művelődési szakigazgatási szervvel együttműködve látja el.

A törvény 23. §-ához

8. §

(1) A felsőoktatási intézményt irányító miniszter:

a) jóváhagyja az alap- és továbbképzés célkitűzéseit, valamint az alapképzésben a tantervek irányelveit;

b) meghatározza a személyzeti munka irányelveit;

c) gondoskodik a felsőoktatási intézmény működéséhez szükséges személyi és tárgyi feltételekről;

d) meghatározza az intézmény gazdálkodásának elveit és rendjét,

e) megállapítja a nemzetközi kapcsolatok létesítésének és fenntartásának szabályait,

f) dönt mind az alap-, mind a továbbképzésben szak létesítéséről, megindításáról, szüneteltetéséről, illetőleg megszüntetéséről; meghatározza a képzés időtartamát;

g) dönt – az egyetemi továbbképző intézet kivételével – az önálló oktatási szervezeti egységek és a tanszékek létesítéséről, illetoleg megszüntetéséről;

h) kinevezi a főiskolai tanárt, az egyetemi és a főiskolai docenst;

i) megbízza a rektorhelyettest, a dékánt és az egyetemen szervezett főiskolai kar főigazgatóját, a főiskolai főigazgatót és a főigazgató-helyettest, továbbá az önálló oktatási szervezeti egység vezetőjét, valamint a tanszékvezetőt;

j) kinevezi a főtitkárt, a gazdasági igazgatót (főigazgatót), továbbá az egyetemi könyvtár igazgatóját (főigazgatóját);

k) adományozza a címzetes egyetemi tanári és docensi, továbbá a címzetes főiskolai tanári és docensi címet, illetőleg engedélyezi annak viselését;

l) jóváhagyja a felsőoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatát;

m) megsemmisíti azt a szabályzatot, továbbá a felsőoktatási intézmény tanácsának, illetőleg vezetőjének azt a határozatát, amely jogszabály vagy oktatáspolitikai érdeket sért;

n) az intézmény működését bármely tevékenységének közvetlen megvizsgálásával is ellenőrizheti;

o) fontos társadalmi, szakmai érdekből a felsőoktatási intézményt - feladatkörén belül meghatározott tevékenységre kötelezheti;

p) ellátja azokat a feladatokat, amelyeket külön jogszabály a hatáskörébe utal.

(2) A művelődési miniszter egyetértése szükséges:

a) a felsőoktatási intézményekben folyó alapképzés céljainak meghatározásához és - oktatáspolitikai szempontból - a tantervi irányelvek jóváhagyásához, továbbá a képzés időtartamának meghatározásához;

b) az egyetemi továbbképző intézet kivételével önálló oktatási szervezeti egység, továbbá tanszék létesítéséhez és megszüntetéséhez;

c) szak létesítéséhez, megindításához, szüneteltetéséhez és megszüntetéséhez;

d) a marxizmus leninizmus oktatói állások betöltéséhez, valamint az egyetemi könyvtári igazgatók (főigazgatók) kinevezéséhez.

(3) Az irányító miniszter a művelődési miniszterrel egyetértésben tesz előterjesztést felsőoktatási intézmény, egyetemi kar, egyetemen szervezett főiskolai kar és egyetemi továbbképző intézet létesítésére, illetőleg megszüntetésére.

(4) A művelődési miniszter véleményének meghallgatása szükséges főiskola főigazgatójának, dékánnak, egyetemen szervezett főiskolai kar főigazgatójának megbízásához, illetőleg felmentéséhez.

(5) Az irányító miniszter a művelődési miniszter véleményének előzetes meghallgatásával tesz előterjesztést, egyetemi tanár kinevezésére, illetőleg felmentésére, továbbá rektor megbízására, illetőleg felmentésére.

9. §

Az irányító miniszter a felsőoktatási intézményt érintő a hatáskörébe tartozó ügyekben köteles a felsőoktatási intézmény véleményét kikérni.

10. §

(1) A képzésben érdekelt miniszter, országos hatáskörű szerv vezetője (a továbbiakban: képzésben érdekelt miniszter):

a) részt vesz a szakmai képzés korszerűsítésében;

b) segíti a gyakorlati képzés, továbbá a szakmai gyakorlatok lebonyolítását;

c) segítséget nyújt a végzett szakemberek elhelyezkedéséhez;

d) segíti a felsőoktatási intezmények és a gazdálkodó szervezetek, állami költségvetési szervek együttműködését;

e) bevonja a felsőoktatási intézményeket a kutatási-fejlesztési munkákba;

f) segítséget nyújt a felsőoktatási intézmény oktatói-kutatói utánpótlásához és tárgyi felszerelésének fejlesztéséhez.

(2) A képzésben érdekelt miniszter egyetértése szükséges:

a) az alapképzés céljainak meghatározásához;

b) szak létesítéséhez és megszüntetéséhez;

c) meghatározott munkakör betoltésére, kereső foglalkozás folytatására jogszabályban előírt szakképesítést nyújtó szakosító továbbképzés tanterveinek megállapításához.

(3) A képzésben érdekelt miniszter véleményének meghallgatása szükséges:

a) a tantervi irányelvek szakmai tartalmának jóváhagyásához, valamint a (2) bekezdés *c)* pontjában nem említett szakosító továbbképzés tanterveinek megállapításához;

b) a képzés időtartamának megállapításához;

c) főiskola főigazgatójának, dékánnak, egyetemen szervezett főiskolai kar főigazgatójának megbízásához, illetőleg felmentéséhez.

(4) Az irányító miniszter a képzésben érdekelt miniszter véleményének meghallgatásával tesz előterjesztést rektor megbízására, illetőleg felmentésére, továbbá egyetemi tanár kinevezésére, illetőleg felmentésére.

11. §

(1) A Magyar Tudományos Akadémia elnöke véleményének meghallgatása szükséges:

a) a rektorhelyetteseknek, a dékánoknak, az egyetemi tanszékvezetőknek, valamint az egyetemi és főiskolai önálló oktatási szervezeti egységek vezetőinek megbízása, illetőleg felmentése előtt;

b) az alapképzés céljainak meghatározásához, valamint a tantervi irányelvek megállapításához;

c) az alapképzésben szak létesítéséhez.

(2) Az irányító miniszter a Magyar Tudományos Akadémia elnökének meghallgatásával tesz előterjesztést rektor megbízására vagy felmentésére, továbbá egyetemi tanár kinevezésére, illetőleg felmentésére.

12. §

(1) A szakértői bizottságok részt vesznek a szakképzési célok meghatározásában, kidolgozzák a tantervi irányelveket, összehangolják a tanterveket, továbbá javaslatot tesznek szak létesítésére, megindítására, szüneteltetésére, illetőleg megszüntetésére, valamint a képzés időtartamára.

(2) A szakértői bizottságot az irányító miniszter hozza létre; összetételében a felsőoktatási intézmények, a képzésben érdekelt minisztériumok és a Magyar Tudományos Akadémia képviselőinek, továbbá a társadalmi-gazdasági élet megfelelő területén dolgozó elméleti és gyakorlati szakembereknek részvételét is biztosítani kell.

13. §

(1) Az irányító miniszter e rendeletben megállapított egyes hatásköreit a 8. § (1) bekezdésének *b)–e)*, valamint *m)* és *o)* pontjában foglalt hatáskörök kivételével - a felsőoktatási intézményekre, a felsőoktatási intézmények irányításában közreműködő testületekre, illetőleg a regionális tanácsokra és a szakértői bizottságokra, esetenként miniszteri biztosra is átruházhatja. Egyetemre valamely főiskola irányítására vonatkozó hatáskörök is átruházhatók.

(2) Az irányító miniszter hatáskörének átruházásához a művelődési miniszter egyetértése szükséges.

A törvény 43. §-ához

14. §

A gyermeknek az óvodai nevelésben való kötelező részvételét a gyámhatóság, illetőleg ha az a gyermek testi, érzékszervi, értelmi vagy beszédfogyatékossága miatt indokolt, a művelődési szakigazgatási szerv rendelheti el.

A törvény 45. §-ához

15. §

Az óvodai nevelési programban foglaltak alkalmazása a fenntartora való tekintet nélkül kötelező.

A törvény 51 §-ához

16. §

A gyermeknek az iskolai előkészítő foglalkozáson való kötelező részvételét a művelődési szakigazgatási szerv rendelheti el.

A törvény 55. §-ához

17. §

Az alap- és középfokú nevelésben, oktatásban, valamint az alapfokú művészetoktatásban a nevelési és oktatási tervek, a tankönyvek, illetőleg a tanév rendjének iskolai alkalmazása külön intézkedésekben foglaltak szerint kötelező, illetve választható.

A törvény 59. §-ához

18. §

(1) A közművelődési és sportintézmények, szakkörök, valamint klubok működtetésével, illetőleg egyéb programok közös szervezé-

sével hozzájárulnak a tanulók és hallgatok szabad idejének kulturált eltöltéséhez, egészséges életmódra neveléséhez.

(2) A vállalatok gyakorlóterület rendelkezésre bocsátásával, szakembereiknek az oktató munkában való közreműködésével, továbbá oktatási célra alkalmas gépek, szerszámok és egyéb felszerelési tárgyak átengedésével segítik az iskolákat.

A törvény 74 §-ához

19. §

(1) Az általános iskolai tanuló külön jogszabály rendelkezései szerint - útiköltség-térítésre jogosult.

(2) Jogszabály további kedvezményeket, illetőleg juttatásokat állapíthat meg.

A törvény 76. §-ához

20. §

A középfokú szakoktatási intézményekben oktatható szakokat, illetőleg szakmákat megállapító jogszabály az oktatásra vonatkozóan követelményeket, feltételeket is meghatározhat.

A törvény 92. § ához

21. §

(1) A középfokú iskolak nappali tagozatán tanulmányokat folytatók juttatásai, kedvezményei a következők:

a) a szakmunkásképzést folytató szakközépiskolai, a szakmunkásképző iskolai, az egészségügyi szakiskolai, valamint a speciális szakiskolai tanulók számára ösztöndíj, illetőleg helyette munkabér,

b) a nem szakmunkásképzést folytató szakközépiskolai tanulók számára - ideértve a technikusképzésben részesulőket is - az össze-

függő szakmai gyakorlat időtartamára a szakmunkástanulók ösztöndíjával arányos díjazás,

c) a szakközépiskolai, a szakmunkásképző iskolai, az egészségügyi szakiskolai és a speciális szakiskolai tanulók számára kedvezményes étkeztetés, tisztálkodási eszköz, munkaruha-, illetőleg védőruha-juttatás és útiköltség-térítés,

d) a szakmunkásképző iskolai és a speciális szakiskolai tanulók számára a társadalombiztosítási jogszabályokban meghatározott szolgáltatások.

(2) A juttatásokra és kedvezményekre vonatkozó részletes rendelkezéseket külön jogszabályok állapítják meg.

(3) Jogszabály további juttatásokat és kedvezményeket állapíthat meg.

22. §

A középfokú szakoktatási intézmények tanulóit éjszaka, továbbá oktatási szünet és szünnap alatt elméleti, illetőleg gyakorlati oktatásra nem szabad igénybe venni. Ez alól a szakképzés érdekében jogszabály kivételt tehet.

A törvény 106. §-ához

23. §

(1) A felsőoktatási intézmények nappali tagozatán tanulmányokat folytatókat megillető juttatások és kedvezményes szolgáltatások:

a) általános ösztöndíj, kiemelt ösztöndíj, népköztársasági ösztöndíj, illetőleg a szakmai gyakorlat időtartamára ösztöndíjkiegészítés,

b) szociális támogatásként kedvezményes természetbeni szolgáltatások, pénzbeli támogatás és rendkívüli segély;

c) a társadalombiztosítási és a jogszabályokban megállapított más juttatások.

(2) A juttatásokra és kedvezményes szolgáltatásokra vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabályok állapítják meg.

(3) Jogszabály további juttatásokat, kedvezményes szolgáltatásokat és kedvezményeket állapíthat meg, illetőleg tehet lehetővé.

A törvény 126. §-ához

24. §

Az egyetem, a főiskola, az egyetemi kar, továbbá az egyetemen szervezett főiskolai kar vezetője helyetteseinek, valamint az oktatási szervezeti egységek vezetőinek megbízása öt évig terjedhet. A megbízás egy, indokolt esetben több alkalommal is meghosszabbítható.

A törvény 127. §-ához

25. §

(1) A törvény 125. §-ának (1)–(2) bekezdésében említett vezetőknek, továbbá az intézet- és klinikaigazgatóknak, a kihelyezett tagozati igazgatóknak, a továbbképző intézeti igazgatóknak (főigazgatóknak), valamint a tanszékvezetőknek a személyére a felsőoktatási intézmény tanácsának tagjai, valamint az irányító miniszter tehetnek javaslatot.

(2) Az intézményi tanács a javasolt személyekről – a sorrendet is megállapítva – véleményt nyilvánít

Záró rendelkezés

26. §

Ez a rendelet 1986. szeptember 1. napján lép hatályba; végrehajtásáról a művelődési miniszter és az érdekelt miniszterek, illetőleg országos hatáskörű szervek vezetői gondoskodnak.

A Minisztertanács 2019/1985. (X. 21.) számú határozata

EGYES JOGSZABÁLYOK HATÁLYON KÍVÜL HELYEZÉSÉRŐL

1. Az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény hatálybalépésével a *mellékletben* felsorolt jogszabályok, illetőleg azoknak megjelölt rendelkezései hatályukat vesztik.
2. Ez a határozat 1986. szeptember 1. napján lép hatályba.

Melléklet
a 2019/1985. (X. 21.) Mt. h. számú minisztertanácsi határozathoz

Hatályukat vesztő jogszabályok, illetőleg rendelkezések:

– a felsőfokú levelező és esti oktatás egyes kérdéseiről szóló 2032/1960. (IV. 14.) Korm. számú határozat,

– a mérnöktovábbképzésről szóló 2043/1960. (VI. 22.) Korm. számú határozat,

– a Mozgássérültek Nevelőképző és Nevelőintézete létesítésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 2031/1963. (XII. 30.) Korm. számú határozat,

– a gazdasági mechanizmus elveinek alkalmazásáról a művelődésügy területén szóló 2046/1967. (VIII. 8.) Korm. számú határozat mellékletének az oktatási ágazat szakterületeit felsoroló része,

– a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának Politikai Főiskolájával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014/1968. (VI. 4.) Korm. számú határozat,

– a szakmunkásképzés irányításáról és az irányítást végző szervek feladatairól szóló 2004/1973. (I. 26.) Mt. h. számú határozat,

– a szakmunkásképzés irányításáról és az irányítást végző

szervek feladatairól szóló 2004/1973. (I. 26.) Mt. h. számú határozat módosításáról rendelkező 2011/1978. (III. 1.) Mt. h. számú határozat,

– a szakmunkásképzés korszerűsítésének és az anyagi ellátás fejlesztésének meggyorsításáról, valamint a vállalatok szerepének fokozásáról szóló 2038/1973. (XI. 13.) Mt. h. számú határozat 2–5. és 8–9. pontja,

– a felsőfokú oktatási intézményekben nagyobb oktatási szervezeti egységek kialakításának irányelveiről szóló 2004/1974. (II. 20.) Mt. h. számú határozat,

– a felsőoktatási intézményekben tanuló házaspárok szociális helyzetéről szóló 2007/1974. (III. 6.) Mt. h. számú határozat,

– a felsőfokú oktatási intézmények szervezetének korszerűsítésével kapcsolatos feladatokról szóló 2036/1978. (XII. 30.) Mt. h. számú határozat.

– az Államigazgatási Főiskola létesítéséről szóló 1977. évi 3. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló 3048/1977. Mt. h. számú határozat.

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója
Szikra Lapnyomda (86-3730)
Felelős vezető Csöndes Zoltán vezérigazgató
A kötetet Debreczeni Ágnes szerkesztette
A borító és a tipográfia Pányi Béla munkája
Műszaki vezető Bereczki Gábor
Terjedelme 8,2 (A/5) ív

20,– Ft